

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fotoğraf Yazıları

Tuğrul ÇAKAR

Fotoğraf Yazıları

Tuğrul ÇAKAR

Fotoğraf Yazıları

Tuğrul Çakar

Birinci Basım: Haziran 2015

Isbn / 978-605-86770-2-9

Retro Basım Yayın

Atatürk Bulvarı 162/10 Çankaya Ankara

0312 428 00 17

www.puhukitap.com

Yayıncı Sertifika No /25904

Baskı Cilt

Mattek Matbaacılık Ltd. Şti.

Ağaç İşleri San. Sit. 1362. Sok. No:35 İvedik – ANKARA

Tel : 0 312 433 23 10 (pbx)

www.mattekmatbaa.com.tr

Matbaa Sertifika No /13440

©Bu kitapta yer alan hiç bir yazı yayıncıdan ve eser sahibinden izin alınmadan kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz. Kitapta yer alan yazıların bütün hakları eser sahibine aittir.

— Fotoğraf Yazıları —

Tuğrul ÇAKAR

2015 Ankara

İçindekiler

Önsöz	7
Fotoğraf Yalan Söyler	9
Fotoğraf Sanatçılığı Tartışması	11
Sabunsoy'un Siyah Beyazları	15
Nasıl Başladınız	19
Fotoğrafın Uzun Yolu	21
Yorgun Sanatçı	23
Belgesel Fotoğrafçılık ve Kültür Mirası	27
Uzak Dost	31
Biz Babamızdan Böyle Gördük	35
Üstündağ'ın Çizgileri	39
Osman Ürper'in Sahne Fotoğrafları Hakkında	43
Fotoğraf Yarışmaları	47
İbrahim Demirel ve Fotoğraf	55
Sessiz Işık ve Uzak Işık Üzerine Düşünceler	57
Portre Fotoğrafı Üzerine	61
Cumartesi Portreleri Ankara	67
Hangi Gerçeklik	71
Fotoğraf ve Zaman Üzerine	75
Sevginin Gözleri	79
Görüntü Giderek Anlamsızlaşıyor mu?	81
Fotoğrafın Siyasi Rolü	85
Özel Karadeniz'in "Duvarlarım" Sergisi Üzerine	89
Fotoğrafın Ozan'ına Saygıyla	93
Bir Haylaz Çocuk	97
Geçmiş Yapılan Yolculuk	101
Yavuz İldız'ın Fotoğrafları ile Zamana Dokunmak	105
Sanata Adanmış Bir Hayat / Gültekin Çizgen	109
Tesadüflerde Ödül Aramak	111
Tükürük	113
Halime Fişenk Türkkkan "Yönlendirme" Sergisi Üzerine	117
Bir Ankara Sevdalısı / Uğur Kavas	119
Adamlık Halleri	123
Siz Plaket de mi Yapıyorsunuz ?	127

Tuğrul Çakar'ın diğer yayınları

1990 Suya Çağrı / Sergi Kataloğu

1992 Fırat'ı Beklerken/ Fotoğraf Albümü

1995 En Uzaktaki Gri / Fotoğraf yazıları /Tisa Yayınevi

1999 Akşamüstü Yine Hüzün / Öykü/ İmge Yayınevi

2003 İki Hayat Çek Usta Birbuçuk Bol Acılı Negatif /
Komer Kültür Sanat Yayınları

2004 Cam Evlerin Kadınları / Fotoğraf Albümü

2007 Siyah/Beyaz Masallar / Öykü/Mevsimsiz Yayınevi

2010 İğne Deliği Fotoğrafları / Fotoğraf Albümü / Öncü Kitap

2011 Toplu Öyküler/Hangar Yayınevi

Akşamüstü Yine Hüzün/Öykü

Saklanmış Mektuplar/Öykü

Çuval/Öykü

Siyah/Beyaz Masallar/Öykü

ÖNSÖZ

Değerli okuyucu,

Bu kitapta yer alan yazılar, çeşitli zaman aralıkları ile fotoğrafla gerçekleştirilmiş etkinlikler için yazılmış düşünceler ve yorumlar içeren, çok sayıda metin arasından yapılmış bir seçkidir. Yazıların bir çoğu daha önce yayınlanmış, okuyucuya ulaştırılmış yazılardır. Yayınlandıkları tarih ve yer bilgilerini, yazıların altında yer alan notlarda bulacaksınız. Bu bilgilerin bulunmadığı metinler ise ilk kez bu kitapta yayınlanmıştır.

Ayrı ayrı konulara değinilmiş yazılar olmalarına karşın, yazıların ortak özelliği, akademik dil de denilen, üst dil (!) olarak savunulan dilin kullanımından kaçınılmış olması, günlük dil kullanımının içinde kalınmaya özen gösterilerek, içtenlikle yazılmış olmalarıdır.

Okuyucu, metinler arasında zaman zaman tekrarlarla düştüğümü de görebilir. Örneğin bazı yazılarımdan yaptığım alıntıları ve aynı cümleleri tekrarlamış olmam yadırganabilir. Ancak bunun, yazıların birbirinden uzak zaman aralıkları ile yazılmış olmalarından kaynaklandığını, farkına vardığımı, ancak yazıları yeniden ele alıp başkalaştırmaktan kaçındığımı belirtmek isterim.

Yazılarımdan yaptığım seçkinin bir araya getirilip iki kapak arasına konulmasından muradım ise, bir arada olmalarını, kitaplıklarda kendilerine küçük bir yer edinmelerini istiyor olmamdan ibaret.

Tuğrul Çakar/Şubat 2015

FOTOĞRAF YALAN SÖYLER

Bülten yazımı geciktirdiğim zaman, garip bir telaşa kapılıyorum. Günlük yaşamın yoğun patırtısı içinde, kendi yaşamımdan, kendime bir zaman parçası çalıp, onu bir yazı ile yararlı hale getirebilmek için çırpınır dururum. Yakında odamın duvarına bir yazı asacağım sanırım, “Bugün fotoğraf için ne yaptın”

Fotoğraf - gerçek ilişkisi, fotoğraf sohbetlerimize sıklıkla girer, sıklıkla tartışılır. Geçenlerde Mülkiyeliler Birliği’nde otururken, Süha Aray’ın “ Fotoğraf yalan söyler,”demesiyle,yazımınbaşlığınıbuluverdim.Unutmamak için Nilgün’den bir kağıt parçası isteyip, üzerine kocaman harflerle yazdım. “ Fotoğraf yalan söyler.”

9

Sanat adına yola çıkıp, görüntü hırsızlarımızı gözlerimize yapıştırıp, ne yalanlar ürettik biz. Teknik bilgi ile bir güzel donanıp, vizörün arkasına geçtiğimizde herşeyin olup bittiğini sanan bizler değil miyiz?

Capa’nın ünlü vurulan asker fotoğrafını görmeyenimiz yoktur sanırım. Ya da olmamalıdır. Asker, gövdesine giren kurşunun acısı ile kollarını iki yana açmış, toprağa düşmek üzeredir. Savaşın acımasızlığını, insanın vahşetini hangi fotoğraf böyle apaçık sunabilir? Ama ben hala, o askeri öldüren diğer askerin, o gece yatağında ağlayıp ağlamadığını merak eder dururum.

Zeka özürlü bir çocuğun yüzündeki acıyı geniş açılı objektifle saptayan bir fotoğrafçının, o fotoğrafı ile ödül alırken duyduğu sevinci anlayabilirim. Ama çocuğun yüzündeki acının böylesi bir sevince nasıl

dönüştüğünü anlayamam. Ödül töreni sırasında o çocuğun nerede ve nasıl olduğunu düşünüp dururum.

Saydam gösterilerimizi hazırlarken, ona en uygun müziği bulabilmek için nasıl çırpınırsınız değil mi? Bunu anlayabilirim. Ama müziği yapan insanın adını bir saydama yazıp, gösterimize katmayı neden akıl edemeyişimizi bir türlü anlayamam.

Örneğin, şiir ve fotoğraflarını bir kitapta toplayıp, onları insanlarla paylaşmayı isteyen birini elbette anlayabilirim. O kişinin şiirleri ve fotoğrafları için söylenmiş bütün övgü sözlerini kitabının sonuna eklemesini de anlayabilirim. Ama onları olumsuz eleştiren birinin sözlerini neden kitabından kaçırdığını bir türlü anlayamam.

Fotoğraf-gerçek ilişkisini yalnızca fotoğrafın gerçeği aktarıp aktarmama yönüyle tartışmak yeterli değil sanıyorum. Yalan söyleyen acaba yalnızca görüntü müdür? Ya fotoğrafla yalan söyleyenler ne olacak? Teknolojinin sağladığı olanaklarla görüntü üretip, sanatçı olgusuna şıp diye kayıvermek isteyenlere ne diyeceğiz? Acaba o yüzden mi fotoğraf-sanat ilişkisi sıklıkla tartışılıyor. Fotoğrafla yalan söyleyenler yüzünden mi? Ödül sayılarını sanata ölçü yapanlar yüzünden mi?

Tüm bu düşünceler arasında, “ Vizörün arkasında sanatçı yoksa fotoğraf sanatı olamaz,” dersem, yanlış olur muyum dersiniz?

Yazımın başlığını Süha Aray’dan aşırımtım. Sonunu ise Ahmet Selim Sabuncu’nun bir konuşmasından aşırıldığım bir cümlesi ile bitiriyorum. “Söyleyecek bir şeyiniz yoksa neden fotoğraf yapıyorsunuz?”

Şubat 1998 / FOTOĞRAF SANATI KURUMU BÜLTENİ

FOTOĞRAF SANATÇILIĞI TARTIŞMASI

Fotoğraf Sanatçılığı tanımının tartışılır olmasına değinmeden önce, fotoğrafın ne zaman sanat olabileceğinin tartışılması gerekir sanıyorum. Fotoğrafın sanat olmadan önce teknoloji olduğunu, vizörün arkasında bir sanatçı olmadan, fotoğrafın sanat falan olamayacağını hep savundum.

Fotoğrafçı, kendisine satılan teknik olanakları kullanarak görüntü üretir. Başka bir deyişle fotoğrafçı, satın alabildiği fotoğraf makinesinin preslenmiş kalıpları, başkaları tarafından saptanmış doğruları içinde kalmaya ve deklanşöre basmaya zorunludur. Bu böyle ise, fotoğrafçının mı fotoğraf makinesine hükmettiği, yoksa fotoğraf makinesinin mi fotoğrafçıyı yönlendirdiği tartışılması gereken bir konudur.

11:

Üstelik, şimdiye kadar teknoloji sanatı diye anacağım dönem de geride kalıyor artık. Şimdilerde program sanatı ile iştigal etmekteyiz. Sanat eğitiminden çok, photoshop sözcüklerini tartışır olduk. Oysa, sanat ve teknoloji, sanat ve program yan yana getirilmesi ne kadar zor olan sözcüklerdir.

Fotoğrafın sanata taşınabildiği gerçeği ise, sayıları gördüğünün tersine, hiç de fazla olmayan sanatçılar aracılığı ile olmuştur. Çünkü sanatçıların takılara ve takıntılara gereksinimi yoktur. Onlar ürettikleri görüntülere düş güçlerini, yorumlarını, savunmalarını, tarzlarını, kısacası adlarını ekleyebildikleri için sanatçı olarak anılmışlardır. Tüm bunlar olmaksızın, deklanşör aracılığı ile saptamalar yapıp, daha sonra printer deliklerinden sanat yapıtı dökülmesini beklemek,

ne sanat ne de sanatçılıktır.

Birileri bizim hiç durmadan fotoğraf çekmemizi istiyor. Daha çok film tüketmemizi, eskisini atıp yeni fotoğraf makineleri almamızı istiyor. Başka hiçbir sanat ortamında yaşanmayan bu garip tüketim zorlaması bitmiyor. Giderek sayısal görüntü aygıtları devreye sokuluyor. Bizi öylesine çaktırmadan, öylesine ustalıkla programlıyorlar ki, daha cazip, daha keyifli diye sevinç çılgınlıkları atıp, ekranların, tuşların önüne oturuveriyoruz. Gün aşırı yeni programlar tutuşturuyorlar elimize ve biz de haliyle daha yaratıcı (!) oluyoruz.

Görünen o ki, bir süre sonra, ilk ışıklarla uyanıp doğaya, yaşama yönelen, daha sonra kendisini karanlık odasına kapatıp, düşünceleri ile başbaşa kalabilenlere pek rastlanmayacak. Ne var ki, şövalelerini sırtlamış, iş gömlekleri boya lekeleri içinde ışık arayan, renk arayan ressamların sayısı azalmıyor. Yontucuların kütleden ayırıp yere düşürdükleri taş parçası eski yerine dönmüyor. Ve öte yanda biz, ekranın önünde saatlerce yapboz oynuyoruz. Sanat adına düşündüğünüzde, tüm bunlar size biraz garip gelmiyor mu? Bana geliyor.

Günümüzde hiç kesilmeyen görüntü yağmuru altında yaşamaya zorunlu bırakılan insanlar arasından, fotoğrafçıyız diye fırlayan bizler için durum elbette çok farklıdır. Görüntü yağmuruna birkaç cılız damla daha eklemek yerine, o yağmurun yarattığı sele karışmayan, akılda kalabilen damlalar üretebilmek güçtür.

Fotoğraf bu programlar ortamından sıyrılıp kendi kimyasal ve mütevazı yaşamını sürdürecektir. Program destekli görüntülerin fotoğraf olarak anılması yanında, fotoğrafın kendi bahçesinde yalnız bırakılması, onun sanatla olan ilişkisi adına daha net sonuçlar getirecektir sanıyorum.

Yazdıklarımın yanlış anlaşılmasından korkuyorum. Elbette benim teknolojik gelişmelere, fotoğrafçının derdini aktarması adına kullanıldıkları sürece, göğüs germek gibi bir niyetim yok. Ama insanların öldürüldüğü savaş gecelerini, havai fişek gösterisi gibi evime sokan teknolojiye kızgınım sanırım.

Kızımın asma dallarına bakıp,“Baba bak, üzümeleri nereye asmışlar,” demesi üzüyor beni. Onun doğadan kopmasına üzüliyorum. Ona bilgisayar almaya giderken rahat değilim. İmdat diye bağıryorum, kimse duymuyor.

Şubat 1999 / PAPİRÜS KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

SABUNSOY'UN SİYAH BEYAZLARI

Kimsin sen? Nereden geldiğini bilmiyorum. Ama sık sık bu semte gelip fotoğraf çektiğini biliyorum. Çektiğin fotoğrafları bir biçimde kullandığını, bizleri yani burada yaşayan insanları kullandığını da biliyorum. Fotoğraf çekerken seni görmediğimizi sanıyorsun, bu çok komik. Deklanşöre bastığında başka yöne yürüyor ya da başka yöne bakıyorsun. Fotoğrafını çaldığın insanlarla gözgöze gelmek korkutuyor seni. Kimsin sen?

Farkında mısın bilmiyorum. Fotoğraflarını çalıp gittiğin insanlar seni sevmiyorlar. Boynunda pahalı makineler olan, tuzu kuru bir züppeden başka bir şey değilsin onlar için. Senin için başka şeyler düşünme şansları da yok onların. Seni tanımıyorlar. Oysa biz buraya gelen yabancıları severiz, “merhaba” diyebilenleri tabii. Oysa sen. Kimsin sen?

15

Senin gibi yapanlar, yani insanların yaşamlarını fotoğraflarla belgeleyenler, makinelerini boyunlarına astıklarında, hep yaşadıkları sınıftan daha aşağıya, dar gelirli olmak zorunda bırakılmış, kendi hallerinde yaşama savaşı veren, sessiz sandığın insan kalabalıklarının yaşadığı yerlere yönelirler. Neden böyledir bilmiyorum. Ama böyledir işte. Mutsuz insan yüzleri aramanı, örneğin sokakta oynayan çocuklardan en çok kirlenmiş olanları seçmeni de anlamıyorum. O görüntüleri taşıdığı yerlerde, öyle görüntüler daha çok ilgi çekiyor olabilir. Oysa ben, senin mutluluk kavramını da iyi irdelediğini sanmıyorum. Kafanda bizi bizimle yaşayabilmek yerine, yalnızca görüntü

çalmak varsa, şimdi yeniden düşün. Mutsuz olan kim? Sen olabilir misin? Sen kimsin?

Çektiğin fotoğraflarla açtığın sergide bizlerden hiç kimse bulunamaz. Çağırmaya korkarsın. Bizler, bizi astığın duvarlarda boynu bükük dururuz. Hiçbirimiz sergini izlemeye gelenlerin yüzüne bakamayız. Bakmak istemediğimizden değil, sen öyle istediğin için bakamayız. İşte o yüzden senin fotoğrafların yalan söyler.

Birkaç sergi sonrasında, senin söylemeye şimdilik çekindiğin sözleri başkaları söylemeye başlar. Senden, “fotoğraf sanatçısı” diye söz ederler. Çaktırmamaya çalışsan da bu çok hoşuna gider.

Sonra birileri ayaklandırır seni. Belki de kendileri için yaparlar bunu. Farkına bile varmazsın. Fotoğraflarından kalın kitaplar yaparlar. Artık adın var ya, pahalı satarlar seni. Arka kapakta bir türlü gülmeyen yüzün, ön kapakta günlerce düşünüp bulduğun isim olur. Yalan artar.

Oysa gülümseyebilseydin bize, “Merhaba” diyebilseydin, bir dinleyebilseydin bizi. Çayımızı, sigaramızı içerken, tanıyabilseydik birbirimizi. Bizimle konuşurken fotoğraf makinelerini unutabilseydin bir süre. İnsan olabilseydik yani. Sonra dilediğin kadar fotoğraf çekseydin yine. Objektifine sorular sorarak değil, gülümseyerek bakabilseydik. Ama öyle yapmadın sen. Sen kimsin?

Pek öyle görünmese de, an fotoğrafı ya da belgesel fotoğraf diye adlandırdığımız, yaşamın içinden alınan fotoğraf, ön tasarım sonrası yapılan fotoğraftan daha zordur. Fotoğraf çektiğiniz ortamı beyninizle de duyamıyor, o ortamın çok da uzaktan gelmeyen bir parçası olamıyorsanız, yaptığınız fotoğrafın farklı olabilme, akılda kalabilme şansı yoktur. Sayısız benzeri gibi, hiç bitmeyen bir yağmurla gelen görüntü seline

yeni bir damla eklemekten öte gitmez fotoğrafınız.

İnsanların “ Artık yeter. Hiçbir şey görmek istemiyorum,” diyebilme şanslarının kalmadığı, savaşların size sorulmaya gerek görülmeden naklen evinize sokulduğu, teknolojinin acımasız soluğunu artık cebimizde yaşattığımız bir dönemde, yine de yaşamın içinden 1/125 saniyeler çalıp onları biriktirmeye devam edenler varsa ve o görüntüler, yüzümüze çoktan unuttuğumuzu sandığımız gülümsemeyi geri getirebiliyorsa, fotoğrafın ölümünü konuşmak için sizce de çok erken değil mi?

Sayısal görüntü cihazlarının birçok insanı kendi düşünce yapılarından uzaklaştırdığı, “ bu programı kullanın ” aldatmacası ile o program tarafından kullanılan insan sayısının giderek arttığı günümüzde, fotoğrafın ölümünden değil, olsa olsa gerçek değerinin şimdilerde bulunduğundan söz edemez miyiz?

Başka yazılarımda da anlatmıştım. Bir daha olsun. Kızım üç yaşındayken, “ baba bak üzümeleri nereye asmışlar ” diyerek asma dallarını göstermişti. Yaklaşan bir zaman diliminde başka çocukların “gökyüzü nedir?” sorusuna, arama motorunda yanıt arayacaklarından korkamaz mıyım? Kaç insan kendisine ait betonu bulmak için sokakta yürürken, akasyaların açtığını fark ediyor? Kaç insan Tatlı Kaçıklar’dan gözlerini kaçırabiliyor? Ben toprağa en son ne zaman bastım?

17

Fotoğrafın ölmediği, ama kötü koktuğu yollu şakaların yapıldığı bu son günlerde, (Sözüm sayın Nazif Topçuoğlu’na değil. Onun kitabının ismi öyle sadece. Hem kim bilir? Aldıkları belki de yanık kablo kokusudur,) sessiz, siyah beyaz, yürek dolu bir albüm yayınlandı. Fethi Sabunsoy’un siyah beyazları. Sabunsoy’un fotoğraflarını yeniden, yeniden izlediğinizde, zihninize ilişiveren mizah yükü, onun insanımızı nasıl gözlemlediğinin, tanıdığının tartışmasız kanıtı

olabiliyor. Fotoğrafları izlediğinizde, Sabunsoy'un fotoğrafladığı insanların arasına karıştığı zaman dilimlerinde onlardan biri olabilmesinin izlerini buluyorsunuz. Yaşarken zaman zaman fotoğraf makinelerini unutabildiğini sezinliyorsunuz. Fotoğraflarda çekime çıkmakla, yaşamı tanımaya çalışmak arasındaki gerekli farkı görebiliyorsunuz. Sabunsoy'un fotoğrafları siyah beyaz fotoğrafın şimdilerde biraz unutulmuş tadını geri getirmekle kalmıyor. Belge fotoğrafına adım atmış birçok genç fotoğrafçımıza da çok yararlı olabilecek bir öğretiyi sunuyor.

Yazdıklarımın sayısal görüntüye karşı imişim gibi bir izlenim çıkarılabilir. Aslında hiç de öyle değil. Teknolojik gelişmelere karşı olmak gibi bir yanılsamaya düşmeyiz. Söylemek istediğim, fotoğrafın, siyah beyaz fotoğrafın daha söyleyecek çok şeyi olduğu. Hele hele kendi bahçesinde yalnız bırakıldığı zaman daha çok konuşabileceği. Ölümden söz etmek için henüz çok erken olduğu. Malum, biz öldürmeye meraklı milletizdir. Oysa fotoğrafın ne öldüğü var ne de kötü koktuğu. Kanıtlardan biri orada işte, Sabunsoy'un sayfalarında.

Kasım 2000 / VİRGÜL EDEBİYAT DERGİSİ

NASIL BAŞLADINIZ

Hiç dikkatinizi çekti mi bilmiyorum. Sanatçılarla, şimdi konumuz fotoğraf olduğuna göre, fotoğraf sanatçıları ile yapılan söyleşilerde, sanatçısının kolay satırlar çoğaltabilmesi için hazır bulundurulmuş, beylik, tanıdık, bildik bir soru vardır.

“ Nasıl başladınız? ”

Eh, fotoğraf sanatçısı da, böyle bir soruyu zaten beklediğinden, önceden kafasında kurduğu (bazıları önceden yazıp paketliyor) başlayış öyküsüne başlar. Okuyucunun da gözleri dolsun istediğinden midir nedir, (oysa hiç öyle olmaz) gözlerini uzaklara daldırarak konuşur. Acısı bol olsun diye, fotoğraf çekerken çektiklerini, cümlelerinin önüne arkasına, orasına burasına sıkıştırır. Bazen kısa bir süre için, başlangıç öyküsünden uzaklaşıp, hiç unutamadığı anılarından birkaçını yardımcı yemek olarak yedirmeye çalışır. Oysa bu unutulmayan anılar da hazırlanmış paketin içindedir.

19

İlk makine çok önemlidir. Onsuz söyleşi eksik olur. Önce onun durduğu vitrinin önünde günlerce dolaşılır. Parasal sıkıntı, her gece karabasan olup, uykuları böler. Ama sanatçı olmak akla konmuştur bir kere. Bir süre sonra o fotoğraf makinesi, güçlükle, borçla, taksitle vitrinden çıkartılıp, tozları alınır, okşanır, seyredilip eve taşınır.

Sonra ilk fotoğraf konu olur. İlk fotoğraf, zaten yetenekli doğmuş olan sanatçının ilk ödülünü aldığı fotoğraftır. Ondan öncekiler pek anılmaz. Zaten ödül almamış bir fotoğrafı anlatmak etkileyici de olmaz. İlk ödülün alınışında yaşanan, ellerin titremesi, gözlerin ıslanması,

yüreğın, dışarı fırlarsa ne yaparım korkusu veren atışları, uzun uzun anlatılır.

Sıra ilk sergiye gelince bir tıkanıklık başlar. Sanatçı öyle anlatmasa da yüzüne dikkatli bakınca anlarsınız bunu. Aslında sergi beklediği kadar övgü almamış, inandığı ölçüde sanat olayına dönüşmemiştir. Basın, ısrarlı davetlerine karşın salona gelmemiş, benim fotoğraflarım satar savunması suya düşmüş, sergi salonu son tepsi turundan sonra hızla boşalmış, geriye kendisine sunulan yapay kutlamalarla çoğu teknik içerikli birkaç soru kalmıştır. Dışarıda ise, salondan çıkan diğer sanatçıların, bir süre sonra kendileri için de söylenecek olan “ Ulan eline makine alan sanatçı kesildi be,” sözleri, birleşilen, kapışılan bir görüş haline gelmiştir.

Bu yazdıklarına söyleşi içinde rastlanmayacak olması doğaldır. Gerçeğin yarattığı küskünlük, biriktirilmiş kin, başka sorular karşısında usulca ve yeniden dile gelecektir. Örneğin, ülkede fotoğraf sanatının durumu hakkındaki görüşleri (varmış gibi) alınmak istendiğinde, sanatçının kırgınlığı ortaya çıkacak, geride kalışını, tıkanışını, anlaşılamadığına bağlamak isteyecek, ülkedeki sanatçı bolluğuna dikkati çekecek, birkaç kişiye sataşp ısıracak, kendisi için anlamlı, okuyucu ya da izleyici için anlamsız olan küskünlüğünü bir şekilde sezdirecek, sonra sözü ne yapıp edip son aldığı ödüle getirecektir.

“ Siz plaket de mi yapıyorsunuz ” başlıklı yazımda, fotoğrafa başlangıç günlerime ait satırları yeniden okuduğumda, yukarıda yazdıklarımın, pek de farklı bir görünüm çıkmıyor ortaya. İlk fotoğraf makinesi, ilk ödöl, ilk sergi, kırılğan olduğum, coşkulu olduğum dönemler.

Neyse ki, bu tür yazı ya da söyleşi-yazılarda, artık rahatsız etmeye başlayan sığılı uzun zamandır görebiliyorum. Öyle ya, hep sona bıraktığımız kendimizle hesaplaşabilme cesaretini artık gösterebiliyor olmak, yıllardır çevrenizde olup bitenlerin arasında debelenip durmak yerine, artık o zaman parçalarının bir şey değıştirmediğini sezinleyip tavır almak için hiç de geç değil.

Nisan 2000

FOTOĞRAFIN UZUN YOLU

Geride kalan yıllara saklanmak gibi bir alışkanlığım yok ama, fotoğraflarımı koltuğuma alıp Afsad'ın kapısından içeri gireli yaklaşık yirmibeş yıl olmuş. Afsad'la başlayan, şu sıralarda Fotoğraf Sanatı Kurumu ile devam eden dernek bağımlılığı. O çatıların altında yaklaştığım, uzaklaştığım, izlerini kaybettiğim, hiç kaybetmediğim, kaybetmeyeceğim dostluklar yaşamışım. Dostun eskisi olmaz ama, savrulup başka yola düşeni olur. Paylaştıklarınız azalır, giderek daha az görürsünüz. Artık hiç görmediğiniz de olur. Ama yaşananlar pek de kolay unutulmaz. O yıllardan benimle aynı yolu yürüyenlerin, hep fotoğraf yaşayanların sayısı şimdi ne kadar az. Fotoğrafın açık kapısından girip, bir süre oyalandıktan sonra çıkıp gidenlerin sayısı ise ne kadar çok. İşin içinden çıkmak pek kolay değil ama, bunun nedenini düşünmemek de pek olası değil.

21

Bir arayış mıdır fotoğrafa yönelmek? Üretebilmek kaygısı mıdır? Gerçekten fotoğraf üretebilmek midir aranan, yoksa fotoğraf başka arayışlara kapı aralayan, olmasa da olur bir heves midir? Bilinmez. Ancak gerçek odur ki, fotoğraf sizi terk etmez. Siz fotoğrafı terk edersiniz. Nedeni ne olursa olsun, başka heyecanlara yelken açarsınız. Fotoğraf artık sizin için kaybettiğiniz bir zaman parçasıdır. Dönüp bakmaya korkarsınız.

Yıllardır fotoğrafı yaşamak olanağını arayanlara, hazır ortamlar bulunduran fotoğraf derneklerimizin, istenilen düzeyde güçlenememesinin nedeni, acaba

az önce adını bulmaya çalıştığım, gelen ve fotoğrafın uzun yolunu göze alamayıp geri dönenler midir? Kalan sayısının azlığı mıdır? Onların başarılı olamamalarının nedenlerini düşündüğümde, hep aynı yere geliyorum.

Fotoğraf yaşamlarını izlediğinizde, başarılı olanların dünyasındaki sakin, kararlı, sabırlı ve sessiz ortamı fark edersiniz. Onlar fotoğraf makinelerinden önce boyunlarına ve düşüncelerine, fotoğrafın saygınlığını ve ilkelerini asarlar. Çantalarında tıka basa doldurulmuş aksesuarlar, parası büyük yarışma formları, gereksiz ağırlıklar, tüketim zorlamaları yoktur. Düşünceleri, projeleri, düş güçleri vardır. Onları sadece gelip ve sonra gidenlerden ayıran da budur. Ürettiklerini, onları savunabilecekleri kadar olgunlaştırmadan, görücüye çıkarmazlar. Bilirler ki duvara asacakları fotoğrafları, ağız şapırtıları içinde linç etmeye hazır bir sürü her zaman vardır. Fotoğraflarını önce o sürüden korurlar. Çünkü onlar için fotoğraf bir merdiven basamağı değil, yüreklerinde yaşatmayı sürdürdükleri adı konmaz bir sevgidir. Ve o sevgiyi yaşatamayanlar, gelip gidenler, ötekiler, tutunamayanlar, sayıca hep fazladır. Onları mutlu eden, aslında fotoğraf değil, oluşturmayı nasılsa başardıkları bu kalabalıktır. Onların sanata zarar verdikleri de konu olur zaman zaman. Ama sanat öylesine güçlü bir olgudur ki, kendisine zarar verenleri kendisine özgü kuralları ile eler ve gömer. İşte o yüzden kalabilenlerin sayısı azalır. Onlar yalnızlaşırlar. Ama sanat – belki de – o yalnızlık değil midir?

Mayıs 2002 / FOTOĞRAF SANATI KURUMU

2. ANKARA FOTOĞRAF GÜNLERİ

ÖZEL BÜLTEN

YORGUN SANATÇI

Sanatçiyım ben. Yorgunum. Ceplerimde yarışma formları, boynuma asılı makinelerim, omuzumda çantam dolaştım durdum koca bir yıl. Evimin duvarları aferin kağıtları ile dolu. Yine de plaket plaket diye atıyor yüreğim. Kolay mı bunca yarışmanın altından kalkmak ? Ne gecem var ne gündüzüm. Otobüslerde geçiyor ömrüm. Aslında otobüsle de olmuyor bu iş. Bir yığın insan. Sözüm ona hepsi de sanatçı. Örneğin, sabahın köründe otobüsten inip pazarda yerimi almışım. Doğru zamanda doğru yerdeyim yani. Üstelik lahanacıyı da kıstırmışım vizöre, tam yapıtıcam yani, hazırım. Bir de bakıyorum ensemde başka bir objektif uzanıyor. “klik” yapıtıp gidiyor adam. “ Kardeşim, kaç yapıt çıkacak bu adamdan,” diye bağırıyorum, duyan kim? Adam çoktan marulcunun peşine düşmüş onu yapıtıyor. Yani bir otobüs dolusu sanatçıyla yapıtılmıyor demek istiyorum. Ama başka çare de yok. Dedim ya, kolay değil bunca yarışmanın altından kalkmak. Yorgunum. Yarışmalar da peşpeşe geliyor. Biri bitmeden öbürü. Kaçıracağım diye ödüm kopuyor. Şu yeleğe yeni bir cep yaptırmalı. Form cebi. Şöyle genişçe. Bazı formlar çarşaf gibi oluyor. Aslında TFSF bu işe el atmalı, tek tip olmalı formlar. Herkes cebini ona göre diktirir o zaman.

23:

Otobüste en çok bozulduğum da şu çekim molaları. Şu dernek başkanı; en öne oturmuş, kafasına göre yer seçip durduruyor otobüsü. Durulacak yeri fotoğraftan anlayan biri seçmeli. Üstelik tam konsantre olmuşum çalışıyorum “cırt” düdük. “Binin gidiyoruz,” diye. İki düdük arasında sanat olur mu kardeşim?

Özgür olmak istiyorum ben. Sanatçının özgürlüğünden haberleri yok bunların. Sanattan haberleri yok.

Geçen yarışmanın ödülü cuk oturdu. Fena para değil. Kafanı işleteceksin abicim. Jüriye şöyle bir baktın mı anlayacaksın iş yapacak fotoğrafı. Aslında o sandviçi eleyecek jüri de anasından doğmadı ya neyse. Sıkı başarıydı. Dönüşte unutmadan dosyayı açıp, özgeçmişime koymalıyım. İyi oldu iyi. Bunca masrafı var bu işin. Yorgunluğu da cabası.

Bir de şu basına sinir oluyorum. Çalışıp, didinip ödül üstüne ödül çekiyorsun, yazmıyor bile adamlar. Bunlar başlık atmayı bilmezler daha. Kardeşim, yaz oraya “ Dünyanın parmak ısırdığı Türk” diye. Ya da, “ İşte sanat işte Türk” yaz. Beğenmedin mi? “ İkinci Koca Yusuf geliyor,” yaz. Bak ne oluyor o zaman. Aslında elim kalem de tutar benim, yazarım, yazarım da, bu yorgunlukla hangi birine yetişeyim. Şeytan diyor al eline kalemi, görsünler sanatçıyı hafife almak ne demekmiş.

Bir sergi açmalıyım bu sene. Onu da yazmasınlar da göreyim. Aslında uyanamıyor adamlar. Bunca dandik fotoğrafın içinde göremiyorlar yapıtlarımı. Önüne gelen sanatçı olursa olacağı bu tabii. Kaç paraysa verip dijitale mi geçmeli yoksa? Düşünmeli bunu. O sergi fena değildi. Ne renkler alıyor adamlar programdan. Macuncu Rüstem’in macun tepsisi gibi. Ne renk ararsan var. Kırmızı desen kan gibi, yeşil desen ördek başı.

Bakalım Afsad’ın sempozyumu nasıl geçecek bu sene? Yok sorunsallar, yok akımlar, akıta akıta bitiremediler. Ama “Yapıtlarım için iki satır yaz da özgeçmişime koyayım,” desen çıt yok. Ben fotoğraf tarihine adımlı kazımışım, sen yazsan ne olur, yazmasan ne olur? İnanmadıysan gel say ödülleri. Bakalım kaç kadar biliyorsun.

Gene en iyisi şu geziye katılmak. Düdük mdk. 
dört yarışmalık fotoğraf alıp dönerim geri. İşini bi-
leceksin abicim. Doğru zamanda, doğru yerde ola-
caksın. Yahu düdük dedim de, şu sempozyuma bir
bildiri de ben mi versem acaba? şöyle oturaklı bir
başlık, “ DÜDÜK – SANATÇI KİLİTLEMİNDE SA-
NAT YAPITI SORUNSALI”

Ekim 2002 / 6.AFSAD SEMPOZYUMU BİLDİRİSİ

BELGESEL FOTOĞRAFÇILIK VE KÜLTÜR MİRASI

Öncelikle fotoğrafın, belgesel fotoğraf, yaratıcı fotoğraf gibi ya da çok kullanılan bir sözcükle creative fotoğraf gibi ayrılmasından yana olmadığını söylemek istiyorum. Kağıt yüzeye taşınan her görüntü temelinde, özünde bir belgedir. Açmam gerekirse, örneğin Kamil Fırat'ın Pervane isimli fotoğraf albümü elbette önemli bir belgedir. Ama öte yandan bir başka arkadaşımızın, düşünce gücünü, yaratı gücünü fotoğrafa taşıyarak oluşturduğu görüntüler de birer belgedir.

27

Yine de konuya bu başlık altında yaklaşmaya çalışırsak, öncelikle konuya taraf olanları sıralamak gerekir. Belgesel fotoğraf çalışan fotoğrafçılar, o fotoğrafçıların çalışmalarına destek vererek onlara ortam hazırlayan kuruluşlar, - burada fotoğraf derneklerimizin önemini vurgulamak gerek - ve son olarak da bu çalışmalarını değerlendirenler ya da değerlendirmek zorunda olan kuruluşlar, yayınevleri, ilgili bakanlıklar ve benzerleri.

Fotoğrafçılarımızın çalışma biçimlerini izlediğimizde (istisnaları elbette var ama) genellikle bir avcılar grubu ile karşılaşırız. Yani belge fotoğrafına rastlantılarla ulaşmak isteyenlerin sayısı hayli fazla. Her yıl fotoğraf öğrenmek için derneklere başvuran önemli sayıda insan var. Olasılıkla dernek yönetimlerinin onları doğru yönlendirememeleri sonucu, çalışmaları, görüntü yağmuru altında yaşadığımız bir çağda, insanların, "Yeter. Artık görmek istemiyorum," diyebilme şanslarının kalmadığı, savaşların

bile naklen evimize sokulduğu bir dönemde, bu görüntü yağmurunun yarattığı sele birkaç damla eklemekten öteye geçemiyor. Onlara diyoruz ki, “ Öyle görüntüler üreteceksiniz ki, sele karışmayacak, akılda kalacak.” İşte bu hiç kolay değil. Bu ancak, bir proje tabanlı, disipline edilmiş, uzun soluklu çalışmalarla mümkün. Derneklerimizin, örneğin temel fotoğraf eğitimi konusunda gösterdikleri başarıyı, bu konuda tekrarladıkları pek söylenemez. Ancak son yıllarda derneklerimizde bu açığı kapatmaya yönelik girişimler var. Elbette bundan mutluluk duyuyoruz. Bir örnek vermem gerekirse Afsad'da çalışmalarını sürdüren bazı grupları söyleyebilirim. Derneklerimizin çekime çıkmak diye adlandırdıkları bir eylem var. Bu ava çıkmayı çağrıştıran bir eylem. Genellikle gruplar halinde ve bazen de bir otobüs dolusu insanla yapılıyor. Yapılmaz demiyorum, yapılır. Otobüsün hareket saati belli. Fotoğraf makineleri temiz. Yeterince film var. Kumanyalar çantada. Av başlıyor. Ancak nedense hiç kimsenin aklına gidilecek yer ile ilgili bir kütüphane araştırması yapmak, edinilen bilgileri avcılara aktarmak gelmiyor. Örneğin, Safranbolu'ya fotoğraf çalışan çok insan gelir. Ancak onların içinde Safranbolu'nun tarihini araştıran çok azdır. Fotoğrafını çektiği konağın adını not alan bir fotoğrafçıya çok ender rastlarsınız. Yine otobüsümüze dönelim. Çekim gezisini yöneten kişi, gözüne kestirdiği bir yerde otobüsü durdurur ve seslenir. “ Arkadaşlar on beş dakika çekim molası.” Makinesini kapan aşağıda. Burası neresi, neden burada durduk, ne görüyoruz diye düşünüen yok. Ama deklanşör sesleri kulaklarınızı tırmalıyor. Yöneticinin bir de düdüğü var. Uzaklaşanları uyarmak için kullanıyor. Düdük çalınıyor, yeniden otobüse. Böyle bir çekim gezisi sonrasında -iki düdük arasındaki sanat- başlıklı bir yazı yazmıştım. O arkadaşımız artık düdük taşımıyor.

Bu ya da benzeri şekilde yapılan çekimler sonucunda ulaşılan görüntülere baktığımızda, ayağı yere basmayan sonuçlarla karşılaşyoruz. Görüntülere ait

bilgiler neredeyse yok. Fotoğrafın alındığı yer bile giderek unutuluyor. Belki arkasında bir not. Lahanacı, semerci, eski ev gibi. Doğa çekimlerinde de durum aynı. Kuş, ağaç, şelale. Hangi şelale, bu kuşun cinsi ne, semerci kim, nerede kimsenin umurunda değil. Ama her görüntüde fotoğraf sanatçısının adı var. Biz bir insana semerci deyip geçmesini biliriz de, bize fotoğrafçı denmesine nedense kızırız. Fotoğrafın sanat, fotoğrafçının fotoğraf sanatçısı olması şartmış gibi, bu konuda titiz davranırız. Zaten birçoğumuzu, fotoğrafa yönelten de bu sanat kelimesinin dayanılmaz çekiciliği. Oysa fotoğraf önce teknolojidir. Vizörün arkasında sanatçı yoksa fotoğraf sanat falan da olamaz.

Yine de umutsuz bir tablo çizmek istemiyorum. Son yıllarda gerek derneklerde, gerekse bağımsız çalışmalarda son derece sağlıklı çalışmalar ortaya çıkabiliyor. Belge fotoğrafına soyunan arkadaşlarımız bu konuda bilinçlendikçe, iyi sonuçlar da artacaktır.

29 :

Asıl sorun yapılan çalışmaların değerlendirilmesi, kitleye ulaştırılması aşamasında ortaya çıkıyor. Yayınevleri fotoğraf albümleri basmaya, kendi nedenleri ile karşı çıkıyorlar. Galeriler para kazanamadıkları için olsa gerek, fotoğraf sergilerine sıcak bakmıyorlar. Ben bu panelde özellikle Kültür Bakanlığımızın fotoğraf yayınları konusundaki yöntemi hakkında bilgilenmek istiyorum. Örneğin Kültür Bakanlığı yayın kurulu, bir fotoğraf albümünü hayata geçirirken nasıl bir yol izlemektedir. Yapılan yayınları edinip baktığımızda duyduğumuz endişe nereden kaynaklanıyor.

Asıl sormak istediğim, örneğin yüz yıl sonra bir fotoğraf tarihçisi ikibinli yıllarda Türk fotoğrafını araştırma konusu yapsa, bakanlık arşivinde neyi ya da kimi bulacaktır. O yayınların hangi biçimlerde olduğu konusunda, nasıl olduğu konusunda yapılacak mıdır?

Kitap sahiplerinin adını vermeden, Kültür Bakanlığımızın fotoğraf yayınlarını örnek vermek istiyorum. Yurt dışında da prestij kitabı olarak da dağıtılan bu yayınlar, yayın kurulunun içine sinmiş midir?  z nt m odur ki, fotoğrafa gönül vermiş birçok arkadaşım, son derece tutarlı çalışmalar yapmış olmalarına karşın, terkedilmişlerdir. Yapılan birçok yayının kapı aşındırma metodu ile oluştuğunu görmek, sanırım yalnızca benim  z nt m değil. Gelişmiş ülkelerde yapılan uygulamalara baktığımızda, hiçbir sanatçı koltuğunda işleri kapı kapı gezmez. Tam tersi yayın ılar onları izler, değerlendirir, ve kapıyı onlar çalar. Ülkemizde ise kapı aşındırma adını verdiğim bu çarpık yöntem, ülkemizin başka gerçeklerinden çok da farklı değerildir. Ancak bu, fotoğrafa yıllar vermiş biri olarak benim  z lmeme engel de değerildir.

Ekim 2002 / ALTIN SAFRAN

BELGESEL FİLM FESTİVALİ

“BELGESEL FOTOğRAFçILIK VE KÜLTÜR MİRASI”

Panel Bildirisi

UZAK DOST

Mehmet Baltacı yazısı için hepsi hepsi iki günüm kaldı. Öyle söz vermişim. İki gün önce aradığında söyledi “ İki günün kaldı,” diye. Öyledir, öyledir de şimdi iki günde ne yazacağım ben? Günlerin 48 saate çıkarılması için durmadan teklif veriyorum ama kimsenin umurunda değil. O olmuyorsa, uyku ertelemeğin bir yolu bulunmalı, ama ne gezer. Uyku saatlerini, günlük koşuşturma saatlerini çık, sonra yazı için kalan zamanı gör bakalım iki gün müymüş. Şaka bir yana, günlerdir böyle bir yazı yazacağımı düşündükçe, küçük kağıt parçalarına, masamdaki başka yazıların boş bulabildiğim kenarlarına, daha çok da aklıma notlar alıyorum. Aklımsa hep aynı aklım. Yarım aklım, unutkan aklım. Şimdi her şeyi bir araya getirmek, ayıklamak, sıralamak, akıllı hale getirmek çok kolay değil. Üstelik çok az zamanım var kağıt parçaları ile aklıma barıştırmak için. Bunu başarırsam belki şöyle başlarım.

31

Yıllar önceydi. En az 15 yıl. AFAD’a “Arkeoloji ve Fotoğraf ” konulu bir seminer vermek için Adana’ya gitmiştim. Sabahın erken saatlerinde Baltacı ile, onun şimdi olmayan yerinde, Stüdyo 75’ de tanıştım. Baltacı o dönemde AFAD başkanlığı görevini sürdürüyordu sanırım. Tanışan iki insan, hele o iki insan fotoğrafçı, daha doğru bir sözcükle gözlemci ise, birbirlerini ölçüp biçip, evirip, ters çevirip, sonra düzeltip katlayıp, dört köşesine çizgi atıp kumbaralarına koyarlar. Sakindi. (Zaten daha sonraları onu hep öyle görecektim.) Bense hep o az sonra yatışacak olan telaşlarımla boğuştum bir süre. Gözlerinin pek de saklayamadığı,

sakin, kararlı, acelesiz, güvenli yapıyı sezinlemem çok sürmedi. Öyle olunca da son yudumlarda elimdeki çayın tadını çıkarabildim sanıyorum. Neden bilmiyorum, (belki de hiç unutmayacağım bir anıyı gerçekleştirmek içindir,) vesikalık fotoğrafımı çekmeyi önerdi. “ Nasıl olsa lazım oluyor,” diyerek. Oturduğumuz masadan kalkıp stüdyoya geçtik. Çenemi sağa sola çekiştirmeden, gülümsememin dozunu da bana bırakarak çekti fotoğrafımı. Öğle yemeğinden döndüğümüzde 24 adet vesikalık fotoğrafım hazırды. Şimdi siz, “Bunun neresi unutulmayacak anı?” diye sorabilirsiniz. Haklısınız, acelecisiniz. Anı öğleden sonra Vahap Akşen’in gelişi ile başladı. Sohbet sırasında cebimden vesikalık fotoğraflarımı çıkarıp Akşen’e gösterdim. Daha fotoğraflara bakmadan yerinden fırlayıp, “ Sen ne yaptın abi?” diye bağırdı. “ Bu adam kimin fotoğrafını çekse o adam ölüyor. Bu sene iki ölü verdik. Fotoğraflar bitince senin de cenazene geliriz.” Gülüştük. Gülüştük ama “fotoğraflar bitince” sözü bende kalmış. Vesikalık bu ya, her kağıda bir suret yapıştırılır. İkametgah, pasaport, nüfus sureti derken yıllar içinde fotoğraflar azaldı. 24 fotoğrafın 23 tanesini kullandım. 24. fotoğraf hala durur çekmecemde. Hiçbir yere vermem. Onu da verince öleceğim diye.

Doğru mudur bilmem ama, bazı dostluklarımızı diğerlerinden ayırıp özel bir yere koymak adına, - yakın dost - diye tanımlarız. Öyle olunca da - uzak dost - gibi, birbirine pek yakışmayan iki kelime elele verip karşımıza dikilir. Oysa dostluk kavramı bu tür kelimeleri yakıştırmaz kendisine. Dost yalnızca dosttur. Ancak konuya iki dost arasındaki mesafe uzunluğu yönüyle bakarsak durum değişir. Fotoğrafın getirdiği dostluklar ise bizler için özel bir farklılık taşırlar. O dostlukların sessiz gücünü, duyabildiğimiz seslerin ötesinde bir ses gibi algılayabilir, irdeleyebiliriz. O pencereden baktığımızda uzak ve yakın sözcükleri önemini yitirir. Uzak veya yakın da olsalar iki dostun aynı dili konuşabiliyor olmasının, az rastlanan tadı öne çıkar, değer kazanır. Artık sık görüşmesek de,

aynı çemberin içinde döndüğümüzü biliriz. Ve biliriz ki oralarda bir yerde, istersek arayabileceğimiz, aramadığımızda da değer ölçülerini yitirmeyecek bir dostluk oluşmuştur.

Benzeri dostlukları sıkça yaşamaya başladığınızda, merkezin fotoğraf olduğunu, fotoğrafın yalnızca yüzeyle hapsedilmiş görüntülerden ibaret olmadığını fark edersiniz. Böyle düşündüğünüzde görüntüler silikleşir. Fotoğrafın sizi yalnızca görüntülere değil, anlamlandırabildiğiniz bir yaşama biçimine doğru sürüklediğini hissedersiniz. Fotoğraf artık sizin için başka bir değer olmuştur. Kimi zaman bir ödül, kimi zaman bir sızı, kimi zaman bir anı, kısacası yaşamınızı anlamlandıran bir değer. Ve artık ondan kaçmayı düşünmezsiniz.

Ben yaşadığım yılları, yaptığım fotoğraflara, yıl sayılarına bağlanan altın, gümüş değerlerine bağlamıyorum. İnsana özgü yaşayabildiğim, merhaba demekten çekinmediğim zamanlara, yaşayabildiğim dost zamanlara bağlıyorum.

33 :

Şimdi, “Artık Stüdyo 75 yok,” diyebilir misiniz? Baltacı’nın kendisini oyunun dışına, taca attığını düşünebilir misiniz? Unutulmaz bir öğretiye dönüşen bir yaşamı yok sayabilir misiniz?

Mart 2003

BİZ BABAMIZDAN BÖYLE GÖRDÜK

Başka dünyalarda da öyle midir bilmiyorum ama fotoğraflarımızı – dia gösterisi – adı altında başkaları ile paylaşmak bizim fotoğraf dünyamızda çok yaygın olarak uygulanıyor. Örneğin bir yıl içinde gerçekleştirilen dia gösterilerinin sayısı, yine o yıl içinde gerçekleştirilen fotoğraf sergisi sayısından kat kat fazladır. Bunun nedenlerine ulaşmak hiç de zor değil. O yüzden nedenleri irdelemek gibi bir niyetim yok. Üç dört makara film alıp Yedigöller’e gidersiniz. Hava koşullarından yana şansınız da varsa, Yedigöller size bir sürü görüntü verir. Dönüp, filmlerinizi yıkatıp, kesip, çerçevelere koyduktan sonra önce ışıklı masaya, sonra da magazine dizersiniz. Projeksiyon aletiniz olmasa da bir yerlerden edinip, size ayrılan yirmi dakika içinde, dialarınızı salona dizilmiş insanların gözüne on saniye aralıklarla sokup çıkarırsınız. Son karenin üstüne de teşekkür ederim yazmışsanız iş biter. Gelsin alkışlar. Magazinlerinizi çantanıza, etkinliğinizi de -öz- geçmişinize koyup evinize dönersiniz.

35:

Oysa ne kadar zor olmalı diye düşünürüm. Tek tek iyi fotoğrafların önüne çıkan bir senaryo, bir bütün, bir kaygı, bir saptama, bir söylem beklerim hep. Ama bulamam. İçimden, “Söyleyecek bir şeyin yoktu da niye bizi buraya dizdin?” Diye düşünürüm. Oysa böyle düşünmeye pek hakkım yoktur. Öyle ya, o yirmi dakika onun yirmi dakikasıdır. Ve sen – eğer istersen – izleyici olup, orada oturup, gıkını çıkarmadan izlersin. Biz de gösteri sonrasında, gösteriyi gerçekleştiren fotoğrafçıyı sigaya çekmek adeti de yoktur. Belki birkaç soru gelir, onlar da övgüye, bilemedin

teknîge ilişkin sorular olur. Oysa dia gösterisi sahipleri, gösterileri sonrası biraz eleştirilseler, en azından bir sonrasında daha dikkatli olurlar gibi geliyor bana. Yanılıyor muyum?

2003 yılında Çukurova Üniversitesinin düzenlediği fotoğraf günlerinde, sevgili İzzet Keribar, gösterisini – Bu bir İzzet Keribar gösterisidir – sloganı ile takdim etti. İtiraf etmeliyim ki, sloganı okuyunca aklıma “ Bundan öncekiler senin değil miydi? ” gibi hınzır bir soru geldi. Sanırım bu, sinemadan apartılmış bir sunum biçimi. Bir sinema filmi en az 30-40 kişinin emeği sonucu izleyiciye ulaşır. Elbette yönetmen de filmini böyle duyurabilir. Peki şimdi bize ne oluyor? Belki haksızlık ediyorum ama, bu slogan bana biraz abartılı geldi. Aynı salonda, Sn. Merih Akoğul’un da sergisini aynı şekilde takdim etmesini de yadırgadım. Düşündüklerimi kendileri ile paylaşma fırsatı bulamadım. Bunu yapmadan burada yazdığım için beni bağışlasınlar. Dileyen istediğini yapabilir elbette.

Fotoğraf Sanatı Kurumu’nun digital çalışmalara ayırdığı Mayıs 2003 ayında, izlediğim bir gösteri de beni hayli düşündürmüştü. Gösteriyi hazırlayan arkadaşımız, dergilerden taradığı çıplak kadın fotoğraflarına, tuş marifeti ile kelebek kanadı v.s takmıştı. Asıl ilginç olan vukuat ise, o ay içinde yapılan gösterilerin haber - yorumunu yapan kişinin, gösterilerin ilgi ile izlendiğini yazmasıydı. Oysa anımsatmaya çalıştığım gösteri ilgi ile değil ibret ile izlenebilirdi. Bir zaman dilimine bağlanarak, bir başlık altında izleyiciye ulaştırılan gösterilerin tümünün aynı yuvarlak cümlelerle anılması, sonuçta hepsinin eş değerde görülmesi gibi bir sonuç doğuruyor. Bu da bana pek doğru gelmiyor.

Sn. Gazi Yüksel ve ekibinin, 2000 yılında Yakındoğu Üniversitesinde gerçekleştirdiği fotoğraf günlerinde yaptığım dia gösterisi, çeşitli eleştirilere hedef oldu. Bazı fotoğraf dostlarının çalışmamdan övgü ile söz etmelerine karşın, yanıt vermekte zorlandığım

eleştiriler de aldım. Gösterinin içeriğine ilişkin yorumlardan çok yararlandım. Gösterimi bir öykümü seslendirdikten sonra sunmuştum. Yapılmayanı yaptığınızda ilgi çekersiniz ve elbette yaptığınızı savunmanız gerekir. Fotoğraf insanların karşısına çıkıp alkışlara boyun eğmek yeterli değildir. Sevgili Orhan Cem Çetin, hep yaptığı gibi, beklemediğim bir soru yöneltti.

“Evinizde, fotoğraf albümlerinize bakarken de müzik çalıyor musunuz?”

Soru başka kelimelerden de oluşmuş olabilir. Şimdi hatırlamıyorum. Ancak eleştiri dia gösterileri sırasında müzik kullanımına karşı yapıyordu. Eh şimdi ben ne diyeyim? Aklıma bir sürü yanıt geliyor, geliyor da hangisini seçsem diye debeleniyorum. Salon-da çıt yok. İnsanlar yanıtlımı bekliyor.

“Biz babamızdan böyle gördük,” desem olmayacak. Gülerler.

“Ben şimdi evimde değilim,” desem o da olmayacak. Şimdi evimde olmadığımı herkes görüyor zaten.

“Evet. Albümlerime bakarken müzik dinlemeyi seviyorum,” desem pek duygusal olacak.

“Evimde albümlerime bakarken bir sürü insanı karşıma dizmiyorum ki..” desem, sertleşmiş gibi görünürüm diye korkuyorum.

“Bu on beş dakika bana ayrıldı. İster müzik çalarım, ister sahneye çıkıp oynarım,” desem hiç olmaz. Çünkü o sırada benimle oynanıyor, farkındayım, biliyorum.

“Siz dia gösterilerinde müzik kullanımını doğru bulmayabilirsiniz. Ancak bunu doğru bulanlar da olabilir. Kulaklık dağıtıp, kapalı devre müzik yayını yapamam ki,” desem, sert olacak. Böyle bir soru için kırıcı olunmaz. En iyisi şöyle demek.

“Dia gösterileri de, tiyatro ve sinemada olduğu gibi, yan yana sıralanmış koltuklarda izleniyor. Gösteriler, film gösterimleri gibi perdede yapılıyor. Üstelik sinema ve tiyatro müzik kullanıyor. Bütün bu benzerliklerin içinde dia gösterilerinde müzik kullanımı da çok itici olmasa gerek.” Arkasından bir de şaka yaparım ve derim ki,

“ Siz, örneğin bir Amerikan sinema filmi izlediğinizde, yönetmen müzik kullandı diye kızıp, uçak bileti alıp, Amerika’ya gidip, adamı bulup, dövüp, sevinip, tekrar uçağa binip geri mi dönüyorsunuz?”

Dia gösterilerinde müzik kullanma işini, gösteriyi yapan kişiye bırakmak daha doğru olur diye düşünüyorum. Sanırım dia gösterisi izlemek, albüm sayfaları çevirmekten farklı bir şey. Adı üstünde zaten. Gösteri. O bir bütün. Sunulduğu biçimde kabul edilmesi gereken bir bütün. Ancak kullanılan müzik, fotoğrafları dövmeye başlıyorsa, ya da fotoğrafların gerisinde kalmayı başardığı halde, ne alaka veya kel alaka kalıyorsa o zaman bir eleştiri getirilebilir. Gözlerin yanında kulaklara da bir şeyler söylemek çok da büyük bir felaket olmasa gerek. Sevgili Orhan Cem Çetin, Adana’da yaptığı bir sunum sonrasında, etkinliğini beğenmediğini ifade eden bir izleyiciye,

“ Tanrı bile herkesi memnun edemiyor. Ben nasıl edeyim,” diye yanıt vermişti. Kim edebiliyor ki, sevgili Orhan, kim edebiliyor ki.

Oysa ne gösteriler izledim ben. Çiğ köfteler eşliğinde yapılanı mı istersiniz? izleyicilerin hep bir ağızdan şarkılarla eşlik ettiği gösteriler mi istersiniz? Müzik bulunamadı diye radyo açılıp, aksi gibi, radyo reklamlarına rastlayan gösteriler mi istersiniz? Umarım Sevgili Orhan’ın benim gösterimde duyduğu sıkıntı, benim duyduğum sıkıntılar kadar unutulmaz değildir.

Temmuz 2004

ÜSTÜNDAĞ'ın ÇİZGİLERİ

Doğanın etkilemeyi başaramadığı bir insan var mıdır acaba? Hele hele fotoğrafı yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline getirmiş, neredeyse yirmi dört saat fotoğraf yaşayan insanlar için, doğanın o gizem dolu, her an sürprizlere açık gücünden etkilenmemek, deklanşöre basmamak için direnmek sanırım olanaksız. Fotoğrafın hemen, bir çırpıda sayılamayacak konuları içinde doğa fotoğrafçılığı, fotoğraf tüketicisine en fazla sunulan konu olsa gerek. Ne var ki, doğa araştırma, koruma kuruluşlarının yayın organlarının kusursuz basılmış örnekleri elimize geçtiğinde, doğa fotoğrafçılığının nasıl yapılması gerektiğini, bu işin zorluğunu sık sık görüyor olmamıza rağmen, doğa fotoğrafının sıradan, alışılmış, bıkmış, kolaycı örnekleri fotoğraf dünyamızdan eksik olmuyor. Konu irdelendiğinde, bunun böyle olmasının birçok nedeni sayılabilir. O nedenlerden biri, doğru fotoğraf çekmek üzerine her yıl birçok kez tekrarlanan dersler, yinelenen yazılar, hiç durmaksızın verilen öğütler olabilir mi dersiniz? Öyle olduğunda, fotoğraf karesini enine boyuna üç eşit parçaya bölmeyi öğrenmekle her şeyi bitirdiğini sanan öğrencilerin, birbirine benzer işler üretmesi çok da şaşırtıcı olmasa gerek. Oluşturulan bu aldatici coşku atmosferi içinde, sanat adına yola çıktıklarını her fırsatta yineleyen fotoğraf kuruluşlarımızın bazılarının, giderek o kuruluşları gezginler kulüplerine döndürmelerine de şaşırmamamız gerekiyor. Düşünsel boyutta yaşanan eksikliğin en kolay kaçış yolu bu olsa gerek.

39

Konusu nasıl seçilmiş olursa olsun, fotoğrafı sanata

taşımak, fotoğraf yapanın fotoğrafı içindeki hissedilebilirliğini gerektirir. Teknolojinin satın alınmış olanakları ile üretilmiş kaba saptamaların, sanat adına fotoğraf dünyasına hiç durmadan taşınıyor olması, belki de farkında olmadan yapılan, ancak sonuçta sanata zarar veren bir eylem biçimidir.

Tekin Üstündağ'ın fotoğraflarını izlerken kendinizi, işte o alışılmış, disipline zorlanmış, hizaya getirilmiş sunumların uzağında bulabilirsiniz. Fotoğrafın, karanlık odadan kağıt üzerine yaptığı yolculuğun, hızlandırılmış teknolojik biçimler yerine, bir yorumlama biçimine dönüştüğüne tanık olabilirsiniz.

Çizgi kelimesini çoğu zaman sözlük anlamının dışında kullanırız. Çizgi bazen bir öteye geçiş, bazen onun kıyısında yaşanan bir tıkanış, bazen umutsuzca geriye dönüş, bazen de bilinmeyenin başladığı yer olabilir dilimizde. Çizginin farkında olmadan geçirilen bir yığın ezber yaşamın da tanığı olduğumuz düşünülürse, Üstündağ'ın sergisine çizgiler adını vermesi, çizginin kıyısına getirip yığıldığı duygu birikimi de olabilir. Hep çizginin öte yakasına yakın, dolu dolu, tüm olup bitenleri bir tür acı mizah yakalaması içinde geçirdiği yaşamı düşünüldüğünde bu şaşırtıcı değildir.

Yıllardır fotoğrafla iç içe yaşamaktan yorulmadığı halde, Çizgiler adını verdiği serginin, Tekin Üstündağ'ın açtığı ilk kişisel sergisi olması da düşündürücüdür. Fotoğraf sergisinin açılış anı, bir başka bakışla, ürettiğiniz fotoğraflarla vedalaştığınız andır. Onları yalnız bıraktığınız, artık kendi kendilerini savunmaları gerektiğini onlara söylediğiniz, sonra da sizin yalnız kaldığınız andır. Artık fotoğraflarınız sanat tüketicisi ile hesaplaşacak, iletişim kuracak, ağız şapırtılarına, parmak izlerine katlanacak, beğeni sözcükleri ile avunacaktır. Bütün bunlar olurken fotoğrafçı çoktan başka görüntülerin düşlerine doğru yola çıkmış olacaktır. Üstündağ'ın fotoğraflarını bu güne kadar sergilemekten kaçınmış olması, her

konuda gösterdiği duyarlılığın bir başka göstergesidir. Günü birlik fotoğraf avlanmalarının yan yana dizilip gösteriler, sergiler oluşturduğu fotoğraf dünyamızda bu duyarlılık, elbette düşündürücüdür.

Tekin Üstündağ'ın sergisini hazırladığı dönemde yaşadığı heyecana tanık oldum. Zaman zaman, onu ayakta tutan en önemli etkenin fotoğraf olduğunu düşündüğümü itiraf etmeliyim. Buna karşın O, birçok örneğini gördüğümüz gibi, fotoğrafın üzerine basarak sahnede kalmayı alışkanlık haline getirenlerin uzağında olmayı başarabilmiş, pazarlayan ve pazarlanan olmayı reddetmeyi bilmiştir. Üstündağ'ın, fotoğrafa duyduğu ve hiç terk etmediği sevgisi, fotoğrafı ciddiye alan sanat tüketicisinin, duyarlı, hesapsız ve hızlandırılmamış fotoğrafa olan saygısını yeniden gündeme getirecektir.

Üstündağ'ın yeni çizgilere doğru yola çıkmasını diliyorum. Yeni çizgileri için, dört noktanın arasına yazacağı yeni duygu öyküleri için.

Kasım 2004

OSMAN ÜRPER'in SAHNE FOTOĞRAFLARI HAKKINDA

Oyun biter, (bütün oyunlar biter.) Perde kapanır. Alkış sesleri kesilir. İzleyiciler salonu boşalttıklarında, salonu aydınlatan ışıklar birer birer söner. Karanlık, az önce yaşanan coşkuyu yutar. Oyuncular makyajlarını temizleyip arka kapıdan çıkarlar. Başrol oyuncusu, arkasında yürüyen adama dönüp sorar, “ Sizi burada hiç görmüyorum. Kimsiniz siz?” Adam cevap verir, “ Siz beni göremezsiniz efendim. Ben ışıkçıyım. Siz sahnede iken sizi aydınlatan benim.”

*Tuğrul Çakar / Fotoğraf Sanatı Kurumu Fotoğraf Günleri
kapamış konuşması. 2000*

Sayısız örneği ile karşılaşmama karşın, sahne fotoğrafı ya da sahneden alınan fotoğraflara olan ilgim, neredeyse yok denecek kadar az. Fotoğrafının içinde fotoğrafçıyı arayıp bulma merakım bunun nedenlerinden biri olabilir. Başkaları tarafından yazılmış, çalışılmış, sahneye konmuş, ışıklandırılmış, oynanmış bir görüntü yağmurunun karşısında fotoğraf makinesinin, belki biraz masum ama pek de affedilemeyecek bir hırsız olduğunu düşünürüm hep. Burada oyunun tanıtımı için yapılan fotoğrafları kastetmediğimi belirtmeliyim.

Hiç düşündünüz mü bilmiyorum. Sıklıkla tükettiğimiz sahne fotoğraflarının büyük bir çoğunluğu hareket fotoğraflarıdır. Sahne fotoğraflarının sık sık hareket fotoğrafına dönüşüyor olması, aslında bir tercih olmaktan çok bir zorunluluktur. Yetersiz ışığın

teknoloji ile uyum sağlayamaması, çoğu zaman fotoğrafçıyı isteği dışında malum sonuca götürecektir. Ne var ki fotoğrafçı, aslında kontrolü altında tutamadığı bu sonucu, kendisinin seçtiği bir yorummuş gibi sunmaktan geri kalmayacak, müziğini duymak için hiçbir çaba göstermediği halde, kağıt üzerinde oluşan renk ve ışık dansını, neredeyse kendi yeteneği gibi göstermekten kaçınmayacak, deklanşör zamanı dışında hiçbir katkısı bulunmadığı halde, edindiği görüntüleri, üstelik, fotoğraf sanatı adına sanat tüketicisine sunacaktır.

Fotoğrafın bu kolay edinilebilirliği, diğer işlevlerinin yararı hiç de tartışılmadığı halde, sanat işlevinin yeniden yargılanmasına yol açacaktır. Fotoğrafi sanata taşımanın sıklıkla seçilen bu kestirme yolu, sanatı fotoğrafa taşımanın uzun, çözümü zor, zaman, eğitim ve disiplin gerektiren yolu ile karşılaştığında ise, yargılanması gerekenin, fotoğrafın değil fotoğrafçının olması gerçeği yeniden gündeme gelecektir.

Ülkemizin genç fotoğraf tarihinin sayfalarını araladığımızda, sahne fotoğrafının tek tek iyi örnekleri ile karşılaşmak mümkün olsa bile, uzun soluklu, disipline edilmiş, yayınlanmış örneklerinin çok az olduğunu görürüz. Bu sonuç, sahneden fotoğraf almaya soyunmuş fotoğrafçılarımızın çokluğu ile çelişen bir sonuçtur. Tüm bu düşünceleri yeniden ve kısaca ifade etmek gerekirse, “Tiyatro sahnesinden fotoğraf almak zordur. Çünkü tiyatro sahnesinden fotoğraf çekmek kolaydır,” diyebilir miyiz? Aslında bu görüş, her şeyin peşinden koşabilme telaşına düşmüş rastlantı avcılarımızın çokluğu göz önüne alındığında, fotoğrafın başka konularından çok da uzakta değildir. Bu durum, özensiz saptamaların artık görüntü kirliliği oluşturan yığınları arasında, farklı, samimi, fotoğrafçısını içinde taşıyan fotoğrafların fark edilememe tehlikesini beraberinde getirecektir. Özellikle, üyelerini, temel eğitim zamanları sonrasında, aniden ve kaygısızca sanatçılığa taşımayı benimsemiş dernek yönetimlerimizin, konuyu yeniden ve titizlikle ele almasında sayısız yarar vardır. (Bu kaygıyı duyabilen

dernek üyelerini ve yönetimlerini elbette izleyebiliyor ve onları ayrı tutuyorum.) Ancak en azından şimdilik böyle bir çaba görülememektedir. Fotoğraf makineleri ile dağ eteklerinde dolaşmayı, sanat eğitiminden önde tutan zihniyet bugün de varlığını sürdürmektedir.

Osman Ürper'in fotoğrafları arasında dolaştığınızda, sahnede olup bitenin salt görüntü olmaktan çıkarılıp, sahneyi anlayabilme çabasına dönüştüğünü görürsünüz. Sanırım olması gereken de budur. Ürper, yola çıkmadan önce, yukarıda açmaya çalıştığımız sıkıntıları çoktan fark etmiş, tuzağa düşmeden sonuca ulaşabilmenin yollarını araştırmış, bunun numaralı koltukta oturup sahneyi vizörden izlemekle olamayacağını ayırdına varmıştır. Sanat tüketicisinin, görüntü yağmurundan ayırarak değerlendirdiği her sonuç gibi, Ürper'in işlerinde de hemen görülebilen - projelendirme doğrusu- onun fotoğrafları arasında dolaşırken, alacağınız hazzın temelini oluşturur. Ürper, bu sonuca ulaşmak için, sahnede sergilenen bir oyundan kesitler almak yerine, fotoğraf için tasarlanmış ya da çekim anında doğaçlama olarak gelişmiş kompozisyonları, fotoğrafa taşımıştır. Böyle bir çalışma ise, ışığı denetleyebilmek, görüntüye yaklaşan açıları özgürce kullanabilmek demektir. Bu ekip çalışmasının sonucunda ise, kendisini savunabilen, etkileyebilen, yorumlanabilen fotoğraflar vardır.

45 :

Başka fotoğraflarda olduğu gibi, Ürper'in fotoğrafları da, akılcı eleştirilerin hedefi olabileceği gibi, burun kıvrma biçiminde yorumladığımız, ya da her nedense bir şeyler söylemek zorunda hissedenlerin, uzaklarda dile getireceği bir takım arka söylemlerin hedefi de olabilir. Fotoğrafı kenar çizgilerinin içinde algılamak yerine, bir makas eşliğinde yeniden kadraj denemelerine kalkışılması, sıklıkla karşılaştığımız, ama artık kurtulmamız gereken durumdur. Fotoğraf tüketicisi ile buluştuğunda, fotoğrafçı artık orada olmak, fotoğrafı ile tüketici arasında olup biteni öğrenmek zorunda değildir. Bu durum fotoğrafçıyı, “ ne doğru? ” ya da “ doğru ne?”

tartışmasına geri götürecektir. Oysa sergi son noktadır. Fotoğrafçının yeni doğru çeşitlemeleri edineceği yer değildir.

Osman Ürper'in fotoğrafları, bu tür çalışmaları kendilerine yakın bulan fotoğraf amatörleri için eğitici nitelik taşır. Bu, klasik fotoğrafla yavaş yavaş vedalaşmak zorunda bırakıldığımız, program efektlerine sığınmış görüntülerin giderek çoğaldığı günümüzde daha da önemlidir. Işıkla yazmak, ışık dilini bilmekle mümkündür. Dil öğrenmek ise zaman ve çaba gerektirir. Ürper, fotoğrafları ile bu gerçeği bir kez daha anımsatıyor, yeniden gündeme getiriyor.

Nisan 2005

FOTOĞRAF YARIŞMALARI

Daha önce yarışmalarla ilgili olarak yazdığım bir yazıda, yarışmalarda kazanılmış ödüllerin yarışmacılar tarafından bir ölçü olarak alınmaması gerektiğini yazmış, eski bir yarışmacı olarak da kendimden bir örnek vermiştim. Şöyle yazmışım; “....Örneğin benim fotoğraf yarışmalarında almış olduğum ödüllerin sayısı, tam olarak hatırlamasam da seksen-yüz civarındadır. Oysa geriye baktığımda işte oldu diyebileceğim, hep barışık kalabileceğim, akıllarda kalabileceğine inanabildiğim fotoğraflarımın sayısı çok daha az...”

47:

Kendi yaşamımdan verdiğim, yarışmalarla ilgili olarak yaptığım her söyleşide tekrarladığım bu örneği burada yeniden vermemin bir başka nedeni daha var. Geçtiğimiz günlerde bir fotoğraf insanımız yazdığım bu paragrafı, biraz da anlatım biçimini değiştirme gereği duyarak (adımı anmak istemediğinden dolayı) bir dernek bülteninde yayınlattı. Diyeceğim şu ki, yazdığım ve defalarca söylediğim bu düşünce hiç dahice bir buluş değildir. İşte o yüzden çalınması da gerekmez.

Yazılarımı yeni okuyacak fotoğraf insanlarını düşünerek yaşadığım bir başka olayı da bu yazıya almak istiyorum. Daha önce okuyanlar beni bağışlasınlar.

Yıllarca çalıştığım İngiliz Arkeoloji Enstitüsü’nden ayrıldığım, o şaşkınlıkla da ticari fotoğraf yapmaya cesaret ettiğim günlerdi. Yanılmıyorsam 1997 yılı olmalı. Bir gün atölyeme bir iş yaptırmak için bir bayan

gelmişti. Kısa bir tanışmanın ardından kahve yapmak üzere mutfığa gittim. Kahvelerle döndüğümde müşterim olacak bayan da oturduğu yerden kalkmış, dolaplara dizdiğim, duvarlara astığım plaketlere ve aferin kağıtlarına bakıyordu. Plaketlerin üstünü okumaya zaman bulamamış olacak ki birden bana dönerek,

“Siz plaket de mi yapıyorsunuz?” diye sordu.

İşte o günden sonra fotoğraf yarışmalarına katılmaya son vermiş biri olarak, yıllar sonra bu konuda neler yazabilirim bilmiyorum. Söyleyebileceğim bir şeyler olmalı elbette.

Şunu hatırlatarak başlamam doğru olur. Otuz yılı aşkın fotoğraf yaşamımda hiçbir zaman fotoğraf yarışmalarının karşısında olmadım. Aksine genç arkadaşlarımı ve öğrencilerimi katılmaları konusunda teşvik ettim. Bunun nedenlerini bir başka yazımda şöyle açmaya çalışmıştım.

-... üretmenin doğal sonucu olan paylaşma isteğini reddetmezsek, karşımıza pek iç açıcı manzaralar çıkmıyor. Sanat galerileri fotoğraf sergilerine burun kıvrıyorlar. Fotoğrafı ciddiye alan galeri sayısı iki elin parmaklarını geçmiyor. Onlar da ülkemizin bir kentinde yerleşmiş durumdalar. Yayınevleri fotoğraf albümleri basmayı düşünmüyorlar. Ya yaptıklarından ağızları yanmış vazgeçmişler ya da maliyetler onları ürkütüyor. Devletimizin konu ile ilgili ve görevli (!) bakanlığına göz attığımızda, yapılan yayınların genellikle kapı aşındırma yöntemi ile hayata geçirildiği bir gerçek. Yine basılan albümlere baktığımızda arkasındaki parasal gücü görebiliyoruz. Bütün bunlar ülkemizin diğer gerçeklerinden uzak ve kopuk değil aslında. Bunca çarpıklığın içinde fotoğraf sanatı da payını alacak elbette. Yine de ben, son yıllarda fotoğraf yayınlarının artmasından memnunum. Yayınnın kötüsü olmaz. En azından bir ibret değeri taşır. Ancak düşününüz ki, çok sayıda fotoğraf amatörü,

severek, isteyerek fotoğraf üretiyor ve elbette paylaşmak istiyor. İşlerini bir yarışma sonucu çıkarılan bir katalogda görmek onları mutlu ediyor. Başka bir şey istedikleri de yok zaten. Şimdi oturup, ölçüp biçip, dudak ve burun kıvrıp, bu küçük paylaşabilme keyfini onlara çok mu görmeliyiz? Dünyanın en ünlü film yönetmenleri milyonlarca seyirciye ulaşmış filmlerini her yıl birbiri ile yarıştıırken, bir fotoğraf amatörü yarışmaya katılmak istedi diye kulağını mı çekeceğiz?...-

Karşı düşüncelere rağmen fotoğraf yarışmaları gösterilen ilgiye bağlı olarak ve belki de artarak devam edecektir. Yarışmalar içinde yaşanan birtakım istenmeyen davranış biçimleri de artarak devam edecektir. Örneğin, fotoğraf yarışmalarını bir geçim kaynağı olarak gören fotoğraf sanatçılarımızın (!) varlığı devam edecektir. Yarışmaların son katılım tarihine üç gün kala, 'Ne çeksem de yetiştirsem?' diye düşünen fotoğrafçı sayısı azalmayacaktır. Katılım formunda sadece ödül miktarının olduğu bölümü okuyan fotoğrafçılarımız, seçici kurul toplantısı henüz bitmeden sonuç soran fotoğrafçılarımız eksilmeyecektir. Öğrencilerinin işlerini koltuklarına sıkıştırıp toplantıya gelen seçici kurul üyeleri de varlıklarını sürdüreceklidir. Daha da çoğaltabileceğim bu olumsuz örneklerle karşın yarışmalar devam edecektir. Neyse ki, o gölgeli kişilerin sayısı, içtenlikle fotoğraf üreten, ilkelerinin dışına çıkan yarışma biçimlerinden uzaklaşabilen fotoğrafçılarımızdan çok daha azdır.

49:

Konunun bir başka acı yönü daha var. O da, bazı arkadaşlarımızın yarışma kazanmakla iyi fotoğraf yaptıklarını zannetmeleri ya da yarışma kaybetmekle kötü fotoğraf yaptıklarını zannetmeleri. Düşülebilecek en derin açmaz da bu olsa gerek. Plaketleri kafalarının üstüne koyup daha uzun boylu görünmek isteyenleri kastediyorum. Arşivlerini güçlendirmek yerine plaket sayılarını güçlendirmek için çalışanları kastediyorum. Ayağı yere basan projelere imza

atmak yerine, her yarışmanın, her konunun üstüne atlayanları kastediyorum. Dünya fotoğraf tarihine bakınız. Yarışmalarla adını oraya yazdırmış fotoğrafçı yoktur. Yarışmalarla adınızı bir zaman dilimi içinde duyurabilmiş olsanız bile sanat gerçeği sizi yaşadığınız o kısa sürenin içine öyle bir gömer ki bir daha adınız bile anılmaz. Geriye gidin ve örneklerini görün lütfen.

Çelişkili gibi algılanması olasılığına karşı yazdıklarımı şöyle özetleyebilirim sanıyorum. Yarışmaları bir eğitim ortamı, fotoğraf dünyamızı izleyebilme ortamı, yayın arşivinizi güçlendirebilme ortamı, yaptığınız işe renk getiren bir nevi eğlence ortamı olarak görebildiğiniz zaman yarışmacı olmanızın ne sakıncası olabilir ? Tam tersine fotoğraf yarışmalarını, fotoğraflarınızın ve o nedenle de sizin akıllarda kalabilmenize olanak sağlayan bir ortam olarak görmekte ısrarcı iseniz geçmiş olsun. O kafa sizi hiçbir yere götürmez. Bir yandan yarışma formu fotoğrafçılığına devam edersiniz, bir yandan önünüze getirilen proje tabanlı, sanatsal kaygılar taşıyan, araştırılmış, emek verilmiş işlere aval aval bakmaya devam edersiniz. Tercih sizin. Karlı dağlar, sonbaharda ormanlar, kır çiçekleri, hayvanat bahçeleri, içinde yaşamayı göze alamayacağınız eski evler, balkonlardaki saksılar, gün batımları, yukarıdan akan sular, yaşlı ayakkabı tamircileri, semerciler, hepsi sizin. Ama unutmayın ki fotoğraf, orada olanı alıp buraya getirmek değildir. O işi üstlenmiş olanlar zaten var ve işlerini mükemmel yapıyorlar. Ancak fotoğrafla sanat yapmanın yolu, sanat ve fotoğraf kelimelerini yan yana getirebilmenin yolu, orada olanı alıp buraya getirmekten geçmiyor. Üslubunuzdan, birikiminizden, fotoğraflarınızın içinde var olabilmenizden, hissedilebilmenizden geçiyor.

Fotoğraf yarışmaları, her ülkede olduğu gibi ülkemizde de varlığını sürdürecektir elbette. Fotoğraf amatörlerinin sahip olabileceği yararlı yayınlar çıkacak,

fotoğraf tutkunları işlerini paylaşma olanağı bulacak, seçici kurullar için dedikodular bazen ayyuka çıkacak sonra unutulacak, ödül avcıları her dönemde olduğu gibi varlıklarını sürdürecektir, (bir dönem benim yaptığım gibi, kaldı ki o dönemde bugünkü gibi cazip para ödülleri yoktu. Bir plaket uğruna cepten harcardık) fotoğraf baskıları bir yarışmadan diğerine postalanmaktan yorulacak, çil çil paralar uğruna yarışılırken ilkeler bir kenara bırakılacak, yarışma düzenleyerek bedavadan arşiv sahibi olmak isteyen kuruluşların sayısında artış olacak. Tüm bunları önleyebilir misiniz? Elbette hayır. Yarışma gerçeğini göz ardı edemezsiniz. Önce kabul etmek ve gerekirse daha sonra üzerinde düşünmek zorundasınız.

Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu'nun yönetim kadrosu da federasyon kurulur kurulmaz öyle yaptı zaten. Fotoğraf yarışmalarını ülkemiz fotoğrafının en önemli meselesi haline getirip, fotoğraf dünyamızın gündemine oturtuverdi. İlk iş olarak fotoğraf yarışmalarını disipline etmek için kolları sıvadı. Uzun zamandır uygulanan ve yasallığı bile tartışmalı olan paralar karşılığında yarışmalara patronaj vermekle işe başladı. Federasyondan icazet almadan düzenlenen yarışmaları önlemek için yarışmacıları ve seçici kurul üyelerini baskı altına almaya çalıştı. Yarışmacılara yapılan baskının pek sonuç getirmediği söylenemese de, seçici kurullar üzerine yapılan baskı sonuç getirdi. Seçici kurul toplantılarına gözlemci (sonradan temsilci olarak değiştirildi) adı altında kişiler sokuldu. Hayatlarını fotoğrafa adanmış fotoğraf büyüklerimiz, hiçbir çıkarları olmadan seve seve yaptıkları değerlendirme toplantılarını gözlem altında yapmaya başladılar. Onlardan sadece birkaçı tedirginliklerini belli etmeye çalıştı ki onlar hiçbir şekilde federasyon yönetiminin iyi niyetinden kuşku duymuyorlardı. Ancak olan olmuştu. Neyse ki, dört yıl gecikme ile olsa bile yüz yüze görüşmeler yapılabilirdi. İnsanlar birbirlerini dinleyebilmenin güzelliğini yaşayabildiler.

Yine de açık konuşmak gerekiyor. Yarışma sonuçlarına gölge düşüren seçici kurul üyeleri yok mudur? Cumhuriyetimizin aydın, sorumluluk sahibi (!) fotoğraf insanları arasında gerici kuruluşların düzenlediği yarışmalara seçici kurul hizmeti götürenlerimiz yok mudur? Öyleyse onlara yapılan eleştiriler neden açığa dökülmez de, hep kulaktan kulağa yayılır. 2001 yılında Malatya İli Çevre Koruma Vakfı tarafından düzenlenen yarışmada tesadüf olduğuna kesinlikle inanamayacağımız yarışma sonuçlarına tekrar göz atınız. Ali Rıza Akalın'ın Fotografya isimli internet dergisinde bu konu ile yazdığı yazıyı tekrar okuyunuz. Yine Ali Rıza Akalın'ın Malatya İli Çevre Koruma Vakfı'na yazdığı ve hala cevap alamadığı yazıyı tekrar okuyunuz. Bütün bunların üstüne 2002 yılı Kültür Bakanlığı 10.Devlet Fotoğraf yarışmasının sonuçlarına, 2004 yılı yine Kültür Bakanlığı 11. Devlet Fotoğraf yarışmasının sonuçlarına tekrar göz atınız. Orada bu yarışmaların sonucunda aynı soyadının kaç defa geçtiğine dikkat ediniz. Ve son olarak da bu yarışmaların seçici kurul listelerini inceleyiniz. Şu veya bu nedenle kınayamıyorsanız hiç değilse şaşırdığınızı açıklayınız. Bunu derneklerinizin, federasyonunuzun ilkeleri adına, yüzlerce fotoğraf amatörü adına yapınız. Bu yapılmıyor ama fotoğrafa yıllarını vermiş, kanıtlanmış fotoğraf insanlarının başına kayyum dikilebiliyor.

Bütün bu olanların yanı sıra, fotoğrafımızın yarışmalar dışında başka bir meselesi yokmuş gibi bir yaklaşım bana hiç de doğru gelmiyor. Garip günler yaşıyoruz. Anlamsız bir senaryo ile çocuklara fotoğraf makinesi dilenciliği yaptırılan günler yaşıyoruz. Kimsede tık yok. Ama konumuz yarışmalar olduğu için başka bir konuya sapsak istemiyorum. Bu günlerde tutuklamalar pek fazlalaştı.

Sayın İmren Doğan tarafından bana gönderilen yazıdaki konu başlıkları içinde -fotoğraf sanatı ve fotoğrafın yaygınlaştırılması, sevdinilmesi, üretimin

arttırılmasının anlamı ve yararı?- olarak açıklanan bir bölüm var. Bana kalırsa bu konu artık sorulmamalı. Derneklerimizin ana fikri olan ve tüzük maddelerinde bulunan şu yaygınlaştırma işini derneklerimizden önce teknoloji bir çırpıda çözüverdi. Artık herkes seviyor ve üretiyor (!). Bir arkadaşımız birlikte bulunduğumuz bir seyahatte on gün içinde benim otuz yıllık arşivim kadar fotoğraf çekti. Geçtiğimiz öğretim yılında bir kız öğrencim telefonunu kendisine doğrultmuş yüzünün fotoğrafını çekiyordu. Ne yapıyorsun? diye sorduğumda, “Hocam, makyajım akmış mı? Diye bakıyorum,” yanıtını verdi. Görüldüğü gibi üretim artışı tamam, fotoğraf sevgisi, o da tamam, yaygınlaşma maşallah. Görüntü kirliliğiymiş, kaliteymiş, sömürüymüş, geç bunları, karıştırma. İşler tıkırında gidiyor işte. Düşünme. Sen de çek.

Temmuz 2008 / FOTORİTİM

İBRAHİM DEMİREL ve FOTOĞRAF

Fotoğraf dünyamızı yakından izliyorsanız, fotoğraf üreten kişilerin neredeyse sürekli bir biçimde, daha iyiyi üretebilme telaşı içinde olduklarını görürsünüz. Kaygıları yaptıkları işe saygılarından kaynaklanır. Siz de o kaygıları yaşıyorsanız, fotoğraf ve sanat kelimelerini yan yana koyabilmenin hiç de kolay olmadığının farkında iseniz, o saygıyı duyabilenleri diğerlerinden kolayca ayırır, düşüncelerinizde ayrı bir yere koyarsınız. Onların varlığını bilmek sizi rahatlatır. Üretebilme telaşınızı güçlendirir. Yalnız olmadığınızı sık sık anımsayabilir, kendinizi güçlü hissedersiniz.

55

Fotoğrafın sadece kolayca ulaşılabilen görüntü toplama olanaklarını kullanan fotoğraf gevezelerinin, rahatça at oynatabildiği bir ortamda ve insanların her önüne çıkanı alkışlamak gibi garip davranışlarının -üzülsek de - var olduğu bir dünyada, duruşu olanların, tavır koyabilenlerin, aldaticılığın uzağında kalabilenlerin var olması önemlidir. Önemlidir çünkü fotoğraf, sanılanın aksine kolay olduğu için zordur. Fotoğrafın sanat işlevinin çekici atmosferine kapılmışsanız işiniz daha da zordur. Duyarlılığın, araştırmacı olmanın, beyninizi görüntüye taşıyabilmenin güçlüğünü de omuzlamanız gerekir. Çünkü fotoğraf orada olanı alıp buraya getirmek değildir. Görüntünün içinde fotoğrafçının hissedilebilirliğini gerektirir.

İbrahim Demirel'in fotoğraflarını dikkatle izleyebilirsiniz, - dikkatle diyorum çünkü yaşamak zorunda bırakıldığımız görüntü yağmuru altında zaman zaman sadece göz atmakla yetiniyoruz – neredeyse hırçın

diyebileceğim yapısının arkasına gizlediği duyarlılığı çok net bir biçimde görebilirsiniz. Örneğin Demirel'in sinema insanları fotoğraflarını izleyin. Fotoğraflardaki bir yüze bakıp, o yüzün dünyasında bir gezinti yapın. Bir başka yüzde sanki fotoğrafın dışına taşacakmış gibi duran birikimi görün. Bir başka yüze bakın, o fotoğraf yılların getirdiği yorgunluğun nedenini anlatsın. Sanat insanlarının yüzlerindeki aydınlığı görün ve o aydınlık içinde fotoğrafın görüldüğü kadar kolay olmadığının farkına varın.

Bunları yazarken, İbrahim Demirel'in fotoğrafları içinde sinema insanlarını öne çıkarmak gibi bir amacım elbette yok. O, fotoğrafın hiç bitmeyecek olan konu zenginliği içinden, yaklaşılmamış konuları seçmenin ya da yaklaşılmış konulara yeni bir bakış getirebilmenin de ustasıdır. Ve sanıyorum ki bu, fotoğrafla yaşanan uzun yılların sonrasında kanıtlanmış bir ustalıktır. Fotoğraf makinesini boynunuza asmakla, fotoğrafı beyninize asmak arasındaki farkı gözler önüne serebilen bir ustalıktır. Bu ustalığın oluşumunun arkasında onun gözlemleme yeteneğini görebildiğimiz gibi, çok yönlü bir kişiliğin yansımalarını da fark edebiliriz.

Bir fotoğrafçı için, sonuçta ortaya çıkacak olan görüntüyü deklanşör öncesinde görebilmek çok önemlidir. Onlar, her görüntünün peşinde deklanşör koşturmak yerine, akışkan hayatın içinde an parçalarını dört çizginin arasından görebilme yeteneğine sahiptirler. Öyle olunca da fotoğraf, duygunun, düş gücünün, dört çizgi ile bütünleştiği bir sonuca ulaşır. Elbette bu bütünleşmenin sonunda savunmakta güçlük çekeceğimiz fotoğraflar da olacaktır. Emeğe olan saygımızı yitirmedığımız sürece olmalıdır da. Çünkü bizim işimizde zirve yoktur. Zaten zirveden ötede bir şey de yoktur. Ama emeğin, üretebilmenin, savaşılabilmeyen tadı başkadır. Başka emeklerin üstünü karalayarak yaşamaya benzemez.

Şubat 2008 / İBRAHİM DEMİREL

"40. Yıl" FOTOĞRAF ALBÜMÜ

SESSİZ IŞIK ve UZAK IŞIK ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Hiç bitmeyen, biteceğinden de pek umutlu olmadığımız bir görüntü yağmuru altında yaşamak zorunda bırakıldığımız şu günlerde, üstelik fotoğrafla birlikte yaşamayı seçmişseniz işiniz zordur. Aynı yolu yürüdüğünüz kişilerin zaman zaman tikanıp durduğunu, arkalarından gelenleri durdurup, “İşte zirve burası, ben geldim,” diyerek, kendilerine ait geçmiş zaman öyküleri anlattıklarını bilirsiniz. Bazıları, bu noktalanmayacak öykülere gülümseyip, fotoğrafın uzun yolunda ağır ağır yürümeye devam ederler. Onlar, bu yolun bir sonunun olmadığını bildikleri halde, bu yolda yürüyeabilmenin güzelliğini yaşamayı seçerler.

57:

Ekinci'nin çalışmalarındaki farkı görebilmeleri açısından, fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış olanların yeniden düşünmeleri gerekir. Ekinci, çalışmalarını orada, doğup büyüdüğü topraklarda sürdürmenin önemini, beyninde kalan izlerle birleştirip çocukluğunun geçtiği yere, köyüne gittiğinde, bir anlamda yolu yarılamış oluyordu. Fotoğraf uzağınızda değildir. Onu bulabilmek için uzağa gitmenize gerek yoktur. Yapmaya çalıştığınız fotoğraf akıp giden yaşamın içinden çekip çıkaracağınız an parçaları bile olsa, görüntülerinizi gözünüze en yakın yerde, beyninizde aramanız gerekir.

Ekinci'nin “Sessiz Işık” adını verdiği fotoğraflarını, Güneşin hâlâ inatla aydınlatmayı sürdürdüğü bir ölünün ayrıntılarında, yıkılmak, terk edilmek üzere olan köyünde araması, artık tekrarlanamayacak bir

yaşama biçiminin – kalabilen - izlerini taşımak olarak da adlandırılabilir. “Sessiz Işık” olarak adlandırılan görüntülerde gerçekten de hissedilen gizemli sessizliğin içinde, o terk edilmiş yaşamın çılgınlıklarını duymamak mümkün değildir. Fotoğraflarda üstlerindeki toprak damın ağırlığı altında zamana direnen ağaç kolonlar, aralarında yaşamlarını sürdüren henüz gitmemiş – gidememiş - yaşlı yorgun yüzlerle aynı yaşama direncinin izlerini taşırlar. Ve ışık. Bulabildiği her yoldan o mekanların içine akan, kaybolmasından korktuğu yaşama sevincini hiç yorulmadan, her gün yeniden taşıyıp, yorgun yüzleri gülümsetmeyi başaran gün ışığı, görüntülerin sarsıcı gücünü tamamlar.

Teknolojinin fotoğrafı adeta bir yapboz oyununa çevirdiği, egemen güçlerin insanları ekran başında uyuşturmayı başardığı, istediği gibi yönlendirdiği bir dönemi yaşıyoruz. Önümüze konulan kolaylıkların göreceğimiz zararları örtbas ettiği bu dönemde, olup biteni fark etmek bile olanaksız hale gelebiliyor. “Düşünme Çek” gibi aşağılık bir sloganı reklam adı altında gözümüze sokabiliyorlar. Ve biz cumartesi – pazar fotoğrafçıları o sloganı doğrularcasına davranmaktan kendimizi alamıyoruz. Oysa fotoğraf yaşamlarını izlediğinizde, başarılı olanların iç dünyalarındaki sakin, kararlı ortamı görüp, fotoğraf gevezelerinin oluşturduğu ortamdan kolayca ayırabilirsiniz. Gözümüze sokulan her görüntüyü alkışlama alışkanlığımız bitmediği sürece sözünü ettiğim gevezelik sürüp gidecektir.

Fotoğraf kolay olduğu için zordur. Günümüzde adeta bir görüntü seli gibi akan kirliliğe yeni ve gereksiz birkaç görüntü eklemek ve bununla oyalanabilmek işin kolay tarafıdır. Bu oyalanmayı sürdüren, başaramayacağını anladığında bıkip başka oyuncaklar arayan fotoğrafçılarımızın çokluğu o kolaylığın kanıtı olarak kabul edilebilir. Oysa sele karışmayan, akıllarda kalabilen damlaların çok az üretilbildiği düşünülürse görüntüyü akıllara taşıyabilmenin

güçlüğü kendiliğinden ortaya çıkar.

Ekinci “Sessiz Işık” adıyla sergilediği fotoğraflarla kanıtladığı başarısının arkasından bu defa da “Uzak Işık” adını verdiği çalışmaları ile o ölü köyün yorgun ışığından çıkıp, yaşayan ama ancak tarihi ile yaşabilen, hemen yakınındaki kente, Kars’a taşıyor objektifini. Amacı Kars’ı birkaç gün görüp roman malzemesi yapmak değil. O nedenle de uzun bir çalışma süreci başlıyor. Daha iyiye ulaşmak için defalarca tekrarladığı Kars yolculukları Kars’ın üzerini örten karanlığı aralayıp bir müze şehrimizin zamana direnen gücünü ortaya çıkarıyor. Fotoğraflarda tarihi taş yapıların etrafında görünen Kars insanları o yalnız şehrin yalnız insanları olduklarını fısıldar gibiler. Ekinci’nin bıkmadan yeniden, yeniden aramayı sürdürdüğü ışık, şehrin üzerini örten geceyi aralamak olarak da görülebilir.

Ekinci’nin görüntüleri ülkesini yaşamayı es geçip uzak ülkelerde olup biteni alıp buraya getirme marifeti ile meşgul fotoğrafçılarımız için de bir öğreti özelliği taşır. Fotoğrafla söyleyecek bir sözü olanlar için, fotoğraflarının içinde hissedilebilir olabilme kaygısını taşıyanlar için fotoğraf, orada olanı alıp buraya getirmek değildir. Fotoğraf makinesini boyununuza asmakla, beyninize asmak arasındaki farkı görebilmemizi sağlayabilmek açısından fotoğrafçının “Ben bu fotoğrafımın içinde ne kadar varım?” sorusunu sıklıkla kendisine sorabilmesi gerekir. Ekinci’nin dijital kolaylıkların aldatıcı etkisinden sıyrılıp çalışmalarını klasik yöntemlerle sürdürmeyi seçmesi, fotoğraflarını çekerken siyah beyaz filmin o tartışılmaz duyarlılığını tercih etmesi de, gösterdiği titizliğin bir başka kanıtıdır.

59

*Kasım 2009 / KADİR EKİNCİ “Sessiz Işık-Uzak Işık”
FOTOĞRAF ALBÜMÜ*

PORTRE FOTOĞRAFI ÜZERİNE

“Fotoğrafınız çekildiği zaman objektife bakmışsanız, kaç kişi ile göz göze gelebileceğinizi düşündünüz mü hiç? Ne gariptir değil mi? O kağıt parçasını hangi yöne çevirirseniz çevirin, size bakar o gözler. Sizin kağıt yüzeyi görebildiğiniz her yerden, her açıdan onlar da sizi görebilirler. Sanki konuldukları yerden izlerler sizi. Ve hep yaşadıkları o an parçasının içinden bakarlar size.

Fotoğraf makinesi yalnızca size bakan gözleri taşımaz kağıda. Gözlerinizin o anda söylediği her şeyi birlikte taşır. Sevgi ile bakmışsanız objektife, artık hep sevgi olursunuz size bakanlar için. Hüzün varsa gözlerinizde o an, artık hep hüzün taşırsınız başka gözlerle. Umutla mı baktınız objektife? Artık o fotoğrafınız umutsuz olamaz. Bazen de soru sorar gözleriniz. Artık hep soru olur o fotoğrafınız. Ve bir zaman sonra siz, ölüm olsanız bile umut, ölüm olsanız bile sevgi, ölüm olsanız bile hüzün, ölüm olsanız bile soru olursunuz hep. Artık o fotoğrafınızda ölüm olamazsınız.”

Tuğrul Çakar / Akşamüstü Yine Hüzün / Konuşmayan Fotoğraf / İmge Kitabevi Yayınları / Nisan 2000

Bulunuşundan hemen sonra fotoğrafa yerleşen portre geleneğinin resimden esinlenme yolu ile başladığını yazmama gerek var mı bilmiyorum. Ancak, ışık bilgisinin, renk uyumunun, dengenin, ritmin kullanımının resimdeki örneklerini yeniden anımsadığımızda, ve tüm bunları günümüzde artık kolayca uygulanan ve ne yazık ki fotoğraf sanatı adına tüketime

sunulan – kuş kondurma- marifetleri ile karşılaştırdığımızda, böyle bir cümle ile yazıya girmek çok da yanlış olmasa gerek. Belki de yanlış olan, ne yazık ki birçoğumuzun yaptığı gibi, portre ressamlarının, tarihin tozundan sıyrılıp günümüze kadar önemini kaybetmeden ulaşan işlerini göremeden, onlar üzerinde fotoğraf diliyle bir yorumlama yapamadan, onlara verilen emeğin gücünü fark etmeden, teknolojiye sığınıp portre fotoğrafı yapmaya soyunmak olmalı.

Gezi otobüsünün mola verdiği zaman parçasına sığınıp, olabildiğince çok koyun çobanı, olabildiğince çok çocuk, nine, dede görüntüsü toplamak sonra printer deliklerinden sanat yapıtı dökülmesini beklemek, sonra da dökülenlerin yarattığı görüntü kirliliğinin içinden çıkıp, fotoğraf sanatı adına, boy göstermeye çalışmak, olsa olsa o sanata zarar vermek olur. Çünkü fotoğraf, (sanatsal kaygılarla yapılmaya çalışılan fotoğraf) orada olanı alıp buraya getirmek değildir. O işi haber fotoğrafının ustaları zaten yapıyorlar. Hayranlıkla izliyoruz.

Fotoğraf kolay olduğu için zordur. Fotoğrafı bir ifade biçimi olarak seçmişseniz, yaptığınız fotoğrafın içinde hissedilebilir olmanız gerekir. Fotoğrafı sanata taşımak, deklanşör eskitmekle olmuyor tabi ki. Vizörün arkasında bir sanatçının varlığı ile mümkün olabiliyor. Onlar, fotoğraf sanatına yeni bir şeyler indirebilmek için dağlara tırmanmıyorlar. Boyunlarında asılı duran ve her an başka bir yöne çevirdikleri fotoğraf makineleri yok. Neyi, nasıl anlatabilirim diye düşünüyorlar. Bulduklarında ise bazen bir kalem, bazen bir fırça, bazen bir fotoğraf makinesi düşlerini hayata geçirebiliyor. Ölümün fotoğrafı mezarlıkta aranmaz. Onlar bunu biliyorlar.

“Neden her gün birşeyler kırılır insanın içinde, bilinmez. Yapılabilir mi ölümün fotoğrafı? Yapılmalı mıdır ya da? Ama yaşanabilmelidir fotoğraf. Oysa ölüm yaşanmaz.”

Fotoğrafı bir hobi olarak yapmak sizi mutlu etse bile, onları insanların tüketimine sunmak sorumluluğu beraberinde getiren bir davranış biçimi olsa gerek. Çağımız insanının, görüntü kirliliğinde boğulmak için kıyıya ulaşmaya çabaladığı günümüzde, o selin içine birkaç damla daha atarak alkış beklentisi içine girmek, bir anlamda yaptığınız işe olan saygınızın azaldığını da akla getirebilir. Hele hele fotoğraflarınıza gelecek alkışları sürekli olarak ortalıkta dolaşıp akıl dağıtan Güzin Ablalardan, Güzin Amcalardan bekliyorsanız, işiniz daha da zordur. Kendinize olan güveninizi yitirebilirsiniz. Sizi anlatabilen fotoğraf, başkalarından öğrendiğiniz kurallarla oluşmaz. Sizin kurallarınızla oluşur.

“Korkularım da vardı benim. Yenemediğim... Olmamalıydı.

Öyle büyük, öyle siyah bir fotoğrafını yapmalıyım ki korkunun, küçük, savunmasız kıpırtıların nasıl çığ gibi büyüdüğünü, neden çoğaldığını, nasıl gerçeğe dönüştüğünü anlatabilsin.”

63 :

Portre fotoğrafı genelde insan yüzünü hedefler ve o yüzü fotoğraflamak ışık bilgisinin, teknik bilginin yanı sıra ön hazırlık gerektirir. Bunu sağlayabilmek için, fotoğraflayacağınız insanla iletişim kurmanız gerektiğini söylememe gerek yok sanırım. Fotoğraf konuşabilmenin sessiz yolu ise, o yüz önce size sonra da izleyiciye öyküsünü anlatabilmelidir. Sürekli olarak fotoğrafınızın yanında olup onu seslendiremeyeceğiniz için, fotoğrafınızın susmaması, kendisini savunabilmesi gerekecektir. Bunun yolu da kaba saptamalardan, mola fotoğraflarından geçmiyor. Fotoğrafını çekeceğiniz insanı anlatabilmeniz için onu

önce sizin anlayabilmeniz gerekir. Onun, kendisi olabildiği an parçalarını izleyebilmeniz gerekir. Bunun içinde sadece fotoğrafçı olmak yeterli değildir. Fotoğrafçının gözlemleme gücü, zaman zaman bilginin de önüne geçebilmelidir.

Buraya kadar yazdıklarımın, yapılan ya da çekilen fotoğrafın mutlaka paylaşılması gerektiği gibi bir yorum çıkarılabilir. Oysa fotoğrafçı, yaşadığı ve fotoğrafladığı bir an parçasını başka gözlerden kaçırmayı da seçebilir. Görüntünün kendisine ifade ettiği duygu yükünün başka gözlerde hafifletilmesine göz yummayabilir. İyi niyetle de olsa, (ki her zaman olmuyor) yapılacak yorumların, kendi yorumlamalarından uzak kalacağı kuşkusuyla fotoğrafını paylaşmaktan korkabilir. Çoğu zaman bu, fotoğrafçının çantasında fotoğrafları ile başka gözleri dolaşmasından, sonra da afallayıp aklının karışmasından daha tutarlı bir sonuç getirecektir. İnsanın kendisi ile barışık olabilme olgusu, başkalarının övgüleri ile gerçekleşmemelidir.

“Öyle büyük, öyle beyaz bir fotoğrafını yapmalıyım ki yalnızlığın, hiç kimse içinde beni, hiç kimse içinde yalnızlığımı görmemeli. Yalnız ben ve benim fotoğrafım anlamalıyız birbirimizi.”

Tuğrul Çakar / Akşamüstü Yine Hüzün / Dört Fotoğraf ya da Tanıdık Bir Öykü / İmge Kitabevi Yayınları / Nisan 2000

Unutulmaması gereken bir gerçeği burada paylaşmam gerekir sanıyorum. Yaptığınız fotoğraf ne kadar beğeni toplarsa toplansın, sizin onu sevdiğiniz kadar sevilmeyecek, sizin onu anlayabildiğiniz kadar anlaşılmayacaktır.

O zaman da şöyle bir soru yöneltmeniz gerekir kendinize; Fotoğraflarımla söyleyecek, anlatacak ve bana ait olacak bir şeyim var mı? Yoksa neden fotoğraf çekiyorum?

“Sevgilerim de oldu benim. Coşkularım. Olmalıydı. Sevgiyi eksiksiz anlatabilir mi fotoğraf? Ya da aldatılır mı insanı? Peki var mıdır sevgi gerçekten? Varsa neden, varsa nasıl bitebilir, yok olabilir?

Öyle büyük, öyle renkli bir fotoğrafını yapmalıyım ki sevginin, yalnız o konuşmalı. Hiç kimse sevgiyi sormamalı bana. Hiç kimse sormamalı...”

Tuğrul Çakar / Akşamüstü Yine Hüzün / Dört Fotoğraf ya da Tanıdık Bir Öykü / İmge Kitabevi Yayınları / Nisan 2000

Mayıs 2010

CUMARTESİ PORTRERİ ANKARA

Bulunuşundan hemen sonra, resim sanatından etkilenerек fotoğrafın ana konularından biri haline gelen portre geleneği, günümüzde de varlığını yoğun bir biçimde sürdürmeye devam ediyor. Gerek ışığın doğru kullanımı gerekse ilgi merkezi geri plan ilişkisinin estetik kaygılarla fotoğrafa yansıtılmasında resim sanatının yol gösterici gücünden söz etmemek haksızlık olur.

Fotoğraf kolay olduğu için zordur. Özellikle, giderek artan görüntü kirliliğinde boğulmamak için kıyıya ulaşmaya çalıştığımız günümüzde, fotoğrafı sanata taşımak, olmayana ulaşmak, her taşın altından 'ben oldum' diyerek fırlayan fotoğraf sanatçıları kalabalığından mümkün olduğunca uzakta kalabilmek artık hiç de kolay değil. Aranması gerekenin fotoğraf sanatçısı değil sanatçı olması gerektiğini anlatmak giderek daha da güçleşiyor.

Fotoğraf tarihini araştırdığımızda akıllarda kalabilmiş fotoğrafların, seçtikleri konuda ön araştırmaya dayanan, proje tabanlı çalışmaların sonucunda elde edilmiş olduğunu görüyoruz. Bir başka deyişle, fotoğraf makinesini boyunlarında değil beyinlerinde gezdiren fotoğrafçıların fotoğraf tarihinde etkileyici izler bırakabildiklerini görüyoruz. Fotoğrafçı beyninde oluşturduğu bir bütünü hayata geçirebilmek için uzun, bazen de çok uzun bir çalışma devresinin gerektiğini bilmelidir. İşini rastlantılara bırakan, neredeyse her konunun peşinde koşmayı becerebileceğini sanan fotoğrafçıların ellerindeki görüntü yığını,

bir süre sonra kendilerini bile ürküten bir hale gelebiliyor. Sonuçta ürettiklerinin zaman kaybından başka bir sonuca ulaşmadığını gördüklerinde ise, yaşadıkları hayal kırıklığı fotoğraftan uzaklaşmalarını beraberinde getiriyor.

Berrin Cerrahoğlu'nun "Cumartesi Portreleri Ankara" adını verdiği ve uğraşı alanlarında başarıya ulaşmış insanlarımızı konu alarak projelendirdiği çalışması, kalıcılığı sağlandıktan, iki kapak arasına girip yüzlerce kitaplığa konulduktan sonra, artık değerini kaybetmeyecek bir kaynağa dönüşecektir. Cerrahoğlu'nun Ankara'da yaptığı fotoğraflardaki gülümseyen yüzlere baktığımızda, Albümün başlığındaki "Ankara" sözcüğünün önemi belirginleşir. Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana aydın insanlarımızın içinde yaşamaktan veya bir süre için de olsa orada olmaktan mutluluk duydukları başkent, ne yazık ki artık gülümseyemeyen insanlarımızın yaşadığı bir kent haline getirilmektedir. Cerrahoğlu'nun zamana yenilmeyecek çalışması, bir dönemin kültür başkenti Ankara'nın tartışılmaz bir belgesi olarak kalabilecektir. Çünkü Ankara, artık gelmek değil, gitmek isteyen insanların kentine dönüştürülmektedir. Cerrahoğlu'nun çalışmalarını Ankara'da yaşamayı sürdüren veya Ankara'ya yolu düşen sanatçılarımızla yapmış olması bu açıdan da önemlidir.

Cerrahoğlu'nun, isimleri anılır anılmaz yüzleri milyonlarca insanın gözleri önüne geliveren insanları seçmiş olması projenin başarısı için olumlu bir yaklaşımdır. Alanlarında başarılarını kanıtlamış insanlar için ise, -bir zamanlar- düşüncesini harekete geçiren bir çalışmadır. Kağıt üzerindeki dondurulmuş yüzleri, onlar için, unutulmayacaklarının kanıtı gibidir.

Cerrahoğlu'nun çalışmasında artık giderek önemini yitiren klasik fotoğraf yöntemlerini seçmiş olması, belirtilmesi gereken bir başka konudur. Cerrahoğlu, yaptığı fotoğrafları, program marifetleri ile başkalaş-

tırmaktan kaçınmış, büyük bir hızla yayılan teknoloji tutsaklığından kaçınabilmiştir. Böyle yaptığı için de onun fotoğrafları, fotoğraf olmaktan çıkarılmamış fotoğraflar olarak, fotoğraf dünyamızdaki yerini sağlamlaştırabilecektir.

Berrin Cerrahoğlu'nun yıllardır içinde yaşattığı fotoğraf sevgisini, başka projeleri ile de kitaplıklarımıza taşıyacağına inanıyorum.

Ağustos 2010 / BERRİN CERRAHOĞLU
"Cumartesi Portreleri Ankara"
SERĞİ KATALOĞU

HANGİ GERÇEKLİK

Sevgilerim de oldu benim. Coşkularım. Olmalıydı. Sevgiyi eksiksiz anlatabilir mi fotoğraf? Ya da aldatabilir mi insanı? Peki, var mıdır sevgi gerçekten? Varsa neden, varsa nasıl bitebilir, yok olabilir? Öyle büyük, öyle renkli bir fotoğrafını yapmalıyım ki sevginin, yalnız o konuşmalı. Hiç kimse sevgiyi sormamalı bana, hiç kimse sormamalı.

Tuğrul Çakar / Akşamüstü Yine Hüzün / İmge Yayınevi / 2000

Fotoğrafımız çekilirken sağ kolumu sağ omuzuna koymuşum. Nedenini şimdi bilmiyorum. Belki sen istedin bunu, belki benim içimden öyle yapmak geçti. Artık bunun önemi de yok. Fotoğrafta benim sağ kolum senin sağ omuzunda. Değiştiremeyiz.

71

Dört çizginin içinde yalnız değiliz. Saymadım ama, en az on insan daha var fotoğrafta. Biz seninle sol köşede, sanki biraz onlardan ayrı, sanki biz bize gibiyiz. Fotoğrafın alt üçte birinde yerlere oturmuş ya da öne eğilmiş insanlar var. Onların arkasında ise ayakta olanlar. Biz de dahil, fotoğraftaki herkes objektife bakarak gülüyor. Biri dışında. O bize bakıyor ve gülmüyor.

Diğerleri ile aramızda bir boşluk var. Bizi onlardan ayıran büyümlü bir uzaklık gibi. Bilerek yapmadık ama o boşluk sonraları anlam kazanacak. Ve sanki biz, bizi diğerlerinden ayıran o boşluğun farkındaymışız gibi, daha çok gülüyoruz. İkimizin de gözleri objektifte. Bu sonraları o fotoğrafa baktığımızda (bakarsak

eğer) birbirimize bakmamız gibi olacak. Sen, benim gözlerimin sana baktığını göreceksin. Ben, senin gözlerinin bana baktığını göreğim. Oysa ikimiz de objektife bakmışız. Hepsi bu işte.

Fotoğraf çekilirken bize bakan insanı çok sonra, fotoğrafa yeniden baktığımda fark edeceğim. Ve yine çok sonraları, o fotoğrafta olmayan bir insan daha katılacak aramıza. Dört çizginin dışından, objektife değıl bize bakan biri daha katılacak. Meraklı, sorgulayan, olmayan bir yanıtın sorularını hazırlayan biri. Sonraları, çok da değıl, birkaç gün sonra seni yeniden gördüğümde, fotoğrafta aramızda olan ve benim büyülu olarak adlandırdığım boşluğı nasıl acımasızca küçülttüğünü gördüğümde, büyü bozulacak. Fotoğrafta neden yanımda olduğunu anladığımda duyacağım acı, yüzümde beliren şaşkınlık çok sürmeyecek. Seni artık görmemeye, aramamaya karar verişim de çok sürmeyecek. Ve ben artık, görüntülerin de yalan söyleyebileceğini düşüneğim.

Fotoğrafımız herhangi bir çekmecenin içindeki anı yığınlarının arasına katılacak. Ve artık biz, birbirimizin gözlerine hiç bakmayacağız.

Kolumda kalan izin de işte... Silinir zamanla.

Başkalarının yalnızlığını çok kolay duyamaz insan. Benim yalnızlığım olmalı fotoğraflarımda. Ancak o zaman benim olabilir fotoğraf. Başkalarının yalnızlığını kullanmadığı için.

Öyle büyük, öyle beyaz bir fotoğrafını yapmalıyım ki yalnızlığın, hiç kimse içinde beni, hiç kimse içinde yalnızlığımı görmemeli. Yalnız ben ve benim fotoğrafım anlamalıyız birbirimizi.

Tuğrul Çakar / Akşamüstü Yine Hüzn / İmge Yayınevi / 2000

Penceremden dışarıya sarkarak bir fotoğraf çektim

bugün. Sokak, yürüyen, duran, konuşan insanlar, arabalar, betonların arasında yaşamaya çalışan ağaçlar, lokantaların dışarıya taşan masalarının arasında yiyecek bir şeyler arayan güvercinler, serçeler var fotoğrafta.

Sen yoksun. Fotoğrafa bakanlar seni göremeyecekler. Oysa ben, o fotoğrafta seni görebiliyorum. Az önce ayrıldığımızı, sokağa çıktığında nereden karşıya geçeceğini, hangi köşede gözden kaybolacağını biliyorum. Fotoğraf hiç kimseye bizimle ilgili bir bilgi vermeyecek. Yalnız ben bileceğim fotoğrafın neresinde olduğunu. Öyleyse ben o fotoğrafta seni istediğim gibi de görebilirim. İstersem fotoğrafın içinde, gidiyor olmandan bir hüznün, yeniden gelecek olmandan bir sevinç de bulabilirim.

Fotoğraf da bu değil mi zaten? Yeniden görmek istediğimizi seçip, dört çizginin içine hapsetmiyor muyuz?

73

Belki o fotoğraf, fotoğrafta olmadığın için sana da bir şey söylemeyecek. Yalnız benimle konuşabilen bir fotoğraf olacak. Bana yalan söyleyebilse bile yalan, dört çizginin içinde, benim kendime söylediğim yalanlarla birleşip, yalnız kalacak.

Mayıs 2011 / İFSAK FOTOĞRAF VE SİNEMA DERGİSİ. 146

FOTOĞRAF ve ZAMAN ÜZERİNE

Fotoğraf

*Dört kişi parkta çektiirmişiz,
Ben, Orhan, Oktay, bir de Şinasi...
Anlaşılan sonbahar
Kimimiz paltolu, kimimiz ceketli
Yapraksız arkamızdaki ağaçlar...
Babası daha ölmemiş Oktay'ın,
Ben bıyiksızım,
Orhan Süleyman Efendi'yi tanımamış,*

*Ama ben hiç böyle mahzun olmadım;
Ölümü hatırlatan ne var bu resimde?
Oysa hayattayız hepimiz.*

Melih Cevdet Anday

Çoğunlukla temel fotoğraf dersleri için yapılan duyurularda, ya da konu ile ilgili yazılarda karşımıza çıkan, (Zamanı durdurun) (Zamanı dondurun) gibi, zamanı ve fotoğrafı birlikte anmaya çalışan seslenişleri düşündüğümde, fotoğraf zaman ilişkisini, durdurmak, dondurmak gibi sözcüklerle ifade etmek yerine, başka bir anlatım yolunu seçmenin daha doğru olacağını düşünürüm.

Elbette zaman durmaz ve donmaz. Fotoğraf, yaşanmış ve geri dönmeyecek olan bir an parçasını akıp giden zamanın içinden çalıp saklar. Fotoğraf yaşanan anı yeniden görebilme şansını verebilse de, yeniden yaşayabilme şansını vermez. Saptanan zaman

parçası fotoğrafçının o andaki seçimini de içine alarak dört çizginin içine hapsedilir. Oysa zaman, dört çizginin dışında da yaşanmaktadır. Fotoğrafçının seçtiği görüntü, bir anlamda müdahale olarak da adlandırılabilir.

“Fotoğrafınız çekildiği zaman objektife bakmışsanız, kaç kişi ile göz göze gelebileceğinizi düşündünüz mü hiç? Ne gariptir değil mi; O kağıt parçasını ne tarafa çevirirseniz çevirin, size bakar o gözler. Sizin kağıt yüzeyi görebildiğiniz her yerden, her açıdan onlar da sizi görebilirler. Sanki konuldukları yerden izlerler sizi. Ve hep yaşadıkları o an parçasının içinden bakarlar size.

Fotoğraf makinesi yalnızca kendisine bakan gözleri taşımaz kağıda. Gözlerinizin o an söylediği her şeyi birlikte taşır. Sevgi ile bakmışsanız objektife, artık hep sevgi olursunuz size bakanlar için. Hüzün varsa gözlerinizde o an, artık hep hüznün taşırsınız başka gözlere. Umutla mı baktınız objektife? Artık o fotoğrafınız umutsuz olamaz. Bazen de soru sorar gözleriniz. Artık hep soru olur o fotoğrafınız. Ve bir zaman sonra siz, ölüm olsanız bile umut, ölüm olsanız bile sevgi, ölüm olsanız bile hüznün, ölüm olsanız bile soru olursunuz hep. Artık o fotoğrafınızda ölüm olamazsınız.”

Tuğrul Çakar / Akşamüstü Yine Hüzün / İmge Yayınevi / Nisan 2000

Böyle bir yorum yapılabilse bile, fotoğrafla yansıtılmaya çalışılan insan, fotoğrafla saptanmış ifadesinin dışında, hayatına, başka duygularının da yansımasıyla devam edecektir.

O halde fotoğraf yalan söyler diyebilir miyiz? En azından eksik söyler diyebilir miyiz? Örneğin Capa'nın ünlü vurulan asker fotoğrafı, her bakıldığında savaşın vahşetini yeniden anımsatmayı sağlayabilse de, o askeri öldüren diğer askerin, o gece yatağına

uzandığında ağlayıp ağlamadığını söylemez. İçinde yer alan insanların kahkahaları ile süslenen bir fotoğrafın, bir zaman sonrasında yeniden bakıldığında, o fotoğraftaki insanlara o anda yaşadıkları coşku-yu yeniden yaşatmak şöyle dursun, gözlerine hü-zün taşımayacağını söyleyebilir miyiz? Başka radyoların kapatıldığı saatlerde açılan radyolar, yalnızlığımızda uzandığımız aile albümleri, uzakta olan, ya da artık olmayan insanlarımızın kağıttaki ölü yüzlerinde do-laşan parmaklarımız, o anda buğulanan gözlerimiz, fotoğrafın çekildiği zaman yaşadığımız mutluluğa ne kadar uzaktır. O halde fotoğrafın zamanı durdur-mayacağını, olsa olsa geçip gitmiş, yaşanmış anları hatırlamamızı sağlayabileceğini söyleyebilir miyiz? Fotoğrafın, kağıt yüzeydeki görüntüyü yaşamış olan-lara söyleyebileceği çok şey olmasına karşın, o anı yaşamamış olanlara da aynı öyküyü anlatmayacağını bile bile, fotoğrafın zamanı dondurmasından, dur-durmasından söz edebilir miyiz?

Ancak fotoğrafın zamanla olan güçlü ilişkisini ka-bul etmemek olanaksızdır. Fotoğraf, geçip gittiğini düşünmekten bile kaçındığımız, ne çabuk geçtiği-ni, acımasızlığını, sıklıkla ve şikâyet eder gibi dile getirdiğimiz zaman kavramını, daha da acımasızca yüzümüze çarpar gibidir. Çekildiği zaman parçasını yeniden anımsamamızı sağlayan fotoğraf, görün-tünün arkasına sakladığı anılarınızı, siz anımsamak istemesiniz de yeniden önünüze koyacaktır. Ve anı-larınız bazen içinizi sızlatan, ama yine de yüzünüze, kaçıramadığınız bir gülümseme yerleştirebilen anılar olabildiği gibi, albümlerde bile kalamamış, makasla oyulmuş yüzlerin pişmanlığını yeniden yaşatan anı-larınız da olabilir.

Fotoğraf zaman ilişkisini irdelerken, fotoğrafın sayısız işlevleri arasından yalnızca anı fotoğraflarını ele almak elbette yeterli değildir. Çoğunlukla, bir görüntüyü se-çerek hapsederken, o görüntünün ilerleyen zaman sonrasında, çekilirken pek de düşünülmeyen başka

anlamlara dönüşeceği muhakkaktır. Geçen zaman sonrasında görüntü, kanıksanmış bir görüntü olmaktan çıkacak, örneğin o günlerden sonra hayata başlamış başka insanlar için, yaşamadıkları zamanların kanıtı olup, yeniden önem kazanacaktır. Ancak fotoğraf yaşanmış zamanın gerçekliğini tümüyle yansıtmayacak, yeniden yaşatamayacak, yalnızca ipuçları ve izler vermekle yetinecektir.

Fotoğrafçı fotoğrafları ile akıllarda kalmak, unutulmamak, kendisine ait izler bırakmak kaygısıyla hareket etmiş olsa bile, zaman içinde başka insanların dikkatleri, fotoğrafçının isminden daha çok görüntülerde yoğunlaşabilecektir. Bu böyle olsa bile fotoğrafçı, bıraktığı görüntüler sonsuz zaman içinde yok oluncaya kadar imzasını korumaya devam edecektir. Fotoğrafçı yaşadığı zaman parçası içinde bunun farkında olabilse bile, ölümünden sonra bunu bilmeyecektir. Tanığı olduğu an parçalarını anımsayamayacaktır. Varlığına inandığı, bir anlamda yarattığı zaman kavramı artık yoktur. Çünkü ölüm yaşanmaz.

Fotoğrafı çekilen insanı objektife bakmaya, dahası gülümsemeye zorlayan neden, dile getirilmese bile, unutulacak olmanın verdiği korku ve elbette buna bağlı olarak ölüm korkusu olabilir mi? Yakalanan an anımsamak istediğimiz an mıdır? Yoksa anımsatmak istediğimiz an mı? Saklamak istediğimiz midir fotoğraf? Yoksa saklanmak istediğimiz mi?

SEVGİNİN GÖZLERİ

Çok sık olamasa da hocamla birlikte çıktığımız doğa yolculuklarında, gözlerine bakardım hep. Fotoğraflarında gördüğüm ve hiç ulaşamadığım duyarlılığı onun gibi bakarsam göreceğime inanırdım. Fotoğraflamayı hiç düşünmediğim bir kesitte ne bulunduğunu çözmeye çalışırdım. Gördüklerinin üzerine az sonra yok olacaklarmış gibi, sevinçli bir telaşla yürüyüşünü, deklanşör sesinin hemen sonrasında yüzünde beliriveren gülümsemeyi izlerdim. Fotoğraf çekerken bütün çevresinden koptuğunu görür, sadece fotoğrafa yoğunlaştığı sırada insan seslerinin bile onu incittiğini düşünürdüm.

79

İlerleyen yıllarda onu daha yakından tanıyabildiğimde, fotoğraflarını defalarca izlediğimde ise düşüncelerim netleşmişti. Gözleri sevginin gözleriydi. Fark buradaydı. Birçoğumuzun ulaşamadığı buydu. Hangi çiçeğin, hangi günlerde ve nerede açacağını bilmek, sonbaharın hangi orman dokusunu, hangi günlerde etkileyeceğini oraya gitmeden önce görebilmek, küçük bir çadırın içinde, güneşin doğuşunu her defasında aynı özlemle bekleyebilmek ancak sevginin doldurduğu bir yürekte bulunabilirdi. Adım adım dolaştığı Anadolu'yu on binlerce fotoğraf karesine taşıyabilmek ancak o yüreğin işi olabilirdi.

Necmettin hocamın, kendisinden sonra fotoğrafla buluşanlar için bir öğretiyeye dönüşen yaşamı, sevgiye, mütevazı kişiliğe, hoşgörüyeye, erdeme açılan bir pencere gibidir. Umarım fotoğrafı anlamsız hırslarla, çekişmelerle ve sadece yarışmalarla yaşayanlar bir gün

dünyaya o pencereden bakabilmeyi öğrenirler.

Doğa fotoğrafının çekiciliği, birçok fotoğraf gönüllüsünü bu alanda çalışmaya itmiş olsa bile, bu konudaki çalışmaları ile öne çıkan fotoğrafçılarımızın sayıca daha az olduğunu görürüz. Çalışmalarında hemen göze çarpan üslup, fotoğrafları izleyenlere o kişilerin doğa ile adeta bütünleşmiş olduğunu fısıldar.

Fotoğraf konuşabilmenin sessiz yoludur. Necmettin Külahçı'nın arşivine baktığımızda ışıkla yazılmış öykülerle baş başa kalırız. O öyküler ise, örnek alınması gereken, boşuna harcanmamış bir hayatı koyar önümüze. Onu izleyen öğrencilerinin, sevenlerinin çokluğu ise o boşa harcanmamış hayatının kanıtı gibidir. Yurdumuz doğası, günümüzün iktidar partisi mensupları ve onların yandaşları tarafından acımasızca yok edilmektedir. Necmettin Külahçı'nın fotoğrafları doğa ile iç içe ve barışık yaşayan insanlarımızın sessiz çılgınlıkları gibidir. Ancak onun fotoğrafları, insanların acılarını yaşadıkları yerlere turistik geziler yapıp görüntü toplayan, sonra o görüntülerle yirmi kişilik salonlarda alkış toplamaya çalışan fotoğrafçılarımızın yüzünde patlayan birer tokat gibidir.

Değerli hocam, biliyorum ki devam edeceksin. Fotoğrafların yaşadıklarını, duyarlılığını aktarmaya devam edecek. Bense seni tanımış olmanın mutluluğu içinde yeni fotoğraflarını, yeni yayınlarını bekleyeceğim. İyi ki varsın.

Şubat 2012 / NECMETTİN KÜLAHÇI

"Cilo Sat"

FOTOĞRAF ALBÜMÜ

GÖRÜNTÜ GİDEREK ANLAMSIZLAŞIYOR MU?

Teknolojinin görüntü teminine getirdiği, temelinde büyük bir tüketim zorlaması sezilenen, kolaylıklar zincirinin, fotoğrafın yapmacıksız, saf değerlerine olan güveni artan bir hızla sarstığı bir dönem yaşıyoruz. Para ile satın alınan yaratıcılık (!) paketlerinin, görüntü üzerinde kolaylıkla yapabildiği başkalaştırmalar, öncelikle belge fotoğrafının ve giderek fotoğrafın diğer işlevlerinin inandırıcılığını yitirmesini, hafife alınabilmesi tehlikesini beraberinde getiriyor. Geline bu noktada, bir fotoğraf ustamızın, “Vahşi doğa fotoğrafı için uzaklara gitmenize gerek yok, hayvanat bahçesinde çekin, etrafını temizleyin.” Şeklindeki akıl almaz tavsiyesi, fotoğrafın sürüklenildiği noktayı açıkça gözler önüne serebiliyor. Oysa fotoğraf, fotoğrafçıyı araştırmaya, bilgiye, yaşamaya, yazmaya, serüvene, deneyime götürebildiği ölçüde değerli değil midir?

81 :

Artık, fotoğrafçılar arasında fotoğraftan çok fotoğraf teknolojisinin konuşuluyor olması, bilgisayar hücrelerine terkedilen görüntülerin - beğen- sayıları ile değerlendirilebilmesi, önlerine konulan yorum kutusu ile kolayca ve çabucak eleştirmen (Güzin amca) olabilenlerin giderek artıyor olması, aile albümlerine bile konulurken seçilen görüntülerin, sözüm ona sanat (!) fotoğrafları ile aynı sütunlarda boy göstermesi, daha- sı, fotoğrafın mutfağını yaşamadan, orijinali olmayan sanat(!) fotoğrafları ile ortaya atılan, dijital ishale yakalanmış fotoğrafçılarımızın bu hal ve gidişten son derece hoşnut olabilmesi karşısında, görüntülerin giderek anlamsızlaştığını söyleyebilir miyim?

Değişmeyen şeyler de var elbette. Yalnızca girebildikleri ortamlardan görüntüler toplayıp, bir anlamda orada olanı alıp buraya getirerek, kabul gördükleri topluluklarda alkış toplama alışkanlığını sürdüren, fotoğrafçılarımız da hiç eksilmiyor. Örneğin yaşanan bir deprem felaketi sonrası, fotoğrafın haber işlevini görev olarak yapan fotoğrafçılar felaketin yaşandığı bölgeden çarpıcı fotoğraflar çekerek insanlara ulaştırabildikleri halde, günler sonra yine oraya gidip, yeni olan hiçbir şey yapamadan topladıkları görüntülerle yirmi kişilik dernek odalarında alkış toplayarak tatmin olan acı postacılarımız hiç eksilmiyor. Böyle bir ortamda bir sandalyeye ilişip peşpeşe dizilmiş görüntüleri izlediğinizde, fotoğrafın o sarsılmayan gücünün de anlamsızlaşabildiğini hissedebiliyorsunuz. Çoğu zaman, fotoğraflarının çekildiğinden bile haberleri olmayan insanların, alkış malzemesi yapılabilmesi sizi üzebiliyor.

Fotoğrafçı, fotoğraf ve izleyici üçlüsünü bir arada tutmak neredeyse olanaksızdır.(Burada ne yaptığını bilen bir fotoğrafçıyı kastettiğimi söylemeliyim.) Fotoğrafçı, çekim aşamasından görüntünün izlenebilirliğinin sağlanmasına kadar fotoğrafı ile yalnız kalabilse bile, onu beğeni ile izleyecek, yorumlayacak, eleştirecek, büyük bir olasılıkla da linç etmeye kalkacak olan kalabalığa terk edecek, başka görüntülerin yolculuğuna çıkacaktır. Biraz garip görünse bile kaçınılmaz bir vedalaşmadır bu. Ancak gereklidir de.

Fotoğrafçının, izleyicinin tüketimine sunduğu fotoğrafının başkaları tarafından da kendisi gibi okunmasını istemesi olsa olsa garip bir beklenti olur.Fotoğraf, herhangi bir izleyiciye hiçbir şey söylemeyebileceği gibi, aynı fotoğraf başka bir izleyicide, onu edinmek, tekrar tekrar görebilmek, başkaları ile paylaşabilmek gibi istekler de uyandırabilir. İzleyen her göze başka şeyler söyleyecek olan fotoğraf artık kendisini savunmak durumundadır. Yanıt veremeden, sessizce, konulduğu sayfada unutuluncaya kadar, ya da asıldığı

yerden indirilinceye kadar.Yine de önemli olan fotoğrafın akıllarda ne kadar kalabildiğidir. Bu da fotoğrafın, onu izleyen gözü bir öyküye götürebilmesi ile mümkün olabilir.

Fotoğraf dünyasını oluşturan fotoğraf sevdalısı insanlar arasında, eğitimleri ve donanımları açısından bir eşitlik aramak da anlamsızdır. Örneğin, sanat tarihinden nasiplenmemiş, sanat eğitimi almaya gerek görmemiş, en azından merak etmemiş bir insan da, bu hiç de akademik olmayan fotoğraf dünyasında rol üstlenebilir. Bunun örnekleri çoktur. Fotoğrafı yalnızca hoşça vakit geçirebilme aracı olarak görebilenlerin çoğunlukta olduğu bir ortamda, anlaşılmamasına özen göstererek yazılmış yazılar yerine, o insanları kucaklayacak, işleyecek, okumayı sevdirecek yazılar yazılması daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Bunları elinizdeki dergiyi ne yazık ki bir göz atarak ve okumadan rafa kaldıranları gözlemleyebildiğim için yazıyorum. Yazarları eleştirmek gibi bir niyetim yok. Ancak yine de, “şurada iki saat daha kalsak sergi çıkar,” mantığına yapışmış insanlara üst dil (!) ile sesleniliyor olmasını yadırgadığımı söylemeliyim.

83 :

“Şurada iki saat daha kalsak sergi çıkar.” cümlesini Cengiz Akduman’ın bir bildirisinden çaldım. Bana kızmaz umarım. Yazdıkları kaynak belirtilmeden sıklıkla çalınan biri olarak bu konuda hassasiyet gösteriyorum.

Hırstan, hırsızlıktan uzak günler dileği ile.

Şubat 2012 / İFSAK FOTOĞRAF SİNEMA DERGİSİ . 147

FOTOĞRAFİN SİYASİ ROLÜ

İnsanın belli bir siyasi oluşuma sempati duymasında, içinde yetiştiği aile ortamının kaçınılmaz bir etkisi vardır sanırım. Babamın sıkı bir İsmet Paşa hayranı olması, çocukluğumuzda, yanımızda pek siyaset konuşulmaması, hiçbir dayatma olmamasına karşın, (Böyle olmasında ilk ve orta eğitim çağlarımızda babamdan uzakta olmamızın da payı vardır) benim de Cumhuriyet Halk Partisi yanlısı biri olarak büyümemi sağlamış, böyle olunca da, hele hele siyasete ilgi duymamış, uzaktan bakmış, yaşama biçimini başka alanlarda inşa etmiş biri için -halk partili- olma hali de kendiliğinden oluşmuştu sanırım. 1960 ihtilâlinde, ailemle birlikte sevinç çılgınları atmış olmam, -yaşasın ihtilâl oldu- saflığından öteye gitmez.

85 :

Ülkenin siyasi ortamına daha dikkatli bakabildiğim ve üniversite öğrencisi olduğum yıllarda, acımasızca bölünmüş insan grupları karşısında duyduğum şaşkınlık, anlamaya çalışma hali, belli bir tarafı tutma zorunluluğu biraz da korku ile karıştırdı.

Sanat derneklerinin, belirgin bir siyasi duruşlarının olması kaçınılmazdır ve öyle de olmalıdır. 1978 yılında, iyi bir fotoğrafçı olacağım diye üyesi olduğum Afsad, ben siyaset yapmasam da siyasete yakın olduğum bir ortam oldu. Daha dikkatli dinliyor, daha çok okumaya çalışıyordum. Işıklar içinde yatsın, arkadaşım Merter Oral'la birlikte sabahın köründe kalkıp Ulus'a, iş bekleyen insanları fotoğraflamaya giderdik. 1980 darbesi sonrasında, o negatifleri, birçok kitapla beraber, banyoda odunla ısıtılan küçücük bir sobada

(Termosifon mu deniyordu?) üzülererek yaktığımı hatırlıyorum. Korkuyordum. Bahçelievler'de evlere baskınlar düzenleniyor, insanlar evlerinden alınıp bilmediğiniz, haber alamadığınız yerlere götürülüyordu.

Yıllar genç, dinamik, atak, heyecanlı günlerinizi alıp götürse de yerine bir şeyler koyuyor. O günlerde ve daha sonraları - belgesel fotoğraf - diye adlandırıp yapmaya çalıştığımız fotoğraf çalışmalarını paylaşmanın, ne derece etik olduğu konusundaki endişelerim, ilk kez 1991 yılında Akpınar Sanat Galerisi'nde açtığım ve Güneydoğu'da arkeoloji fotoğrafçılığımın yanı sıra sürdürdüğüm, bölge insanına ait fotoğrafları sergilediğim sırada ortaya çıkmıştı. Duvarlara astığım insan görüntüleri, misafirler ve ben oradaydık. Ama o insanlar orada değillerdi. Üstelik duvarlara asıldıklarını, birçoğu bilmiyordu. İsimlerini hatırlamıyordum ve not almamıştım. Bir yandan sergi açtığım için mutluluk duyuyor, bir yandan da bu mutluluğu onları - kullanarak - sağladığımı düşünüyordum. Benzer bir sergiyi daha önce Londra'da açtığımda düşünmediklerimi ancak şimdi düşünebiliyordum. Fotoğraflarım onların hikâyelerini değil, beni öne çıkarıyorlardı.

Yazımın bu kısmında, daha önce de yazdığım bir konuya yeniden dönmek istiyorum. Geçtiğimiz yıllarda yaşanan ve daha önce İzmit depreminde olduğu gibi küllenen, neredeyse unutulmuş Van depremi. Hükümet üyelerimizin, ve her nedense arkasından, ana muhalefet partisi başkanının Somali'deki aç insanlar için yardım götürdüğü tarih, çocuklarımızın, kış ortasında, deprem çadırları içinde ısınmaya çalışırken yanarak öldükleri tarihten çok uzakta değildir. Deprem felaketleri yalnızca depremin olduğu bölgedeki insanları değil, tüm ülke insanını acıya sürükler. Felaket karşısında devletin başındaki insanların önlem almadaki acizlikleri ortaya çıktığında bu, elbette siyasi bir tartışma konusunu ortaya çıkarır.

Olaya, olayın görüntüleri açısından bakacak olursak, depremin hemen sonrasında medya kuruluşlarına

bağlı olarak çalışan insanların, fotoğrafçıların, kameramanların, habercilerin orada olduklarını görürüz. Ertesi gün televizyonların haber bültenlerinde, gazetelerin ön sayfalarında, orada yaşanan acıya tanık olan insanların çektiği ve insanlara seslenebilen görüntüler vardır.

O insanlar, güçlükler içinde de olsa görevlerini yerine getirmiş insanlardır. Çektikleri fotoğrafların, yaptıkları kayıtların altında çoğu zaman isimlerine bile rastlayamazsınız. Zaten onlar da bunun üstünde durmazlar. Görevlerini yapmanın, insanlara haber ulaştırabilmiş olmanın hazzını yaşarlar.

Öte yandan, depremin yaşandığı tarihten uzunca bir süre sonra o bölgeye giden bir fotoğrafçı, oradan topladığı görüntüleri, bir sanat ortamında ve fotoğraf sanatı adına bir gösteriye dönüştürüp sunuyorsa orada durmak gerekir. Fotoğraflar yürütülen siyasete karşı çıkan bir manifesto içeriyor olsalar bile, artık haber olmaktan çıkmışlar, fotoğrafçıyı gündeme taşıyan, kürsüye çıkaran birer malzeme olmuşlardır.

87

Sanatçının ortaya koyduğu çalışma, (adına eser diyelim,) elbette o sanatçının sahip olduğu siyasi görüşten, o görüşe ait savunmalarından izler de taşır. Ancak bu sanatçının ortaya koyduğu bir bütünün, bir seslenişin var olmasına bağlıdır. Fotoğraf, kendisini izleyen gözlere öyküsünü aktarabilmeli, üstelik bunu fotoğrafçısının megafonuna ihtiyaç duymadan yapabilmelidir.

Bunun en çarpıcı örneğini son aylarda yaşadığımız gezi parkı direnişi sırasında çekilen fotoğraflarda görebiliyoruz. Onlar birer haber fotoğrafı olmaktan da öte, bir araya geldiklerinde, “artık yeter” diyebilenin, bir haykırışın, özgürlük arayışının fotoğraflarıdır. Birçoğunun altında fotoğrafçısının adına rastlayamazsınız. Yaşanan heyecanlı günler içinde o fotoğrafları izlerken, görüntünün etkisi altında

olsanız da, içinizden fotoğrafçıyı kutlamak geçer. Hiç kuşkusuz o fotoğraflar unutulmayacak, iki kapak arasında toplanarak sahipleri ile birlikte anılacaklardır. Üstelik birilerine -destan nasıl yazılırmış- öğreteceklerdir.

Ocak 2013 / İFSAK FOTOĞRAF VE SİNEMA DERGİSİ. 149

ÖZEL KARADENİZ'İN “DUVARLARIM” SERGİSİ ÜZERİNE

Biliyor musun, biz fotoğrafçılar, genellikle sol gözümüzü kaparız fotoğraf çekerken. Sağ gözümüzün gördüklerini sol gözümüz görmez. Sol gözümüzün düşlediklerini ise sağ gözümüz bilmez.

Bu ne demek oluyor?

Bu şu demek oluyor ki, söylediklerimin yarısını düşlemiş olmalıyım. Öbür yarısını ise objektifime bakanlarla, fotoğraflarıma bakanlar düşünmüş olmalılar.

FERİT EDGÜ/Seyir sözcükleri/s.61

89

Teknolojinin sağladığı sayısız olanakların etkisiyle her geçen gün biraz daha artan görüntü kirliliği karşısında, fotoğraf adına kaygılanmamak, zaman zaman umutsuzluğa kapılmamak neredeyse olanaksız. Akıl-da kalabileceğine inandığınız görüntüler bile, bilgisayar hücrelerinde, bir bütüne ulaşabilmenin uzağında, tek tek tüketildiği için gözlerinizin önünden kayıp gidebiliyor. İstiyorsunuz ki, görüntü selinin akışına karışmayan, kendisini savunabilen, izleyicisine birşeyler fısıldayan fotoğraflar da yapılsın ve size umutsuzluğunuzu unutturabilsin.

Fotoğrafın da diğer görseller gibi, ancak bireysel çabalarla yapıldığında bir sesleniş olabileceğini her fırsatta savundum. Kaygısızca bir araya getirilmiş, birbiri ile ilgisiz, birbirini dövmeye çalışan fotoğraflardan oluşturulmuş, öyküsü olmayan sergilerden sonra aklınızda hiçbirşeyin kalmaması da elbette çok doğal. Fotoğraf konuşabilmenin sessiz yolu ise, karşısında

durduğunuz her fotoğraf size öyküsünü anlatabilmeli, ya da sizi başka öykü adlarına götürebilmelidir.

Duvarlar. Zaman zaman –belki de sığınabilmeniz için- sizi içine çeken, zaman zaman kendinizi aradığınızda, dışına koştuğunuz duvarlar. Ne var ki, her iki halde de ötesini göremediğiniz, çarptığınız, yıkmayı başarabilseniz bile, yeniden karşınıza çıkan duvarlar. Görünmeyen, ama kollarınızı umutlarınıza uzatmanızı engelleyen duvarlar. Ve her nedense kendiniz için ördüğünüz, sonra da adını koyamadığınız duvarlar.

Sıklıkla kullandığımız basitliğinden kurtarabildiğimizde, anlam üretmeyi sürdürebilen bu küçük kelimenin, kendisini yeniden kanıtlayabildiğini, yoruma açık seslenişlerini görebiliriz. Fotoğrafı sanat işlevi içinde düşündüğümüzde ise, fotoğrafın, salt görüntü olmaktan çıkabilen bir ifade biçimi olduğunu, yalnızca orada olanı alıp buraya getirmek olmadığını, olmayana ulaşabilmenin de mümkün olabileceğini görebiliriz.

Özel Karadeniz, “Duvarlarım” isimli sergisi ile, daha önceki çalışmaları ile tanıdığımız duygu yolculuğunu sürdürüyor. Yanılıyor da olabilirim ama ben, Özel Karadeniz’in fotoğraflarını izlediğimde onları, yanıt bekleyen, - ya da beklemeyen- küçük, sessiz çılgınlıklar gibi gördüm.

Karadeniz’in sergi fotoğraflarında, belirtmeden geçmeyeceğimiz ve çok az fotoğraf çalışanının görüntülerine taşıyabildiği başka bir özellik daha var ki o da, kendi görüntülerini tüm doğallığı ile fotoğraflarına taşıması. Böylesi bir yaklaşım, yazdığınız öyküyü kendi sesinizle okumanız gibi, öykünüzü özelleştiren, başka seslerden uzağa taşıyan, arındıran, özgürleştiren ve hiç kuşkusuz etkileyici bir yaklaşım.

Özel Karadeniz’in “Duvarlarım” isimli sergisi, özellikle

fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış olanlar için de bir öğreti niteliği taşıyor. Karadeniz, fotoğrafı sanata taşımanın sadece deklanşör sesleri ile olamayacağını, yapacağınız fotoğrafın önce beyninizde oluşması gerektiğini yaptığı fotoğraflarla kanıtlıyor. Fotoğrafçının, yaptığı fotoğrafın içinde hissedilebilir olmasının başka bir yolu da yok sanırım.

Eylül 2013

FOTOĞRAFIN OZAN'ına SAYGIYLA

Yeni bir yazıya başlayabildiğinizde duyduğunuz heyecan, bazen garip bir telaşa dönüşür. Fotoğrafın o büyük dünyasında iseniz ve yazınıza konu edeceğiniz insan Ozan Sağdıç ise duyduğunuz telaş artar. İlk cümlelerin kâğıda düşmesi gecikir. Kullandığınız kelimelerin üstünü karalar, yenilerini ararsınız. İçinizde yazdıklarınızın yetersiz kalacağı endişesi başlar.

Ama yine de işte... Bir akşamüstü... Ne yazsam yetmeyeceğini bilerek...

93

Seksenli yıllarda başlayan, bugünkü kadar olmasa da kısa zamanda geniş bir amatör topluluğun uğraşısı haline gelen fotoğraf, yalnızca üretebilme kaygılarının yaşandığı bir ortam olmanın yanı sıra, dostluklar edindiğimiz, paylaşmanın güzelliğini yaşayıp, -var- olduğumuzu hissettiğimiz bir ortam haline dönüşmüştü. Fotoğraf çekerken daha çok düşündüğümüz, sıklıkla fotoğraf makinelerimizin sayacına baktığımız, film şeridinin iki kare daha vermesine sevindiğimiz, karanlık oda heyecanlarımızın her şeyin önüne geçebildiği yıllardı.

Fotoğraf sizin için artık vazgeçemediğiniz bir olgu haline gelmişse ve fotoğrafın uzun yoluna çıkmaya karar vermişseniz, sizden önce o yolu aşmış olanların bıraktığı izleri ararsınız. Öyle olunca da iz bırakanları arar, bulur, yaptıklarını bıkmadan usanmadan tekrar tekrar inceler ve yürüyeceğiniz

yolu aydınlatmaya çalışırsınız. Özellikle Ankara'da yaşayan bizler için aradığımız iz çok uzakta değildi. Önceleri nasıl karşılar diye endişelendiğimiz, rahatsız etmekten çekindiğimiz, ama korkarak da olsa yaklaştığımız o iz, fotoğrafın aydınlık yüzü Ozan Sağdıç, yanibaşımızda idi. Sonraları onun mütevazı kişiliği ile tanımak, heyecanlarımızdan sıyrılıp, fotoğrafın yalnızca deklanşör sesleri ile olamayacağını O'nunla öğrenmek, O'nun kadar yürüyemeyeceğimizi bilsek bile yola çıkmaktan korkmamayı Ozan Sağdıç'tan öğrenmek elbette bizim şansımızdı. Zaman zaman onlara kırılma bile, amatör topluluklarla, özellikle fotoğraf dernekleri ile olan gönül bağına hiç koparmadan sürdürmüş olması da yine bizim şansımızdı.

Diğer görsellere oranla çok daha fazla kişinin ilgisini çeken, çok daha fazla insanın uğraşısı haline gelen fotoğraf, özellikle teknolojinin getirdiği yeniliklerle, büyük bir hızla yaygınlaşıyor ve gelişmeler neredeyse takip edilemez bir hale gelebiliyor. 24 saat içinde 17 milyar fotoğraf çekiminin yapıldığı günümüzde, önüne geçilemeyen büyük bir görüntü kirliliğinin yaşandığı da bir gerçek. Bütün bunlara karşın, akılda kalabilen, sanat tarihinin sayfalarına alınabilen, fotoğraf müzelerinde kendilerine yer bulabilen fotoğrafların sayısı yukarıda bahsettiğim büyük rakama oranla çok daha az.

Sanat olgusu kendine özgü gizemli, aşılması güç kuralları ile, kendisine yaklaşamayan bireyleri yaşadıkları zaman dilimine acımasızca gömer ve bir daha isimlerine rastlayamazsınız. Bu gerçeğin örnekleri sayamayacağınız kadar çoktur. Buna karşın, sanat tarihinin sayfalarına çağırdığı insanları düşündüğünüzde, onları oraya taşıyan nedenleri görememek olanaksızdır. Onlar artık yetenekleri, emekleri, ürettikleri ve ürettiklerinin içinde hemen sezebileceğiniz hissedilebilirlikleri ile birer öğretiyeye dönüşmüşlerdir. Sayıları azdır ve öyle olması da

gerekir. O insanlardan birinin, değerli hocam Ozan Sağdıç'ın yıllarını vererek oluşturduğu arşivinin, cumhuriyet tarihimizin fotoğraflarla yazılmış görsel bir şöleni olduğunu yazarsam, sanırım bu, abartılı bir cümle olmaz.

Dileğim, yazdığı kitapların yanı sıra, fotoğraf yayınlarının da çoğalması, gelecek kuşaklara ve fotoğraf çalışanlarına eşsiz bir kaynak, eşsiz bir miras olarak kitaplıklarımızda yer alması.

Kasım 2013 / OZAN SAĞDIÇ
“Resmen Tanığım ki”
FOTOĞRAF SERGİSİ KATALOĞU

BİR HAYLAZ ÇOCUK

Teknolojinin, giderek daha kolay ulaşılabilen görüntü toplama olanaklarını kullanarak yapılan fotoğraf gevezeliklerinin çoğaldığı bir ortamda, fotoğrafa dair yazmak elbette kolay değil. Üstelik etrafınız, “ben yazarsam olur,” diye düşünüp, sabah kahvaltısında, sanal ortamlara apartılmış yazılar yetiştiren yazarlar tarafından kuşatılmışsa işiniz daha da zorlaşıyor. Bir de bunun üstüne, okunduğunda anlaşıl-mamasına özen göstererek yazılar döktüren üst dil (!) kullanıcılarını eklerseniz, benim gibi, konuşurken kullandığı dilin dışına çıkmayan, içtenliğine sığınmış bir yazar için, fotoğrafla yaşanmış bir hayatın silinemeyecek izlerini taşıyan bir kitaba, kelimelerle yaklaştırmaya çalışmak hiç de kolay değil.

97 :

Fotoğrafın sanat işlevine ilgi duyan insanlarımızın, her önüne konulanı alkışlamak gibi, anlaşılması güç bir davranış biçiminin var olduğu bir ortam, zaman zaman sizi karamsarlığa, bir anlamda umutsuzluğa da sürükleyebilir. Ancak yine o ortamda, duruşu olanların, tavır koyabilenlerin olması önemlidir. Onları izlediğinizde, daha iyiyi üretebilmenin, sessiz ama belirgin telaşı içinde olduklarını, adlandırmakta güçlük çekeceğiniz, ama hiç sonlanmayan bir heyecan yaşadıklarını görürsünüz. Elbette böylesi bir yaşama biçimini seçmeleri fotoğrafa olan saygılarından kaynaklanır. Onlar için dünyaya açılan pencere, banyolarındaki dev aynası değildir. Sizden uzakta da olsalar, var olduklarını, sizinle aynı kaygıları paylaştıklarını bilmek, sizi rahatlatır. Yalnız olmadığınızı düşünüp, kendinizi güçlü hissedersiniz.

Fotoğrafın kazandırdığı dostlukları, diğerlerinden ayıran en önemli fark, fotoğraf dünyamızdaki dostları henüz tanışmadan tanıyabilmek olmalı. Onların fotoğrafları çoğu zaman onlardan önce ulaşır gözlerinize. Bir serginin tanıtım kitapçığında, bir fotoğraf albümünde karşılaştığınız bir imza, fotoğrafla bir araya geldiğinde, yıllar sürecektir bir dostluğun ilk ışıkları ile karşılaşacaksınız. Seksenli yılların, ülkemiz fotoğrafına ivme kazandıran kişileri arasında tartışılmaz bir yeri olan Akduman'la tanışmamız da, yanılmıyorsa, önce fotoğraflarımız aracılığı ile olmuştu. Fotoğrafın getirdiği dostluklar bizler için özel farklılıklar taşırlar. Yaşanılan kentler ayrı da olsa, böylesi dostluklar söz konusu olduğunda uzak ve yakın sözcükleri önemini yitirir. Aynı dili konuşabilmenin tadı öne çıkar. Sık sık görüşmesek de, aynı çemberin içinde dönüyor olduğumuzu bilmenin güven veren duygularını yaşayabiliriz.

Akduman'ın fotoğraflarını dikkatle izlerseniz, (dikkatle diyorum çünkü içinde yaşamak zorunda bırakıldığımız görüntü yağmuru altında çoğu zaman göz atmakla yetiniyoruz) fotoğrafın özünden sapmamış, teknoloji tutsaklığından uzakta kalabilmiş, içtenlik taşıyan, duru, izleyicisinin karşısında kendisini savunabilen görüntülerle karşılaşacaksınız.

Akduman yazısında kendisinin bir sokak fotoğrafçısı olduğunu söylüyor. Ve bunu tartışmasız doğruluğunu yine fotoğrafları ile kanıtlıyor. Fotoğraflarında deklanşör zamanının öncesinde, fotoğraflarına konu olmuş insanlarla kurulmuş diyalogun izlerini görebiliyorsunuz. Fotoğraflarını izlediğinizde Akduman'ın, sokağa sadece görüntü toplamak kaygısıyla çıkmadığını sezebiliyorsunuz.

Fotoğrafçının başarısı, fotoğraflarının içinde hissedilebilir olmasında gizlidir. Akduman'ın başarısı, zaman zaman fotoğraf makinesini unutabilmesi, sokağı yaşayabilmesinde saklı olmalı. Şimdilerde çok

kullanılan 'çekime çıkmak' gibi saçma bir hadisenin uzağında olabilmesi, belgesel (!) adı altında acı postacılığı yapmak yerine, fotoğrafladığı insanların iç dünyalarını da gözlemleyebilmesi, ve bunun doğal sonucu olarak, insanların hüznlerinin, yaşama kavgaları içindeki güçlerinin yanı sıra coşkularını da görüp gösterebilmesi, belirgin bir fark olarak yine O'nun fotoğraflarında ortaya çıkıyor.

Akduman'ın fotoğrafları, en zoru seçtiklerinin farkında olamadan, fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış arkadaşlarımız için bir öğretiye de dönüşüyor. Umuyorum ki onlar, o fotoğrafları izlediklerinde, neyin ne için ve nasıl yapılması gerektiği konusunda aydınlanarak, "fotoğrafçıyım, öyleyse fotoğraf çekmeliyim" düşüncesinden sıyrılıp, fotoğrafın insanı yalnızca duyarsızca saptanmış görüntülere değil, bilgiye, deneyime, yaşamaya götüreceğinin farkına varabileceklerdir. Fotoğraf makinesinin, görüntü toplama kamyonu olmadığını, bir ifade aracı olduğunu anlayabileceklerdir.

99 :

Akduman'ın fotoğrafla yaşadığı kırk yılın, (buna bir ömür de diyebiliriz) dikkat çekici başka bir yönü daha var. O da Akduman'ın, fotoğrafın sayısız konuları ve işlevleri içinde, benimsediği konudan sapmaması, sayısız konuların sapaklarında kaybolmaması. Bir başka ifade ile, birçok fotoğrafçımızın yaptığı gibi, (sanırım buna ben de dahilim) her konunun denemeleri ile zaman kaybetmemesi, tarzından ödün vermemesi.

Akduman'ı giderek artık tanınan bir üsluba taşıyan özelliği de bu yönü olmalı. Bu özellik, yıllarca gözlerine çarpan her konunun peşinden koşup, sonuçta yarım kalmış, unutulmuş, yığınlaşmış arşivlerin yüküyle ezilen fotoğrafçılarımızın üzerinde düşünmeleri gereken bir konu olmalı.

Benim gibi, Akduman'ı yakından tanıma şansı

bulanlar, O'nun hep görünürde olan hırçın yapısının arkasına sakladığı haylaz bir çocuğu da görebilirler. Aslında doludolu yaşanmış ve boşa harcanmamış yılların nedeni de, içimizdeki çocuğu kaybetmemiş olmamız değil midir?

Ocak 2014 / CENGİZ AKDUMAN

"Fotoğrafta Kırk Yıl"

FOTOĞRAF ALBÜMÜ

GEÇMİŞE YAPILAN YOLCULUK

Fotoğraf tarihinin sayfalarında uzun bir yolculuğa çıktığınızda, fotoğrafla yaşamayı seçmiş insanların, fotoğrafın bitmek bilmeyen konuları arasında, kendilerine bir yol seçtiklerini, çalışmalarını seçtikleri yolda yoğunlaştırdıklarını görürsünüz. Bazıları, kendi hayatlarının dışındaki hayatlara tanıklık etmek, başka hayatları belgelemek üzere yola çıkarlar. Şüphesiz kâğıt üzerine alınmış her fotoğraf bir belgedir. Ancak tek tek saptanmış, birbiri ile ilgisiz belge fotoğrafları ile, bir belgesel fotoğraf çalışmasının farkını görebilmiş olanların, çalışmalarını iki kapak arasında gördüğümüzde onların seçtikleri konu üzerinde nasıl yoğunlaştıklarına, zamanı nasıl değerlendirdiklerine, çalışmaları içindeki belirgin tarzlarına tanık oluruz.

101

Yine fotoğrafın bitmeyen konuları içinde, objektiflerini doğaya çevirmiş fotoğrafçıların sayısı da küçümsemeyecek kadar çoktur. Fotoğrafın orada olanı alıp buraya getirmek olmadığını savunan fotoğrafçılar ise, olmayanın peşine düşüp, düşüncelerini, düş güçlerini, iç dünyalarını görselleştirme çabasına girerler. Çalışma alanları ne olursa olsun, fotoğrafçının seçtiği çalışma alanının fotoğrafçının kişiliği ile, dünyaya bakış biçimiyle çok yakın bir ilgisi vardır. Bunları yazarken elbette söyleyecek bir şeyler olmayan, yine de fotoğraf dünyasında boy göstermeye çalışan, bir anlamda sosyal çevre ve eğlence arayışı içinde olan fotoğrafçıları kastetmiyorum.

Çoğaltabileceğimiz bu örneklerin dışında fotoğraf dünyamıza başka ve özel bir kapıdan girip, sık sık

yaptıkları ile görünmek yerine, yıllar öncesine gidip o yıllarda yapılanları araştıran, bulan, toplayan insanları fotoğraf dünyamızdan uzakta görmek elbette olanaksız. Dostumuz Fikret Çiftci bu konuda arşiv oluşturanlar arasında önemli bir yere sahip. Mütevazı kişiliğinin yansıması olsa gerek O, kendisine -toplayıcı- ismini uygun bulmuş. Yıllar içinde yılmadan peşine düştüğü ve topladığı eski fotoğraflar, giderek amatörce bir biriktirme merakı olmaktan çıkıp, hatırı sayılır bir koleksiyona dönüşmüş. Çiftci, zaman, araştırma ve bilgilendirme gerektiren bu işin üstesinden gelmiş.

Verilen emeğin, yıllar sonra geldiği noktada şu soru akla geliyor. Şimdi ne olacak? Binlerce eski fotoğraf baskısı giderek eskiyen çekmeceler içinde neyi, neden bekleyecek? Böyle bir birikime ilgi duyacak, değerlendirecek, değerini verecek, insanların paylaşımına sunacak ciddi bir fotoğraf müzemizin bile olmaması akla gelen bu soruyu güçlendiriyor. Çiftci de bu sorunun çözümünü düşünüp, benim de desteklediğim bir yola başvurmuş. Biriktirdiği eski fotoğrafları sınıflandırıp birer katalog haline getirmek. Yapacağı ilk kitabı da eski ve nü fotoğraflara ayırmak. Bu konuda biriktirdiği kartpostalları fotoğraf severlerin kitaplıklarına taşımak.

Kadın vücudunu konu alarak, estetiğin sanata taşınabilmesinin en çarpıcı örneğini oluşturan çıplak fotoğraf çalışmaları, fotoğraf tarihi boyunca güncelliğini hiç yitirmeyen bir konu. Fotoğrafa ilgi duyan herkesin, böyle bir çalışma yapmasa da, yapmayı aklından geçirdiği bir konu. Fikret Çiftci'nin ulaştığı ve edindiği fotoğraflara baktığınızda, çıplak çalışmaların tarih içinde yaptığı yolculuğun tanığı olabiliyorsunuz. Çalışmalarda ulaşılmış mükemmelliği görmek ise bu konuda çalışma yapmak isteyenler için bir kaynağa dönüşebilir nitelikte. Kitapta yer alan fotoğraflar, -artık bilmeyecek olsalar bile- ulaşılabilirdiği kadarı ile fotoğrafçıları yeniden anımsamamızı sağlayabiliyor.

Son yıllarda, sayıları giderek artan fotoğraf yayınları

içinde, Fikret Çiftci'nin hazırladığı kitabın, kitaplıklarımızda farklı ve özel bir yere sahip olacağından hiç kuşku yok.

Şimdi bize de Çiftci'nin verdiği emeğe saygı duymak, teşekkürler sunmak düşünüyor.

Mart 2014 / FİKRET ÇİFTCİ
“Geçmişe Yapılan Yolculuk”
FOTOĞRAF ALBÜMÜ

YAVUZ İLDİZ'İN FOTOĞRAFLARI İLE ZAMANA DOKUNMAK

Fotoğraf makinelerinizi sırtınıza yükleyip Anadolu'nun yorgun yüzeyinde yapacağınız yolculuklarda sık sık karşınıza çıkacak olan ve artık yaşamayan medeniyetlerin kalıntıları ile karşılaşacaksınız. Her yıl akın akın o kalıntıları görmeye, o atmosferi yaşamaya gelen milyonlarca turist in yüzlerinde okunan hayranlığın, giderek saklanamayan bir saygıya dönüştüğünü görürsünüz. Birbirleriyle yarışarcasına çektikleri fotoğrafların yanı sıra, çektikleri anı fotoğrafları onlar için yaşadıkları zaman parçasının değerli kanıtları gibidir.

105

Mesleğim gereği yıllarca içlerinde yaşadığım kazı alanlarında ve ören yerlerinde çok uzaklardan gelen bu insanların yüzlerindeki mutluluğa defalarca tanık oldum. Sıklıkla olmasa da, zaman zaman onların arasında görebildiğim bizim insanlarımızın çok az sayıda olmalarına üzüldüm. Eline geçirdiği bir boya tüpü ile, elinizi sürmekten bile kaçınacağınız bir yüzeye adını yazmaya çalışan insanımızla, toprağa oturup o yüzeyi dakikalarca gözlemleyen bir turisti, bir yabancıyı, iki insan gibi yan yana koymakta zorlandım.

Üzerine bastığınız her noktanın altında yüzlerce yıl önce yaşamış uygarlıkların izini bulabileceğiniz Anadolu, şimdilerde geçmişe ait değerleri birer birer, acımasızca öldürmeye çalışan yönetimlerin elinde ve gözlerimizin önünde talan ediliyor. Hayranlıkla izlediğimiz, mavi ile yeşilin birbiriyle kaynaştığı koylarımız talan ediliyor. Büyük(!)lerimiz için milyarlarca dolar harcanarak satın alınan uçakların yanında, yangın söndürme uçaklarını yurt dışından kiralyoruz. Duyarlı insanlarımızın İstanbul'umuzun

yaşayan değeri Haydarpasha için attıkları çığlıklar Ankara'mızdan duyulmuyor. Genel bütçe içinde Diyanet işlerimize ayrılan bütçe ile Kültür Bakanlığımıza ayrılan bütçe arasındaki, uçurumu anımsatan fark, bir utanç tablosu gibi önümüzde duruyor.

Bizleri karamsarlığa iten bu tablo karşısında, Anadolu'nun üzerinde yaratılan bu yoğun sis tabakasını aralayıp, farkındalık yaratmaya çalışan, fotoğraf makinelerini birer gerçek taşıyıcısı gibi kullanan, zamanı durduramayacaklarının farkında olsalar bile, fotoğrafın gücünü artık bir şeyleri durdurabilmek için kullanan fotoğrafçılarımızın varlığını duyurmak elbette bir görev gibi.

Yavuz Ildız'la zaman zaman birlikte çıktığımız fotoğraf yolculuklarında, onun ören yerlerimize olan ilgisini gözlemledim. Ve zamanla bu ilginin, bir gezi yapmanın ötesinde, yaptığı fotoğraflarla oluşturduğu arşivi, iki kapak arasında, kitaplıklara kazandırma düşüncesi içinde olduğunu öğrendim. Yaptığı fotoğraf çalışmalarını bu düşüncesi ile değerlendirmeye çalıştığımda ise Ildız'ın, sıklıkla yapılan tanıtım kitapçıklarının ötesinde, konuya bir başka bakış açısı yaklaştığına tanık oldum. Siyah beyazı tercih etmesi, fotoğraflarının birbiri ile barışık olabilmelerini sağlamak için teknik bütünlüğe dikkat etmesi, bütünlerin içinden soyutladığı detay fotoğrafları, düşünülmüş, titizlikle seçilmiş kadrarlar, izleyicinin bir sonraki fotoğrafa geçmekte zorlanacağı görüntüler, yayınlayacağı kitabın, getireceği farklılığın habercisi gibiydi. Fotoğrafçı, çalıştığı konu ile bütünleşebilmek için, sadece fotoğraf çekmenin ötesinde konu üzerinde bir araştırmacı gibi davranmak zorundadır. Bu zorunluluk belgesel fotoğrafın olmazsa olmazları içindedir. Fotoğrafçının çalıştığı konu üzerinde duygusal yoğunluğa ulaşabilmesi de yine çalışmanın başarılı olabilmesinin bir başka koşuludur. Yavuz Ildız'ın kitaplığına baktığınızda çalıştığı konu ile ilgili araştırma çabasını görebilirsiniz. Çekim yaparken, genellikle sakın geçen mevsimleri seçmesi, çalışırken yalnız kalmayı tercih etmesi, seçtiği konu ile duygusal bağını ortaya koyan izlerdir.

Fotoğrafçının üzerinde yürüdüğü bir yolda, yüzlerce yıl önce o yolu yürüyenlerle birlikte olabilmesi, o sesleri duyabilmesi, parmağın deklanşör parmağı olmadan önce, bir mozaïği oluşturan küçük taş parçalarının üzerinde gezinebilmesi, bir başka adlandırma ile zamana dokunabilmesi, kağıt yüzeye taşınacak olan görüntüleri izlerken sizin de zamana dokunabilmenizi sağlayacaktır.

Yavuz Ildız'ın üzerinde çalıştığı konu, yayına hazırlamak için çalıştığı kitapla noktalanacak bir konu değil. Başka ciltlerle süreceğinden, kitaplıklarımızda yer açacağımız büyük bir kaynağa dönüşeceğinden kuşkusuz yok.

Mart 2014

SANATA ADANMIŞ BİR HAYAT / GÜLTEKİN ÇİZGEN

Sanat uğraşısının insanları biraz da acımasızca sürüklediği sayısız sapakların arasında kaybolup gitmeden yaşanmış 55 sanat yılına sığamayıp dışına taşmış bir insanı birkaç paragrafla anlatabilmek elbette mümkün değil.

Şimdi okumakta olduğunuz yazıya başlarken, doksanlı yılların umarsız, hesapsız, ucu düşünülmeyen dernek heyecanları içinde, benim Ankara'dan, Çizgen'in ise İstanbul'dan yola çıkan yazılarımızla, henüz birbirimizi tanımamış olduğumuz halde, dergi sayfalarında buluştuğumuz, esip gürlediğimiz günleri düşündüğümde, şimdi gelip yüzüme yerleşen ve bir türlü çekip gitmeyen, bu biraz da hüznü yüklü gülümsemeden uzaklaşmam gerekecek.

Bizler, fotoğrafın o büyük kazanında kaynayan insanlar, çoğunlukla tanışmadan önce tanırız birbirimizi. Bir fotoğrafımız, iki satırlık bir yazımız bizden önce ulaşır başka gözlere ve tanışma böyle başlar. Ve uzakta da olsak birbirimize dikkat kesiliriz. Yazılanlar takip edilir, ulaşılan fotoğraflar daha bir dikkatle okunmaya çalışılır, alınan her öğreti, okunan her cümle giderek yenden düşünmeye doğru iter insanı. Ve insan daha önce hiç düşünmediklerinin içinde buluverir kendisini.

Çizgen'in iki kapak arasına koyup okuyucusuna ulaştırdığı yorumlarını dikkatle okuduğunuzda, günümüzde fotoğrafın bahçesinde oynamaktan vazgeçmeyen üst dil (!) kullanıcılarının uzağında, boyanmamış, doğrudan söylenebilmiş, özlenen yalınlıkta, duru, özünden

koparılmamış bir dil kullanımı ile tanışırsınız. Fotoğrafın gözden başlayan ve gözden gönüle köprüleşen bir uğraşı alanı olduğunu düşündüğünüzde ise bu tanışmanın önemi artar. Anlaşılır anlatım, sizi yıpranmış, ucu kıvrılmış sayfaların ağırlığından kurtarır. Fotoğraf toplumun her kesiminden gelen insanların bulunduğu bir uğraşı alanıdır. Bu gerçek karşısında anlaşılır anlatımın önemi yadsınamaz. Çizgen'in çok okunur, çok dinlenir olmasının nedeni budur.

Gültekin Çizgen'in edebiyat dünyamıza kazandırdığı onlarca yayınının yanısıra fotoğraflarıyla da fotoğraf dünyasına seslendiğine tanık oluyoruz. Bu sesleniş çoğumuzun yaptığı gibi kendi fotoğraflarımızı paylaşmanın dışına çıkabiliyor. Çizgen, yüzlerce fotoğrafçının fotoğraflarını kitaplaştırıp onların sanatseverlerle buluşmasını sağlıyor. Üstelik her fotoğrafı titizlikle yorumlayarak, fotoğraflarla yazdığı yorumları bir araya getirerek, fotoğraf çalışanlarına, fotoğrafın düşünsel boyutunun önemini hatırlatıyor. Zaten var olan bilgi birikiminin üstüne koyduğu çaba, ve elbette zaman gerektiren bu çalışmaları ile bazı akademik kadroların kulaklarına küpeler takabiliyor.

Kişi kalıcılığını kendi sağlar. Özellikle son yıllarda teknolojik gelişmelerin yarattığı tüketim zorlamasının etkisi ile, kolay olacağını zannettikleri fotoğrafa yönelen genç neslin gözleri önünde, örnek alabilecekleri, sanata adanmış, boşa geçirilmemiş bir hayat var. Son yıllarda korkutucu boyutlara ulaşan görüntü kirliliği, özenle üretilmiş fotoğrafların bile ne yazık ki bilgisayar hücrelerinde unutulduğu günümüzde bu dolu dolu yaşanmış hayattan çıkarılacak çok ders var.

Çizgen'in bu sergisinin de, daha önce yaptıkları gibi, sanat insanları için bir öğretiye dönüşeceğinden hiç kuşku yok.

Haziran 2014 / GÜLTEKİN ÇİZGEN

"Birikimler"

FOTOĞRAF SERGİSİ KATALOĞU

TESADÜFLERDE ÖDÜL ARAMAK

Yeni yüzü ile Mayıs 2014 tarihinde yayınlanan KADRAJ Dergisinin, - Mİ? - Başlığı ile başlattığı yazı dizisinde üç değerli fotoğraf insanımızın keyifle okunan yazıları, derginin özenle hazırlanan sayfaları içinde, önemli bir yere sahip. Düşündüren, sorgulayabilen yazılar.

Fotoğraf elbette -orada olanı alıp buraya getirmekten ibaret değildir. Akıp giden zaman içinde küçük bir an parçasını başka gözlere taşımak, -zamanı durdurmak, dondurmak- gibi sözcük parçaları ile tanımlanamaz. Fotoğrafçı deklanşör zamanını doğru seçmiş, gördüğünü dört çizginin içine, diyelim ki deneyimlerini de katarak, hatasız yerleştirebilmiş olsa bile, zaman, dört çizginin dışında akışını, saklanabilen bu görüntü de, izleyicisine yalan söylemeyi sürdürecektir. İki boyuta taşınmış görüntü sınırlarının dışındaki yaşamı izleyicisinden saklar. Fotoğrafçının deklanşöre basmadan önce yaptığı görüntü seçiminin, dört çizginin dışındaki akışı sakladığı gibi.

Fotoğrafçı tesadüf aramak için değil, gördüğünü göstermek için yola çıkar. Zaten tesadüf de adres vermez. Fotoğrafın akıllarda kalabilecek bir görüntü olması, büyük ölçüde fotoğrafçının gözlemleyebilme, yorumlayabilme gücüne bağlıdır. Ne var ki, fotoğraf paylaşımına açıldıktan sonra artık, fotoğrafçı, fotoğraf, izleyici üçlüsünü bir araya getirmek mümkün olmayacaktır. Bu durumda da fotoğrafın susmaması, izleyicisine bir şeyler söyleyebilmesi gerekir. Ancak izleyenlerin yorumları elbette farklılıklar taşıyacak,

bu farklı yorumlamalar zaman zaman fotoğrafçının fotoğrafı ile aktarmak istediğinin çok uzağına düşebileceklerdir.

Saklanacak, akılda kalacak fotoğraflar değeri üzerinde birleşilen fotoğraflar olacaktır. Belki de o yüzden fotoğrafçının, “ iyi denk geldi be abi ” görüntüleri ile ödül kovalaması, bir süre sonra da plaketleri ile yalnız kalması kaçınılmaz olacaktır. Elbette doğru olan, günümüzde her yıl yüzlercesi dağıtılan ödüllerle oylanmak yerine, bir bütüne ulaşabilmiş olan fotoğrafları iki kapak arasına koyabilmek, onları sanatseverlerin kitaplıklarına taşıyabilmektir.

Gezi olaylarının, -şimdiden fotoğraf tarihinde yerini almış- görüntülerinin de tesadüflerle ilgisi yoktur. Fotoğrafçı hayatını riske attığının bilincindedir. Oradadır, gözü karadır ve işini yapmaktadır. Kendinden önce çektiği fotoğrafları kurtarmayı düşünmektedir. Böyle olunca da o fotoğrafların tesadüf sever fotoğraflar olduğu düşünülemez.

Burada tesadüflere bağlanması mümkün olmayan, ön tasarıma dayalı, önce eskizlenmiş sonra çekim aşamasına geçilmiş fotoğraf çalışmalarını da unutmamak gerekir. Bu tarz çalışmalar yapan fotoğrafçıların yaptıkları fotoğraflar da tesadüfü akla getirme riskinin çok uzağında kalırlar. Onlar, an fotoğrafları kovalamak yerine, görüntüleyecekleri sahneyi kendileri hazırlarlar. Mesaj önce düşüncelerinde şekillenir. Teknik, estetik birikimin devreye girmesiyle hayata geçer. Böylesi bir çalışma biçimi, fotoğrafçının, fotoğraf makinesini boynundan önce beynine takmış olduğunu kanıtlar.

An fotoğrafları veya ön tasarıma dayalı fotoğraf çalışmaları, fotoğrafçının bilinci ve emeği ile elde ediliyorsa, elde edilen hiçbir fotoğraf tesadüfle anılmak istemeyecektir.

Eylül 2014

TÜKÜRÜK

68 yılın 38 yılını, yani yolun yarısından fazlasını, fotoğrafla baş başa yaşamış bir insan olarak, fotoğraf dünyamız içinde olup bitenleri, keyifli anıları, çabalarımın getirdiği beğenileri, yine fotoğraf sayesinde edindiğim unutulmaz dostlukları, zaman zaman yazılarımda aktarmaya çalıştım. Elbette her yaşanan ve her yazılan her zaman hoşluklar taşımak zorunda değil. Zaman zaman yaşadıklarımız bizi karamsarlığa da sürükleyebilir. Bu yazı da serzenişler yazısı olsun.

113

Bizim dünyamızda, fotoğraf makinesini zaman zaman da olsa bir kenara bırakıp, eline kalem alanların sayısı, özlenen sayıdan çok daha azdır. Özellikle fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış genç insanlara eğitim vermeye soyunmuş insanlara baktığımızda, bazılarının sadece daha çok fotoğraf çekmiş olmalarına sığınıp, yalnızca gündemde kalabilmek adına, hoca (!) sıfatıyla boy gösterdiklerine tanık olursunuz. Ben, bazen hınzırlık edip, onları varillere benzetirim. Enlerine boylarına, boyalarına, oturdukları yerden kaldırılamayacak ağırlıklarına baktığınızda gözünüz kamaşır. Ama kapağı kaldırıp içeriye baktığınızda varilin boş olduğunu görürsünüz. Derli toplu, manifestosu olan bir sergi çalışmasına, iki kapağın arasına konulmuş, bütünlük taşıyan bir yayınına rastlayamazsınız. Hele hele, kendi halinde, bir şeyler üretip, bir şeyler öğretmeye çalışan fotoğraf insanlarına papuç kadar dil uzatıp, “Yanlışı öğretiyorlar,” diye çemkirmeleri yok mu? İşte bu yazının yazılma nedeni odur.

Fotoğraf derneklerimizin yönetici kadroları gerek maddi sorunlarını aşmak, gerekse dernek içindeki devinimi arttırmak için, temel fotoğraf dersleri düzenlerler. Son yıllarda bu derslere yine aynı nedenlerle atölyeler eklendi. Temel eğitim sonrası öğrenciler belirlenmiş bir konuyu seçip bu atölyelere katılıyorlar. Bundan sonrası ise pek iyiye gitmiyor. Hoca önde, varoşlar geziliyor. Kimsenin neyi neden yaptığını bildiği yok. Bilinen tek şey atölyenin belgesel atölyesi olduğu. Sonuçta pencereden bakan çocuk fotoğrafını belgesel (!) diye yutturmaları, -yutan varsa- çok zor olmuyor. Bir araştırmayı, üzerinde kafa yorulmuş bir metin desteğini arkasına alamayan sıradan görüntü yığını sertifika (!) töreni sonrası unutuluyor.

Fotoğraf dünyamızın uzağındaki sevgili okur, bu yazıya buraya kadar dayanabildi isen devam et lütfen. Acı haberi sona sakladım. Ve bu sanata aşına herkesi ilgilendiriyor.

Artık tanımayan yoktur sanıyorum, bizim sanata tüküren bir belediye başkanımız var. Geçtiğimiz günlerde facebook paylaşım sayfaları arasına bir fotoğraf düşüverdi. Kopyalamaya ya da paylaşmaya fırsat kalmadan da bir daha görülemez oldu. Fotoğraftaki manzara ise şöyle, SANAT-a tüküren adamla Türkiye Fotoğraf SANAT-1 Federasyonu başkanı, tükürükçünün verdiği yemekte aynı masada görülüyor.

Yorum yapacak değilim. Bir nedeni (!) vardır sanırım. Niyetim rahatsızlığımı ifade edebilmek. Aklıma yıllar öncesinde Sn. Mehmet Bayhan'ın aldığı randevu ile dernek temsilcileri olarak o dönemin cumhurbaşkanı Sn. Süleyman Demirel'le yaptığımız görüşme geldi. Huzura çıkıp, fotoğraf derneklerimizin federasyonlaşma dileğini iletip yardımını istemiştik. Yardımı da oldu sanıyorum. Ne de olsa o, (sanat pek umurunda olmasa da) sanata tükürecek kadar küçülecek biri değildi.

Şimdilerde fotoğraf derneklerini yöneten insanlarımızın, fotoğraf sevdalılarımızın, sayıları giderek artan dernek üyelerimizin yorumlarını bekliyorum. Gelir mi dersiniz? Yoksa armut yine dibine mi düşer?

Not: Üreten, paylaşan, ışık tutmayı sürdüren hocalarımızın, bu yazıda eleştirilen hoca biçimi ile ilgisi yoktur.

Eylül 2014

HALİME FİŞENK TÜRKKAN / “YÖNLENDİRME” SERGİSİ ÜZERİNE

İçinde yaşamak zorunda bırakıldığımız görüntü kirliliğinin giderek arttığı günümüzde, yapılan araştırmalar dünyada 24 saat içinde 17-18 milyar fotoğraf çekildiğini ortaya koyuyor. Aralıksız yağdırılan görüntü yağmurunun oluşturduğu sele karşın, o sele karışmayan, akılda kalabilen, öyküsünü içinde taşıyan damlaların, fotoğrafın özünden koparılmamış fotoğrafların hâlâ yaşıyor olması elbette sevindirici. Fotoğraf, konuşabilmenin ve her dilde anlaşılabilmenin sessiz ama en güçlü yoludur. O dili bilen, yaptığı fotoğrafların içinde hissedilebilen sanatçıların varlığı, sanatın gücünü yaşatmayı dünya durdukça sürdürecektir.

117

Fotoğraf temelinde sanat değildir. Teknolojidir. Ancak vizörün arkasında bir sanatçının olması halinde sanatta dönüşebilir. Sanatçı işlerini başka gözlerle taşıyabilmek için resim, yontu gibi çalışmalarda kullanılan ekipmanı kullanabileceği gibi fotoğraf makinesini de kullanabilir. Bu düşünce doğrultusunda, aranması gereken, fotoğraf sanatçısı değil sanatçı olmalıdır.

Kapılar... Üstlerine çivilenmiş kapı numaraları ile birlikte yaşlanan, sevinçler içinde açtığımız, dönebilmek için kapattığımız, zaman zaman yalnız kalabilmemizi sağlayabilen, ama zaman zaman o yalnızlığın içinde yine de çalınmasını beklediğimiz kapılar. Bildiğimiz, tanıdığımız ama bazen de yüzümüze kapanmasından korktuğumuz kapılar. Ve üstlerine çivilenmiş, o kapıyı bilenlerle gözgöze gelmeyen, ama o kapıyı arayanlara

“buradayız,” diye seslenen paslı, yorgun kapı numaraları.

Ve caddelerin, sokakların, sapağların, yüksek bir yere tutturulmuş isimleri. Yaşamınızın, anılarınızın sessiz tanıkları. Artık uzağında olsanız bile gözünüzde canlandırırken, adıyla anımsadığınız semt isimleri. Adlarını koyanlardan daha uzun yaşayan, ilk renklerindeki mutlulukları artık bir hüznün yumağına dönüşmüş olsa bile, yine de orada olmayı sürdüren tabelalar.

Halime Fişenk Türkkân’ın, fotoğrafın saymakla bitmeyecek konuları içinde küçük bir noktadan yola çıkarak yaptığı seçki, bizleri bir zaman yolculuğuna götürüyor. İçine biraz da hüznü katılmış bir yolculuk. İlk bakışta basit gibi görünen, ancak dikkatli izleyiciyi anılarına, öykü adlarına götürebilen görüntüler. Konuşamayan, sessiz görüntülerin aksine, izleyicisini karşısında durdurabilen, dört çizginin içindeki öyküsünü anlatmadan bırakmayan fotoğraflar.

Ocak 2015

BİR ANKARA SEVDALISI / UĞUR KAVAS

Elli yılı aşkın bir süre yaşadığım Ankara'ya olan kırgınlığım, bir türlü engelleyemediğim kıyı özlemimden kaynaklanıyor sanırım. Kentte yaşamak zorunda kalmışsanız ve bunu değiştirebilmeyi başaramamışsanız bu sıkıntınızı yaşadığınız kente yüklemek çok da doğru bir yaklaşım olmaz elbette. Ancak, fotoğrafla yaşamayı seçmiş bir insan olarak, yaşamım boyunca kıyı insanının daha mutlu olduğunu gözlemlemiş olduğumu söylersem, Ankara beni bağışlar diye düşünüyorum. “Nerelisin?” sorusunu sevmeyişim bundan belki. Denizin, kıyının çağrısını yenemeyenler beni anlayacaklardır.

119

Oysa bir fotoğrafçı olarak insanın yaşadığı yeri araştırması, tanıması, değerlerini yaşatmaya çalışması, bir anlamda, yaşadığı yere vefa borcu olmalı. Uğur Kavas'ın uzun zaman ve sabır gerektiren çalışmalarını incelediğinizde, çıktığı yolculukla bu borcu nasıl ödediğinin tanığı olabiliyorsunuz. Kavas'ın yayınlarına henüz ulaşamamış fotoğraf gönüllüleri için yayınlarını burada tanıtmak isterim.

Sanatseverler, Kavas'ın fotoğrafları ile ilk kez 1994 yılında üç arkadaşı ile (Grup UMAR) açtığı “ÇİZGİLER” isimli sergi ve serginin kataloğu ile tanışmışlar. Sergi Almanya'da 4 ay açık kaldıktan sonra Ankara'da izlenime sunulmuş. Kavas'ın “BİR BAŞKA ANKARA” isimli fotoğraf albümü 2005 yılında yayınlanmış. 2008 yılında ise Kavas, sabır ve zaman gerektiren “TÜRKİYE’de BASIN FOTOĞRAFÇILIGININ GÖRSEL TARİHİ / OSMANLIDAN 1960’a”

isimli araştırmasını yayınlamış. Arkasından üç yıl süren çalışma sonunda “TÜRKİYE’ de BASIN FOTOĞRAFÇILIĞININ GÖRSEL TARİHİ / 1960’dan GÜNÜMÜZE” isimli araştırması yayınlanmış. Kavas bu iki araştırması için “onsekiz yıl yaptığım foto muhabirliğine olan vefa borcumdu,” açıklamasını getiriyor.

Kavas’ın yayınları bunlarla bitmiyor. “ANKARA’ da YOK OLAN BİR TESİSİN ÖYKÜSÜ/ATIŞ POLİGONU” (2013) ve son olarak, “YILDIZ ALBÜMLERİNDE ANKARA FOTOĞRAFLARI” (2014) isimli yayınlar okuyucusu ile buluşmuş. Şu günlerde ise Kavas, “ANKARA PARAŞÜT KULESİ” isimli çalışmasını sürdürüyor.

Tarih bilgisinden nasipsiz, emekle, araştırmayla, okumayla ilgileri olmadan fotoğraflarına belgesel yakıştırmalarını konduruveren, adlarını gündemde tutmaktan başka kaygıları olmayan, fotoğraf yarışmaları arasında koşuşturan, ünvanlı (!) fotoğrafçılarımızla, Kavas’ın reklamdan, hırstan uzak mütevazı kişiliğini yan yana koymak istemiyorum. Fotoğraf tarihi her fotoğrafçıyı hak ettiği yere koyuyor zaten.

Geçtiğimiz günlerde facebook sayfalarında Uğur Kavas’ın bir notuna rastladım. Uğur, yayınladığı kitapların toplu halde fotoğrafını çekip facebook aracılığı ile paylaşmış. Fotoğrafın altında verdiği emekle iz bırakabilme kaygısını dile getirmiş. Anlamalı bir paylaşımdı. Ancak Uğur’un notunun üst tarafındaki paylaşımda madalya fotoğrafları, alt tarafındaki paylaşımda ise lahana sarması fotoğrafları vardı. Üç paylaşım da fotoğrafçılarımız tarafından yapılmıştı.

Umuyorum ki, örneğin yüz yıl sonra bir fotoğraf tarihçisi, -İkibinli yıllarda Türkiye’de fotoğraf- konulu bir araştırma yapmak isterse, Facebook sayfaları, Fiap tarihi ve lahana sarmaları arasında boğulup araştırma yapmaktan vazgeçmez.

Fotoğrafla geçen bir hayatın, verilen emeğin iki kapak arasına konulması, bizden sonraki nesillere ulaşabilmenin tek yolu sanırım. Uğur da bunu yapıyor zaten. Sessizce, sabırla, duyarlılıkla, bilinçle. Bizlere de verilen emeğin farkında olmak ve saygı duymak düşünüyor.

Ocak 2015

ADAMLIK HALLERİ

Bir adam var. Öğrencilerinden daha uzun zaman fotoğrafla iç içe yaşamış. Ders veriyor. Dersin adı belgesel fotoğraf. Fotoğraf makinelerinin düşmesi için boyunlara asılması gerektiğini anlatıyor. “Önce beyninize takın makinelerinizi,” demeyi akıl edemiyor. Sonra kentin varoşlarında çekime(!) çıkılıyor. O sokak senin, bu sokak benim. Hangi sokakta olunduğunun önemi de yok. Deklanşör sesleri sokaktaki seslere karışıyor.

Görüntüler ayıklanıyor. En sanat olanlar bir tarafa, az sanat olanlar bir tarafa, sanat olamayanlar bir tarafa. Sanat olanların baskıları yapılıyor. Sayı yetmezse az sanat olanlar tamamlıyor sergiyi, ve sergi açılıyor. Oynayan çocuklar, kapısının önünde örgü ören ninenler, kahvehanelerde tavla oynayan erkekler. Sırtına bağladığı odunları evine götüren kadınlar, yaralı kediler, uyuyan köpekler. Ama hiç biri orada yok. Görüntüleri duvara bağlanmış. Ders veren hoca (!) öğrencilerinin sertifikalarını dağıtıyor. Çocuklar, nineler, dedeler, erkekler, kadınlar, kediler, köpekler alkışa dönüşüyorlar.

Bir izleyici bir fotoğraftaki kişiyi soruyor fotoğrafın fotoğrafçısına,

“Bu kim?”

“Bilmem,” diyor fotoğrafçı, “sokakta gördüydüm.”

.....

Bir adam var. Ayın fotoğrafını ve fotoğrafçısını seçecek.

Yorumcu da denebilir. Salon kalabalık. Fotoğrafçılar, fotoğrafları için söylenecek sözleri bekliyorlar. Adam kürsüde yerini alıyor. Boynunda kırmızı ağırlıklı bir fular var. Salonu süzüyor önce. Salonun kalabalık oluşu sevindiriyor onu. Ama belli etmiyor. Önündeki yığından bir fotoğraf alıyor. Bir şey söylemeden masanın boş tarafına koyuyor. Sonra bir daha, bir daha. Gözleri bir fotoğrafta daha uzun kalıyor. Eli çenesinde. Uzun bir sessizlik. Ağır ağır konuşmaya başlıyor. “Bu fotoğrafı yapan arkadaşımı kutluyorum. Kompozisyon değerlerinin çok yerinde kullanılmış olması, net alan derinliğindeki kusursuzluk, lekelerin adeta elle konulmuş gibi doğru yerlerde olması, ilgi merkezindeki çocuğun insanın içine işleyen bakışının, geri plandaki annenin bakışları ile güçlenmiş olması, arka planda yer alan ve giderek soyut anlamlara varan mükemmel derinlik bizlere çekim öncesi yapılması gereken doğru yer, doğru zaman gibi olmazsa olmaz kuralların nasıl işletildiğini.....”

Konuşma sürüyor. Diğer fotoğraflar hakkında yaptığı daha kısa konuşmalardan sonra yeniden o fotoğraf dönüyor yorumcu. Kenarlarından tuttuğu fotoğrafı havaya kaldırıyor.

“Bu fotoğrafı ayın fotoğrafı olarak seçiyorum.”

Alkışlar yükseliyor salonda. Kutlamalar başlıyor. Fotoğrafçı memnun, ama şaşkın biraz. Arkadaşının kulağına eğiliyor.

“Yahu iyi hoş da... Ben bu fotoğrafı çekerken bu söylenenlerin hiçbirini düşünmemiştim. Sokakta rastladıydım o çocuğa, çekivermişim öylesine...”

.....

Bir adam var. Yazar. Fotoğrafa dair yazılar yazıyor. Bildirisini sunacağı sempozyuma hazırlanıyor. Masasının üstünde bir yığın kitap var. Onları karıştırıp önündeki kağıda notlar alıyor. Gideceği toplantıda akademik bir ortam bulamayacağını biliyor aslında. Böyle olmasına seviniyor içinden. Üst dil (!)

kullanmaya meraklı. Zaman zaman yazmayı bırakıp düşünüyor. Son yazdığı cümlelerin kolay anlaşılır olması canını sıkıyor. Önündeki notlardan yabancı dillerde kullanılan sözcükler bulup son cümlesini yeniden yazıyor. Sıklıkla kendi dilini terk edebilmek onu mutlu ediyor.

Salon fotoğrafa gönül bağlamış insanlarla dolu. Yazar, sırası geldiğinde kürsüde yerini alıyor. Elindeki kağıdı kürsünün önüne koyuyor ve okumaya başlıyor. Bildirisini sunmuyor aslında, okuyor. Çünkü yazdığı metindeki dil, günlük hayatında hiç kullanmadığı bir dil. Okurken dilinin sürçmemesi için çok dikkatli. Okuması bittiğinde gözlerini ilk defa kaldırıyor önündeki kağıttan. Salona soruyor.

“Bildirim hakkında sorularınız varsa, yanıtlayabilirim.”

Koca salonda çıt çıkmıyor. Yazar memnun. Yazdığı metnin anlaşılmamış olmasından memnun. Birkaç soru sonunda rezil olmak da var işin ucunda. Yerine dönmek üzere kürsüyü terk ederken, arka sıralarda bir fotoğraf gönüllüsü kendi kendine mırıldanıyor.

125

“Bi b.k anlasaydık, soru da sorardık.”

.....

Bir adam var. Fotoğrafçı. Yarışma formlarını, tarih sırasına göre duvara astığı panoya iliştiirmiş. Formları panodan alıp önce ödül miktarlarını, sonra yarışma konusunu, sonra da seçici kurul üyelerinin isimlerini tekrar okuyor. Hangi fotoğrafının, hangi seçici kurul üyesini etkileyebileceğini tahmin etmeye çalışıyor. Arşivini karıştırıyor. Seçtiği, yoğunlaştığı bir konu olmadığı için, hemen her konuda fotoğrafları var. Yarışmaya göndereceği fotoğrafları bulmakta zorlanmıyor. Zorlansa da bunun önemi yok. Son gönderme tarihine daha iki gün var. Çekime çıkıp sayıyı tamamlayabilir.

Özenle hazırladığı kargo paketini gönderip evine dönüyor. Katıldığı yarışmanın katılım formunu panodan alıp diğer panoya, sonucu beklenenler panosuna asıyor. Sıradaki yarışma için çalışmaya koyuluyor.

Sonuçların açıklanacağı gün heyecanlı. Her iki durumda da yapacağı yorumları kafasında hazırlamış. Kaybederse, “Bu jüriden bu kadar işte, fotoğraftan anladıkları yok, jüriye seçiliyorlar, lanet olsun,” diyecek. Kazanırsa, “Helal olsun bu jüriye, fotoğraftan anlıyorlar,” diyecek. Gelecek olan para için sabırsızlanacak. Teşekkür belgesinin ve madalyasının fotoğrafını çekip facebookta yayınlayacak. Kazanan fotoğrafını “Ödüllerim ve sergilemelerim” isimli sayfasına ekleyecek. Sayfa başlığında art ve photographer kelimeleri var.

.....

Ocak 2015

SİZ PLAKET DE Mİ YAPIYORSUNUZ?

Yıl 1977. Elimin ekmek tutması gerekiyor. Aylığı 424,35 liradan günümün dokuz saatini, Türkiye Elektrik Kurumu'na satıyorum. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Maliye Bölümü mezunu olduğuma göre, olacağı da bu zaten. O zamanlar şimdiki gibi elektronik hesap makineleri yok. Facit marka hesap makinesinin kolunu çevirmek zorundasın. Ben çevirdikçe yeni kağıtlar yığıyorlar önüme. Bıktım. Sözüm ona bana ait olan hayatımdan, kendime zaman çalmaya karar verişim o günlere rastlar. O zamana kadar fotoğrafa bulaşmışlığım yok. Varsa da, anı fotoğrafları, kötü çıkmışlımlar falan. Ama fotoğrafa karşı uzaktan, belli belirsiz, adını koyamadığım bir yakınlığım var. Bizim evin zaten güneş aldığı yoktu. Sandık odası karanlık oda oluverdi. Zaten oraya hiç sandık koymamıştık. Baş köşede Paterson marka agridizör oturuyor. Toz konmasın diye, takım elbiseler gibi naylon torba giymiş. Yıllar sonra onu satmak zorunda kalacağım. Ben onu özlediğime göre o da beni özlemiştir sanıyorum. Duvardaki rafta Canon TLb duruyor. İncinmesin diye altına yastık koymuşum. Her gün, her çekimden sonra tozu alınıyor. Ve fotoğraf eğitimine ait bulabildiğim bütün yayınlar. Eğitim veren kurumlar yok o zaman. Varsa da benim haberim yok. Geceleri az uyuyorum ama keyifliyim. Artık gündüzlerim yine Türkiye Elektrik Kurumu'na ait olsa bile gecelerim bana ait. Çekimlerim ve baskılarım giderek yüzlerine bakılır hale geliyorlar. Fotoğrafçı oluşum, cumartesi-pazar fotoğrafçısı oluşum böyle başladı işte.

1978 yılında, gazetelerde bir ilan ilişti gözüme. Akbank

Bölgelerarası fotoğraf yarışması. Siyah beyaz ve 30x40 boyutlarında basılmış fotoğraflar kabul edilecekti.. Dört fotoğrafla katılmak mümkündü ama benim güvenebildiğim iki fotoğrafım var. Özenle zarfa koyup, katılım formunu dolduruyorum. Elimde zarf, yüreğimde kıpırtılarla Akbank'ın yolunu tutuyorum. Zarf orada kalıyor kıpırtılar bende. Bir süre sonra yarışma sonucunu yine gazeteden öğreniyorum. İlane sıralanmış isimleri defalarca okuyup koluma cimdik atıyorum. İsmim en alt sırada. Mansiyon almışım. O gün yaşadığım sevinç, belki biraz da abartarak yaşadığım için, hala utandırır beni. Fotoğrafi seviyorum. O tarihlerde arabam yok.

Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği (AFSAD) üyeliğim, fotoğraf sanatçısı (!) oluşum o yıla rastlar. Lahancıları, balıkçıları, tamircileri vizöre kısırdığımız günler yani. Benim Afsad üyeliği için başvuruşum Ali Rıza Akalın'la aynı gün olmuştu. Yanlış anımsamıyorsa, üyelik numaralarımız da peş peşe gelirdi.

O yıllarda fotoğraf sanatçıları (!) giderek çoğalıyor. Ama ben başkayım. Bir ödülün keyfini yaşarken bir başkası geliyor. Sanat dergilerinde, gazetelerde adımın geçtiği haberler çıkıyor. Gerçi hep Ahu Tuğba'nın bacaklarından daha küçük çıkıyor ama olsun. Fotoğrafi seviyorum. O tarihlerde arabam yok.

İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Atatürk Barajı göl alanı içinde kalacak olan bölgede yapacağı arkeolojik kazılarda fotoğrafçı olarak çalışmamı önerdiğinde, sadece beş dakika düşünüp, işimden istifa ediyorum. Elveda Türkiye Elektrik Kurumu. Artık 24 saat fotoğraf ve ben varız. 1979 yılı sonları. Deli miyim? Elbette hayır. Orada kalıp genel müdür falan olmadığımı hiç pişman olmadım. Bir masada oturup çay içerek saate bakmak bana göre değil. Bir sürü rakamı toplayıp çıkarmak da.

Güneydoğu'ya giderken, yanımda bir yığın korku da götürüyorum. Arkeoloji fotoğrafçısı değilim. Arkeoloji ile

ilgili bilgilerim uzaktan akrabalık gibi. Yola çıkıncaya kadar bulabildiğim ve içinde arkeoloji ile ilgili fotoğraflar bulunan bütün yayınları defalarca inceliyorum. Zamanla o korkularımın yersiz olduğunu anlayacağım ama, o günlerde başarısız olmaktan çok korktuğumu söylemeliyim. Artık yılın üç ayını kazının yapıldığı, Adıyaman'a bağlı Tille köyünde geçiriyorum. İnsanlara ulaşabildiğim, sevinçler, korkular, serüvenler, hüznünler yaşadığım aylar onlar. İlk öykü denemelerimin o günlere rastlaması o yüzden mi? Kazı çalışmalarında görevli olmama karşın, çevremdeki daha önce hiç tanımadığım, yaklaşmadığım yaşama kayıtsız kalmam olanaksız. Fotoğrafın, onu seven bir insanı, nasıl yaşamaya, tanımaya, deneyime götürebildiğini o yıllarda anlıyorum. Artık fotoğraf benim için karanlığa hapsettiğim zaman parçaları değil. Yaşayabildiğim o an parçasını, görmeyenlere gösterme oyunu da değil. Arşivim giderek zenginleşiyor.

Seksenli yıllar başladığında artık AFSAD yönetim kadrosundayım. Çevrem fotoğraf dostları ile dolu. Cengizkan, Oral, Yurdalan, Akalın, Sabuncu, Göğer, Bayhan, Akduman, Karlıova, Çakır ve daha birçok dost. İlk kişisel sergimi 1985 yılında Londra'da açtım. Hayatımda ilk kez yurt dışına çıkacağım. Yurt dışı benim için hiçbir zaman çok önemli olmadı. Ülkesini yaşamayı es geçip, yurt dışı meraklısı olanlardan değilim. Uçaktaki koltuğuma oturduğumda, heyecandan, bendeki birazcık İngilizce de o arada sizlere ömür. Salon kalabalık. Sergimin açılış konuşmasını Sir Peter Laurance yapıyor. Beni yanına çağırdığında, salonun alkış sesleri yükseliyor. Dizlerim titriyor. Yıkılıp kalmadan şu tören bitse diye düşünüyorum. Neyse ki orada kokteyller bizdeki gibi, garson evine gidinceye kadar sürmüyor. Belirtilen saatte salon boşalıyor. Kazasız belasız bitti derken beni başka bir salona alıyorlar. Yaşamımın ilk basın toplantısını yapıyorum. Basın mensuplarının çokluğu şaşırtıyor beni. Soruları bana, yanıtlarım onlara tercüme ediliyor. Hiç durmadan not alıyorlar. Şaşkınım. Oysa şaşıracak bir şey olmadığını,

onların sadece işlerini yaptıklarını sonraları düşüneceğim. The Photographer dergisinin sarışın, yeşil gözlü editörü Alison Reid, benimle yaptığı söyleşiyi iki ay sonra yayınlayacağını söylüyor (yayınladı da). Bir hafta sonra, aklımda Alison'un gözleri, dönüyorum. Ama sergim, çeşitli üniversiteleri dolaşmak suretiyle iki yıl açık kalıyor. O tarihlerde arabam yok.

Güneydoğu serüveni devam ediyor. İyi fotoğraflar yaptım, ya da öyle söyleniyor. Onlar sanata ne kadar yakın? Neden insanlar bana fotoğraf sanatçısı diyor? Öyleyse neden hiç kimse o fotoğraflarla ilgilenmiyor? Su altında kalacak olan bölge ile ilgili iyi sayılabilecek bir arşiv var elimde. Kültür Bakanlığı, barajı inşa eden şirketler neredeler? Ben neyi, ne için yapıyorum? Yurt dışındaki etkinliklere katılıyorum. Fotoğraflarım kabul ediliyor. Bir garip kanıtlanma yöntemi, bir oyun olabilir mi bütün bunlar? Belge fotoğraflarından bir süre uzaklaşıp, ikinci kişisel sergimi Mavi Ev'de açıyorum. Vücut detayları asıyorum. Beğeniliyor. Sn. Mehmet Bayhan Refo dergide yayınlamak istiyor. Hazırlıklar yapıyoruz ama o günlerde Bayhan dergiden ayrılıyor. Ama olsun. O sergimi sevmişimdir hep.

Yıl 1990. Milliyet Sanat Dergisi'nin Abdi İpekçi anısına düzenlediği fotoğraf yarışmasının birincilik ödülü benim. Hemen arkasından bu defa Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği Abdi İpekçi Barış ve dostluk ödülllerinden biri yine benim. Ödüllerimizi Atina'da alacağız. Uçağa binerken mutluyum. Kafiye kimler yok ki. Rahmetli Aziz Nesin, Altan Öymen, Nail Güreli, Emre Kongar, Mustafa Balbay, Zeynep Oral bunlardan bazıları. O güzel günleri yaşayabilmem yine fotoğrafla oluyor. Ankara'ya dönerken keyifliyim. Emre Kongar'ın, Altan Öymen'in masasında uzo içmek, Aziz Nesin'le sirtaki yapmaya çalışmak, Yunan dostlarla kaynaşmak çok güzeldi.

Kuşkular bitmiyor. Fotoğraflarımın içinde ben ne kadar varım? Vizörün arkasında sanatçı yoksa fotoğraf

ne kadar sanat olabilir? Neden farklı çalışmalara yönelmiyorum? Kuşkular baskılara dönüşebilir. Baskılardan bunaldığınızda kaçmak istersiniz. Ama gerçek anlamda kaçma şansınız yoktur. Fotoğraf benim için kendimi bir güzel aldatılabildiğim bir kaçış olabilir mi? Fotoğraf kaçtığınız, yalnız kalabildiğiniz yerden, kaçtığınız yeri yargılayabilmeniz için iyi bir yer. Karanlık oda, yalnız kalabileceğiniz, ışık üretebileceğiniz, kimsenin izinsiz giremeyeceği bir yer. Işık üretebiliyorsanız, dışarıda karanlık bulduğunuz her şeye ışık tutabilirsiniz. Yorumlayabilen, yargılayabilen ışıklar. Fotoğraf bu şans size verebilir. Ben bu şans ne kadar değerlendirebiliyorum? Ya da nasıl değerlendiriyorum? Beni onurlandıran (!) plaketter için bir dolap daha almam gerek. Giderek çoğalıyorlar. Kuşkularım gibi. Bir yerde bir yanlış var. Duyuyorum, seziyorum ama göremiyorum.

Yıl 1993. Güneydoğudaki kazı çalışmaları bitti. Atatürk Barajı için su tutulmaya başlandı. Yıllarca çalıştığım topraklar, gözlerimin önünde su altında kalıyor. Tille köylüleri ile vedalaştığımda gözlerim doluyor. Onlar için durum daha zor. Doğdukları, büyüdükları, ekip biçtikleri toprakları terk ediyorlar. Yarısı suya gömülmüş köyü son kez fotoğraflayıp dönüyorum. Yılların birikimi yüzlerce negatif dolabımda duruyor. Kimsenin de yüzüne baktığı yok, olmayacak da derken, Afsad üyesi arkadaşlarımın GAP projesi ile ilgili çalışmalarını sergilediği salonda, Afsad Başkanı beni Sn. Ünal Akpınar ile tanıştırıyor. Urfa tünellerinin yapımını gerçekleştiren şirketin sahibi. Ünal Bey fotoğraflarımla ilgileniyor. Bir sergi hazırlığına giriyoruz. Katalog da yapılacağı için keyfim iki katına çıkıyor. Üstelik bana üç milyon da para ödenecek.

Açılışa salon kalabalık. Sergimi Sn. Kamran İnan açacak. GAP tan sorumlu bakan o yıllarda O. Konuşmasına başlamadan önce, bir kağıda adımlı yazıp avucuna kısıtıyor. Sonunda Kamran'ın avucuna düştün işte diyerek kendi kendime gülüyorum. Politik konuşmasının

ardından, avucuna bir göz atıp, benden fotoğraf sanatçısı diye bahsediyor. Ne ilgisi var? Hangi sanat? Salona astığım insan yüzlerine bakamıyorum. Köylü dostlarımı kullandım gibi geliyor. İyi değilim. Tek tesellim sergi katalogunun yayınlanmış olması. Ancak katalogda siyah beyaz çalışmalarım yok. O sergiden aldığım paraların üstünü tamamlayıp, “ FIRAT’I BEKLERKEN” isimli albümü yayınlıyorum. O albüme istediğim kadar fotoğraf koyamadım. Param yetmedi. Ama olsun. En azından şimdilerde birçok örneğini gördüğümüz gibi, araya adamlar sokup devleti falan kullanmadım. 500 baskı çok çabuk tükeniyor. Güneydoğu çalışmaları o albümle noktalandı işte.

1993 yılında Uluslararası Fotoğraf Federasyonu’ndan AFİAP belgem geliyor. Aynı tarihlerde, üç yıllık bir maraton sonucu Şinası Barutçu Kupası da benim oluyor. O kupanın benim için ayrı bir önemi vardır. O yıllarda disiplin gerektiren, uzun soluklu bir yarışma olduğu için.

Afsad sempozyumunda bir grup fotoğraf dostunun eylemi ve benimde yanlarında olmam nedeniyle Afsad yönetimi ile ters düşmüştük. Tüm çabalarım karşın Kuvanlık ve Ün’ün Afsad’tan atılışlarını engelleyemedim. Onların atılmalarının arkasından ben de istifamı verdim. Benim için çok zor olan bu karar üzerinde Afsad yönetimi, düşünmek, benimle konuşmak gereğini bile duymadan, tek satırlık bir yazı ile istifamı kabul etmişti. Oysa benim istifa gerekçelerimi taşıyan mektubum dört sayfa kadardı. Sonuna kadar okuduklarını bile sanmıyorum. Pişmanlık duymadım ama, o dönemdeki birleştirici çabalarım karşısında, dost(!) kişilerin başlarını kuma gömmelerini hiç unutamam. Böylesi bir yalnızlık, anlamsız, ilkesiz birlikteliklerden daha anlamlıdır sanıyorum. O dönemlerde zaman zaman uğradığım Afsad’ın, başarılı çalışmalarını izledikçe yine sevinç duyardım. Tek fark şu ki, o sevincin adını koyamazdım.

İngiliz Arkeoloji Enstitüsü’nden ayrılışım (işime son

verilmesi) da o yıllara rastlar. Güneydoğudaki çalışmaların bitmesi ile, artık fotoğrafçı çalıştırmalarına gerek olmadığını söylüyorlar. Ana rahminde sömürge eğitimi almış olduklarından, oturup onlara, Türkiye’de işsizliğin acılarından bahsetmenin gereği yok. Emekliliğimi isteyip uslu uslu ayrılıyorum. Böyle birdenbire ve hiç hesapta yokken işsiz kalmak, özellikle bizim ülkemizde pek kolay atlatılır bir şok değil. O şaşkın günlerimde Sn.Cihat Aka’nın dostluğunu hiç unutamam. Bir de Sn. Mehmet Bayhan, üzüldüğünü bildiren, ama “Birikimlerini düşün,” diyerek beni yüreklendiren bir mektup yazmıştı. O mektubu hala saklarım. İnsan olmanın tadını taşıdığı için.

Gazi Üniversitesi’ndeki hocalık günlerim bir yıl sürüyor. Dekan Bey’e karanlık odanın yetersiz olduğunu söylediğimde, arkasını dönüp giderken, “Bunu bulduğuna şükret,” diye yanıt vermişti. Ben de bir daha gitmedim. Umarım şükürcü birini bulmuştur.

“EN UZAKTAKİ GRİ” isimli öykümü 1995 yılında kafa doktoruna gittiğim günlerde yazdım. İşte o günlerden birinde, o güne kadar yazdıklarımı masamın üstüne koydum. Yarım kalmış, çeşitli yerlerde basılmış birçok yazı vardı. İçlerinde öykü denemeleri, Tille’den arkadaşlarıma yazdığım mizah tadı taşıyan mektuplar vardı. Aslında o mektupların sayısı çok fazladır. Ama kopyalamayı düşünmediğim için, yazıp postaladığım için, kaybolup gittiler. Yeniden yazmak, o atmosferi yeniden yakalamak mümkün olmadı tabii. “EN UZAKTAKİ GRİ” isimli kitabım o tarihlerde yayınlandı. O da kısa zamanda tükendi. Yazmayı seviyorum. Ancak yazmak, arınmış, rahat bir beyin ve zaman gerektiriyor. Benimse ikisini bir araya getirmem hep zor olmuştur.

133

Bilkent Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Sn.İlknur Özgen, yarı zamanlı olarak çalışmamı önerdiğinde, Hacettepe Üniversitesi’nin yanı sıra ikinci bir işim oluyor. Bu işi sağladığı için kendisine teşekkür borçluyum. O tarihlerde de arabam yok.

Tunus Caddesi'nde servis beklemeyi seviyorum. Tabii fotoğrafı da.

1997 yılında bir kış günü, Gaziosmanpaşa'daki atölyemde, Türk-Amerikan'da açacağım serginin baskıları ile uğraşırken, bir çekim işini konuşmak üzere, bir bayan uğramıştı. Adını şu anda anımsamıyorum. Ben kahve yapmak üzere mutfığa gittiğimde, O da dolapların üstünü, duvarda asılı belgeleri inceliyordu. Elimde kahve fincanları ile döndüğümde, plaketerimle süslediğim dolabın önünde duruyordu. Sanırım plaketerin üstünü okuyacak kadar zamanı olmamıştı. Birden bana dönerek. "Siz plaket de mi yapıyorsunuz?" diye sordu. Fotoğraf yarışmalarına katılmamaya işte o gün karar verdim. Elbette bu kesin bir karar değil. Arşivimdeki fotoğraflarla uyumlu olduğunu düşündüğüm, ve tabii ciddi olduğuna inandığım yarışmalara katılabilirim. O misafirim bana tokat gibi gelen bu sorusundan sonra hep dikkatli olmaya çalıştım. Umarım bu küçük anı, fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış arkadaşlarım tarafından değerlendirilir.

1998 yılının bir bahar gecesi, öğrencilerimle beraber bir sohbet yemeği sonrası, çorbacıya gitmiştik. Gece-nin bir yarısındayız. Telefonum çaldı. Sevgili Gülnur Sözmen, "Bak telefonu Oruç'a veriyorum," dedi. Karşımda Oruç Aruoba, yüzümde bir şaşkınlık. Gülnur'da "En uzaktaki Gri" isimli kitabımı okumuş, yazmaya devam edip etmediğimi soruyor. "Evet," diye yanıtlıyorum. Tanışmak ve onları okumak istediğini söylüyor. İki üç gün sonra, çantamda yeni öykülerim, Başkent Ekspresi'ndeyim. Gülnur'da Oruç'la tanışıyorum. Aynı zamanda benim çok değer verdiğim bir dostluğun başlangıcı bu. Öyküleri okuyup, "Bunlar basılmalı," diyor. Beni daha fazla yazmam için yüreklendiren o tanışma olmuştur. Oruç'un önerisi ile, "En uzaktaki Gri'deki öykülerden birkaçını içine alan yeni bir paketle İmge'nin merdivenlerini tırmanıyorum. Yazılarımı Sn.Erdal Alovera'nın okuyacağını, daha sonra beni arayacaklarını söylüyorlar. Yazılarımı bırakıp çıkıyorum. İçimde başka bir hesaplama, başka bir heyecan var.

Yaklaşık bir ay sonra Sn. Erdal Alovera arıyor ve öykülerimin basılacağını söylüyor. "AKŞAMÜSTÜ YİNE HÜZÜN" isimli kitabımın kısa öyküsü budur işte.

Sekizinci kişisel sergimi 2001 yılının Nisan ayında British Council Sanat Galerisi'nde açtım. Sergi broşüründe de yazdığım gibi, fotoğraflarımın düşünce hazırlığı çok önceden bitmiş olmasına karşın, baskıların hazırlık dönemi yine savrulduğum günlere rastlamıştı. Galeriyeye önceden söz vermiş olmam, sergiden vazgeçme ya da erteleme imkanını engelledi. O baskıları yaptığım günlerde, bu defa kimseye çaktırmadan yine kafa doktoruna gidiyordum. El boyaması fotoğraflar o dönemde oluştu. Olumlu eleştiriler aldım. Çaktırmamaya çalışsam da o açılış benim için çok zor olmuştur. Açılış toplantısı fotoğraf dostu bir arkadaşımın önerisi ile O'nun yakın arkadaşlarının hazırladığı bir dans gösterisi ile renklendirildi. Belki de bu ilk defa oluyordu. Kısa dans gösterisi sona erdiğinde, bir çiçekle gösteriyi gerçekleştirenlere, bir telefon mesajı ile de öneriyi getiren arkadaşşıma teşekkür ettim. O ve eşi tanımaktan mutluluk duyduğum insanlardır. Aylar sonra yolum İstanbul'a düştüğünde, izleyemedikleri sergiyi anlatmak ve yeniden teşekkür etmek için onları aradım. Telefonumu belirgin bir soğuklukla karşıladı. Tabii görüşemedim. O sergide yer alan ve evlerine asarlar umuduyla yanımda götürdüğüm fotoğraf şimdi Haydarpaşa açıklarında denizin dibinde duruyor. Çözemediğim ama yaşadığım bu olay, hala kimsesiz bir sızı gibi durur bende.

135

2001 yılının Mayıs ayında kurucuları arasında yer aldığım Fotoğraf Sanatı Kurumu üyesi bir grup arkadaşşımla birlikte, FSK 2. Fotoğraf Günleri'ni hazırladık. Kuruluşundaki görkemin yıllar sonrasında, kemeçe ile oyun havaları felsefesinin iflası neticesi Fotoğraf Sanatı Kurumu'nun zor günler yaşadığı bir dönemdi. Yanılmıyorsam bu tür organizasyonlar içinde önemli bir yeri vardır ve başarılı olmuştur. Ancak deneyimlerinizi ortaya koyarak çıktığınız yolda, yeni deneyimler almak gerçekten çok ilginç. 12 gün boyunca sürüp

giden bu oyunun perde arkası bana çok şey öğretmiştir. Fotoğraf insanların işlerini paylaşmaları için hazırladığınız ortamda, hiç de ummadığınız, birbirine çok benzer çıkar kayıpları adına açılan isyan bayrakları, aslında hep var olan, ama benim hep görmezden gelmeye çalıştığım bir gerçeği yeniden hatırlamama neden olmuştur. İçinde yaşanılan her ortamda olduğu gibi, elbette fotoğraf dünyasının da asalakları olacaktır. Kendi çıkarlarınızı hiçbir zaman ortaya çıkarmamak gibi bir ilkeniz olsa bile, onlarla birlikte olmaya hazırlıklı olmanız gerekir. Aynı kazanda kaynayabilmenin başka yolu da yoktur.

Yaşadığım olaylar beni zaman zaman çocukluk günlerime götürür. Çocukluğum köylerde, kasabalarda geçti. Günümüzde her köşe başında karşılaşabileceğiniz pastaneler, büfeler, sandviççiler yoktu elbette. Acıktığınızda, derme çatma bir bakkal dükkanına dalar, yarım ekmeğinizin arasına biraz peynir ya da zeytin koydurur, çok da uzakta olmayan bir kahvehanede çayınızla birlikte karnınızı doyururdunuz. İsterseniz ekmeğinizin arasına peynir zeytin yerine, iki pişmiş yumurta da koyabilirdiniz. Bakkallar belki çekici olsun diye, belki de çiğ yumurtalarla karışmasın diye, yumurtaları kaynattıkları suyun içine kuru soğan kabukları atarlardı. O yüzden, yumurtaların rengi kırmızı olurdu. Kırmızı yumurtalarla karın doyurma işi bir oyunu da beraberinde getirirdi. Yumurta tokuşturma oyunu. Yarışmacı seçtiği yumurtanın ucunu diğer yarışmacının yumurtasına vurur, yumurtasının iki ucu da kırılan yarışmacı, tüm yumurtaların bedelini öderdi. Ancak yarışma öncesi, sağlam yumurtaları seçme yöntemi çok ilginçti. Yarışmacılar seçtikleri yumurtaların ucunu ön dişlerine vurarak, hangi yumurtanın daha sağlam olduğunu anlayabiliyorlardı. Yaşlılarımızın, insanlara olan güvenlerini ya da güvensizliklerini dile getirirken kullandıkları, “ Ben onu dişime vurmuşum,” cümlesi, yumurta oyunundan geliyor olmalı. Artık yumurta oyunu olmasa da bazı olaylar insanları dişinize vura-bilme şansı verebiliyorlar.

FSK 2. Fotoğraf Günleri'nden aklımda ne kaldığını so-
racak olursanız, duvar paylaşma tartışmalarının yapıl-
dığı sırada, yer kalmadığını görüp, hazırladığım küçük
sergimi asmama kararı aldığım da, Sn. Necmettin Kü-
lahçı'nın, kendi fotoğraflarını eleyerek, sıklaştırarak,
benim için açtığı üç metrelik duvar parçasını hatırlarım.
Hocamın, fotoğraflarımı asabilmem için açtığı
o üç metrelik duvar, sevginin, hoşgörünün, erdemin
penceresidir. Umarım bir gün dünyaya o pencereden
de bakabilmeyi öğreniriz.

FSK 2. Fotoğraf Günleri sonrasında toplanan genel
kurul yeni bir yönetimi göreve getirmişti. Yeni yöne-
tim kurulunun ilk önemli icraatı 3. Fotoğraf Günleri
olmuştur. Ne yazık ki, 3. Fotoğraf Günleri'nin yapıla-
cağı haberini dernek bülteninden öğrendim. Oysa be-
lirli zaman aralıkları ile yinelenen etkinlikler, özellikle
bir kurum adına yapılıyorsa, üstlenici ekibin, bir ön-
ceki üstlenici ekiple, hiç değilse bir kez bir araya ge-
lerek onların düşüncelerini alması ve daha sonra işe
koyulması en azından etik bir kuraldır. Bu kuralın ne-
den çiğnendiğini çözmem zor olmadı. Ekibi oluşturan
isimlere göz attığımda, isimlerin birbiri ile olan ahab-
lık ilişkisinin, bu ilk ve önemli icraata temel oluşturu-
duğu hemen göze çarpıyordu. Yeni yönetimin ikinci
önemli icraatı ise altı kurucu üyenin dernekten ihraç
edilmesi olmuştu. Talihsizliğe bakınız ki onu da der-
nek bülteninden öğrendim. Sanırım böylesi oldu bitti-
ye getirilen bir çirkinliğe imza atmak derneklerimizde
ilk kez oluyordu. Üstelik diğer kurucu üyelerin düşün-
celerini almaya gerek bile duymadan. Bu konuyu hep
düşünürüm. Kurucuların derneğin getirildiği nokta-
daki payı nedir? İlkeleri, disiplinleri, çalışma program-
ları olamayan yönetimler elbette gerilemeye mahkum
olurlar. Giderek çekiciliklerini yitirirler. O zaman da
akla, üyelerinize ne verdiniz ve şimdi ne istiyorsunuz
sorusu gelir. Atılan arkadaşlarımız, öne sürülen aidat
ödememe gibi komik bir gerekçeye dayandırılan suçu
ilk kez ve o tarihte mi işlemişlerdi? Öyle olduğunu
kabul etsek bile neden aralarında ben yoktum. FSK 2.
Fotoğraf Günleri sonrasında hiç ödemediğim aidatla-

rımı acaba kim ödemişti? Kimse ödememişse o zaman bu farklı muamelenin gerekçesi aidat olamazdı. Daha da sayabileceğim gerekçelerle, FSK 3. Fotoğraf Günleri için danışmanlık yapmam önerildiğinde olumsuz yanıt verdim. Her şeyden önce dernekten atılan kurucu üyelerin yüzüne bakabilmem gerekiyordu.

Biraz da daha sonra yaşanan olaylardan söz ederek biraz iç açalım. FSK 3. Fotoğraf Günleri programını posta kutusundan alıp masama oturduğumda, beni hiç de şaşırtmayan, aksine hiç de halim olmadığı halde beni güldüren bir gerçekle karşılaştım. Yeni yönetim kurulu kararı ile dernekten atılan iki üstadımız, atıldıkları kapıya dönmüş, programda yerlerini almışlardı. Düşünebiliyor musunuz? Bir yanda atıldıkları kapıya dönmekte sakınca görmeyen iki üstad, bir yanda attıklarını toplayıp vitrin yapan bir yönetim. İki alkış uğruna neler olabiliyor değil mi? Bu noktada, sanat, sanat derneği, sanatçı kavramlarını yeniden irdelemek gerekiyor sanırım. Yüklü bir bağış yapan bir kişinin gösterisini programa almak gibi bir gölge de o günlerde yaşanmıştı.

Hala kullanılıyor mu bilmiyorum. Eskiden eczanelerde, sağlık ocaklarında ağırlık ve boy ölçen aletler vardı. Ağırlık ölçen bölüme çıktığınızda, o bölüme bağlı dikey bir profile bağlı plakayı başınızın üstüne çeker, profile yazılı rakamlara bakarak boyunuzu da öğrenebilirdiniz. Sanırım FSK 3. Fotoğraf günlerinde boy aparatı daha çok kullanıldı. Ağırlık pek önemsenmedi.

İşte bu nedenlerle FSK 3. Fotoğraf Günleri'ne gitmedim. İçimden gelmedi. Ne yapayım, böylesi olaylarda başımı kuma gömüp kıs kıs gülmek gibi bir yeteneğim yok. "Gitmediysen gitmedin. Bize ne," diyenleri de duyar gibiyim ama, bu yaşananlar da bir şekilde yazılmalı diye düşünüyorum. Bir yanda özürlü insan taklitlerinin alkışlarla karşılandığı bir ortam, ezberlenmiş beraberlikler, bir yanda onurlu bir yalnızlık vardı. Ne yapabilirdim?

Bu yaşananlar sırasında bir telefon açmayı bile düşünmeyen üyelere bazıları şimdilerde “Yahu şu işi düzeltelim,” çabasına girdiler. Şunu belirtmeliyim ki, kimseye kırgın değilim. İnsanlar diledikleri gibi davranmakta özgür olmalıdırlar. Ben kurucu üyeleri arasında yer aldığım Fotoğraf Sanatı Kurumu’nun başarılarını uzaktan da alkışlayabilir, sevinçler duyabilirim.

2003 yılının Haziran ayında, ikinci öykü kitabım “İKİ HAYAT ÇEK USTA BİR BUÇUK BOL ACILI NEGATİF” ismiyle Komer yayıncılık tarafından basıldı. Okurlardan övgü mesajları almak elbette çok güzel. Bu arada üç kuruş verip satın almamak için kitabı İmge’nin arka bahçesine oturup bir solukta okuyup bitirenler de var. Hepsine selam olsun.

Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesine öğretim elemanı olarak davet edilmek ve göreve başlamak, beni onurlandıran başka bir gelişme. Zaman zaman fotoğrafla yaşanmış 35 yılın hiç de boşa gitmediğini görmenin keyfini yaşayabiliyorum. Çalışırsınız. Yıllar geçer. Günün birinde hiç düşünmediğiniz bir keyifli haber gelir. Gözleriniz dolar. Onun gibi bir şey işte.

2004 yılında “CAM EVLERİN KADINLARI” isimli ikinci fotoğraf albümümü yayınladım. Hazır sayılabilecek bir albümüm daha vardı ama birilerinin beni sponsor bulma konusunda eğitmesi gerekiyor. Albümlerimi koltuğuma kısıtırıp, Konur Sokak’ta bir aşağı bir yukarı gezmeyi beceremesem de yayın yapmak beni keyiflendiriyor.

Öyle sanıyorum ki benim, düşündüğümü saklayamamak, hemen söylemek, bunu yaparken de kırıp dökmek gibi bir huyum var. Önce nabız ölçüp, sonra şerbet hazırlamak gibi bir yeteneğim (!) yok. Bunu değiştirmek, beynimi politikalara zorlamak gibi bir niyetim de yok. Bunun doğal sonucu olarak genellikle itiliyorum. Daha önce de söylediğim gibi, böylesi bir yalnızlığı, geveze birlikteliklere tercih ediyorum.

Kendimle barışık olabilmek yetiyor bana.

Üçüncü öykü kitabım “SİYAH BEYAZ MASALLAR” adıyla Mevsimsiz yayınları tarafından basıldı. Benim masal adını verdiğim metinlerle ilgili bir şeyler yazmam gerekiyor. Özellikle son iki yılda fotoğraf dünyamızda yaşananlar beni, belki hep farkında olduğum ama nedense üzerinde durmadığım bir gerçeği yeniden düşünmeye zorladı. Son günlerde, benim ve benimle aynı zaman parçasını paylaşarak yaşayan birçok arkadaşımın fotoğraf adına yaptıklarımızı yeniden düşünüyorum. Yaptıklarımız azımsanacak şeyler değil. Bu konuda mütevazı olmamız da gerekmiyor sanırım. Bizler, bizden öncekilere ve bizi izleyenlere karşı hiç saygısız olmadık. Bunun doğal sonucu olarak dostluklar, arkadaşlıklar, sevgiler, unutulmaz anılar yaşadık. Tartışmalarımız da oldu, ama bunu saklanmadan yüz yüze yapmaya hep özen gösterdik. Bunun sonucunda da o arkadaşlıklar daha da sağlamlaştı, güçlendi. Ancak bir şeyi fark edemedik sanıyorum. O dostlukların o sevgilerin yaşandığı zaman içinde, aynı kazanda kaynadığımız bazı kişilerin, başarısızlığın, yerinde sayıyor olmanın verdiği eziklikle bizlere karşı kin duyguları beslemeye başladıklarını fark edemedik.

“SİYAH BEYAZ MASALLAR” da okuyacağınız metinlerde kullanmaya çalıştığım, belki bazı okuyucuların çözmekte zorlanacağı dil, benim için bir anlamda eskiye, yaşadığım güzel günlere dönmek, bugünden kaçmak olarak da adlandırılabilir. Metinlerin yalnızca gülümseme adına yazıldığı, hiçbir kişi veya kurumu hedef almadığı unutulmamalıdır.

Yıllar sonra, uzun süre ayrı kaldığım Afsad çatısının altına, 2010 yılında yapılan genel kurul toplantısı sonunda, bu defa onur üyeliğine layık görülerek dönmek, yaşamım boyunca anımsayacağım en güzel anlardan biri oldu. Hatırlayan, onur üyeliğimi genel kurula sunan dostlara vefa borcum var.

2011 yılında uzun bir süreç sonunda oluşan “İĞNE DELİĞİ FOTOĞRAFLARI” isimli üçüncü albümümü yayınladım. Hemen arkasından, daha önce yayınlanmış ve tükenmiş olan öykü kitaplarım, “AKŞAMÜSTÜ YİNE HÜZÜN” “SAKLANMIŞ MEKTUPLAR” “ÇUVAL” “SİYAH BEYAZ MASALLAR” isimleri altında ve dört cilt halinde Hangar yayınevi tarafından yeniden basıldı.

Özellikle fotoğraf derneklerimizde dikkati çeken, kitap edinip okuma alışkanlığının giderek yok olması gerçeği, fotoğraflarını, düşüncelerini çıkardıkları yayınlarla paylaşmak isteyenleri yıldırıamamalıdır. Fotoğraf dünyasına bir şeyler bırakabilmek, yaşanan sıkıntıların çok ötesinde değerler taşır. Suya yazı yazmak olarak isimlendirdiğim, izlendikten on dakika sonra unutulmuş sunumlar, on gün sonra eve taşınan sergi fotoğrafları, bilgisayar hücrelerine terk edilen görüntüler, düşünceler, fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış arkadaşlarımla üzerinde düşünmeleri gereken bir konudur.

141

Çok uzattım galiba. Bitirmeliyim. Şu araba meselesine gelince, hala yok. Zaten reflekslerim de zayıflamıştır artık. Ama hüviyetimi gösterince trene indirimli bilet alabiliyorum.

Fotoğrafla geçen 35 yıllık yaşamın hafif müzik bölümünü özetledim sanırım. Bir de hüzzam bölümü var ki, o hep olduğu gibi, bende kalsın.

Şubat 2007

Fotoğrafı çekilen insanı objektife bakmaya, dahası gülümsemeye zorlayan neden, dile getirilmese bile, unutulacak olmanın verdiği korku ve elbette buna bağlı olarak ölüm korkusu olabilir mi? Yakalanan an anımsamak istediğimiz an mıdır? Yoksa anımsatmak istediğimiz an mı? Saklamak istediğimiz midir fotoğraf? Yoksa saklanmak istediğimiz mi?

9 786058 677029

